

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE GİYİM SANATLARI
ANA BİLİM DALI

OKULLARDA KIYAFET SERBESTLİĞİ UYGULAMASINA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Hilal ÇOŞKUN

Ankara
Ocak, 2014

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
GİYİM ENDÜSTRİSİ VE GİYİM SANATLARI
ANA BİLİM DALI

OKULLARDA KIYAFET SERBESTLİĞİ UYGULAMASINA İLİŞKİN
ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hilal ÇOŞKUN

Danışman: Yrd. Doç. Dr. H. Fatma ŞENER

Ankara
Ocak, 2014

JÜRİ ONAY SAYFASI

Hilal ÇOŞKUN ‘un “Okullarda Kıyafet Serbestliği Uygulamasına İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi” başlıklı tezi 27.01.2014 tarihinde Giyim Endüstrisi Ve Giyim Sanatları Ana Bilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Melek ÖZTÜRK

Üye (Tez Danışmanı): Yrd. Doç. Dr. H. Fatma ŞENER

Üye: Yrd. Doç. Dr. Halime YÜCEER ASLAN

ÖNSÖZ

Bu çalışma Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak hazırlanmıştır.

Araştırmanın birinci bölümünü; problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, varsayımlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar, ikinci bölümünü; ilgili araştırmalar ve kavramsal çerçeve, üçüncü bölümünü; araştırmanın modeli, evren ve örneklem, verilerin toplanması ve analizi, dördüncü bölümünü; araştırmanın bulguları ve yorumlar, beşinci bölümünü de; araştırma sonuçları ve öneriler oluşturmaktadır.

Araştırma konusunun seçilmesinde, araştırmanın yönlendirilmesinde ve geliştirilmesinde yapıcı eleştirileri ve tavsiyeleriyle desteğini esirgemeyen değerli tez danışmanım Sayın Yrd. Doç. Dr. H. Fatma ŞENER'e, fikir ve görüşleriyle büyük katkı sağlayan Hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Melek ÖZTÜRK'e, motivasyon kaynağım olan babam ve babaanneme, desteklerinden dolayı anneme ve kardeşlerime, anketlerimin uygulanması konusunda yardımlarını esirgemeyen okul rehber öğretmenlerine, çalışmalarımada maddi manevi desteğini her an hissettiğim eşime ve kızıma, emeği geçen değerli hocalarıma katkılarından dolayı teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Hilâl ÇOŞKUN

ÖZET

OKULLARDA KIYAFET SERBESTLİĞİ UYGULAMASINA İLİŞKİN ÖĞRENCİ VE VELİ GÖRÜŞLERİNİN İNCELENMESİ

ÇOŞKUN, Hilal

Yüksek Lisans, Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. H. Fatma ŞENER

Ocak – 2014, 109 sayfa

Bu araştırmanın amacı, ortaokul ve liseye devam eden öğrencilerin ve velilerinin okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin görüşlerinin belirlenmesidir.

Bu çalışmada, tarama modeline dayalı betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketin hazırlanması aşamasında öncelikle ilgili literatür taranmıştır. Öğretmen, öğrenci ve velilerin görüşleri alınarak 55 sorudan oluşan anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket öğrenci ve velilerden oluşan örneklem grubuna uygulanmıştır.

Araştırmanın evrenini 2012–2013 öğretim yılında Trabzon ilinde öğrenim gören 10–18 yaş grubundaki öğrenciler ve velileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Trabzon il merkezinde tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen 4 lise ve 4 ortaokula devam eden 270 öğrenci ve velileri oluşturmaktadır.

Uygulanan anketlerden elde edilen verilerin değerlendirilmesinde “ SPSS 20.0” istatistiksel paket programı kullanılmıştır. Ankette yer alan görüşlerin frekans (N), yüzde (%) dağılımları hesaplanmış ve aritmetik ortalamaları ($\bar{x}$) alınmıştır.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler doğrultusunda anket sorularına verilen cevapların, frekansları yüzdeleri ve standart sapmaları dikkate alınarak okullarda kıyafet serbestliği uygulamasının öğrenci ve velileri etkileme durumuna ilişkin görüşleri tespit edilmiştir.

Araştırma verilerinden elde edilen sonuçlar, öğrenci ve velilerin serbest kıyafet uygulamasının psiko-sosyal etkileri ve fizyolojik etkileri açısından öğrenciyi genel olarak olumlu şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermekteyken; ekonomik açıdan, öğretim başarısına etkileri açısından ve okulda güvenliğin sağlanmasına etkileri açısından, öğrenciyi olumsuz şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermektedir. Öğrenci ve veli görüşlerinin paralel yönde olduğu görölmektedir.

Anahtar Kelimeler: Okul kıyafetleri, kıyafet serbestliği

ABSTRACT

EXAMINING IN SCHOOLS THE VIEWS OF THE STUDENTS AND PARENTS FOR FREEDOM OF DRESS

COSKUN, Hilal

Master Degree, Clothing Industry and Apparel Arts Main Science

Thesis Advisor: Assistant Professor H. Fatma Şener

January-2014, 109 pages

The purpose of this research, the middle school and high school students and parents in schools that continue the unfettered views of determination for the outfit.

In this study, based on the model used in the descriptive research method to scan. The study has been used as a tool for survey data collection. Preparation of the survey phase is primarily about literature. Teachers, students and parents has been prepared on the basis of the opinions of 55 questions survey. Has been applied to the sample of the survey prepared by the students and parents group.

The study population consisted of 2012-2013 academic year studying in the province of Trabzon, 10-18 age group, students and their parents. The sample of the research center of the random sampling method in the Trabzon province selected with the 4 high school and 4 middle school students and their parents are ongoing, 270.

Applied to the evaluation of the data obtained from the surveys of the statistical package used in the program "SPSS 20.0". Located in the survey of the frequency (N), percent (%) was calculated and distributions, arithmetic averages ($\bar{x}$).

As a result, the data obtained in accordance with the survey questions, the survey responses, taking into account the percentages and frequencies of standard deviations in schools affect students and their parents on the State of freedom of the outfit's opinions have been identified.

The results obtained from the research, student and parents free clothes in terms of physiological effects of psycho-social effects of the application and will affect the way the student is generally positive opinion proposes; in terms of the effects and success of the school in teaching economically, with security, in terms of the effects of the outbreak will affect the student adversely. Student and parent opinions of parallel direction.

Keywords: School uniforms, uniforms freedom

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	xi
FOTOĞRAFLAR LİSTESİ.....	xii

1.GİRİŞ..... 1

1.1.Problem Durumu.....	1
1.2.Amaç	3
1.3. Alt Amaçlar.....	4
1.4. Önem.....	4
1.5. Varsayımlar	6
1.6.Sınırlılıklar	6
1.7.Tanımlar ve Kısaltmalar.....	6

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR..... 8

2.1.Kavramsal Çerçeve	8
2.1.1.Eğitim	8
2.1.2.Eğitim Kurumları	9
2.1.2.1.Örgün Eğitim.....	9
2.1.2.2.Yaygın Eğitim	10
2.1.3.Eğitim Kademeleri	10
2.1.4.Orta Öğretim Kademelerindeki Kıyafet Yönetmeliği.....	11
2.1.5.İnsan ve İhtiyaçları	13

2.1.5.1.İhtiyaçlar Hiyerarşisi	14
2.1.5.2.Fizyolojik İhtiyaçlar	16
2.1.5.3.Güvenlik İhtiyaçları.....	17
2.1.5.4.Ait Olma Ve Sevgi İhtiyacı	17
2.1.5.5.Takdir ve Saygı İhtiyaçları	18
2.1.5.6.Kendini Gerçekleştirme.....	19
2.1.6.İnsanın Gelişim Özellikleri	22
2.1.7.Gelişim Özellikleri ile Giyim Arasındaki İlişki	24
2.1.8.Giyinme İhtiyacı.....	25
2.1.9.Kıyafet Seçimini Etkileyen Faktörler.....	26
2.1.9.1.Renk.....	26
2.1.9.2.Moda ve Marka	28
2.1.9.3.İmaj.....	33
2.1.9.4.Ekonomik Faktörler.....	35
2.1.9.5.Aile ve Sosyal Çevre	37
2.1.9.6.İklim ve Mevsim Şartları.....	39
2.1.9.7.Yer ve Zaman	39
2.1.10.Okul Kıyafetleri	40
2.1.10.1.Avrupa’da Eğitim ve Giyim Şekli.....	41
2.1.10.2.Osmanlı Döneminde Eğitim ve Giyim Şekli.....	43
2.1.10.3.Cumhuriyet Döneminde Eğitim ve Giyim Şekli	45
2.2.İlgili Araştırmalar.....	49
3.YÖNTEM	56
3.1.Araştırmanın Modeli	56
3.2.Evren ve Örneklem	56

3.3.Verilerin Toplanması	57
3.4.Verilerin Analizi	59
4.BULGULAR VE YORUM.....	60
4.1.Öğrenci ve Velilerin Demografik Özellikler	60
4.2. Serbest Kıyafet Uygulamasının Psiko-Sosyal Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi.....	63
4.3. Serbest Kıyafet Uygulamasının Fizyolojik Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi.....	66
4.4. Serbest Kıyafet Uygulamasının Ekonomik Açıdan Etkisine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi.....	68
4.5. Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğretimdeki Başarıya Etkisine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi.....	70
4.6. Serbest Kıyafet Uygulamasının Okulda Güvenliğin Sağlanmasına Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi.....	72
5.SONUÇ VE ÖNERİLER.....	75
5.1.Sonuç.....	75
5.2.Öneriler	78
KAYNAKÇA.....	81
EKLER	89
EK 1: Öğrenci Anketi	88

EK 2: Veli Anketi	91
EK 3: Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma İzni.....	94

TABLolar LİSTESİ

<u>Tablo No:</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1. Hane Halkı Tüketim Harcamalarının 2002–2011 İle İlgili Dağılım Yüzdeleri	36
Tablo 2. Hane Halkı Tipine Göre Aile Gelirinin Giyim ve Ayakkabı Harcamaları İle İlgili Dağılım Yüzdeleri 2002–2011	36
Tablo 3. Orta Okul ve Lise Öğrenci Sayıları.....	57
Tablo 4. Dağıtılan Anketlerin Okullara Dağılımı.....	58
Tablo5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları.....	60
Tablo 6. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri İle İlgili Frekans ve Yüzde Dağılımları	61
Tablo7. Serbest Kıyafet Uygulamasının “Psiko-sosyal Etkileri Açısından” Öğrencileri Etkileme Durumuna İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu.....	63
Tablo8. Serbest Kıyafet Uygulamasının “Fizyolojik Etkilerinin” Öğrencileri Etkileme Durumuna İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu	67
Tablo9. Serbest Kıyafet Uygulamasının Ekonomik Açıdan Etkisine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım	68
Tablo10. Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğretimdeki Başarıya Etkisi Açısından Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılımı	70
Tablo11. Serbest Kıyafet Uygulamasının Okullarda Güvenliğin Sağlanmasına Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu	72

FOTOĞRAFLAR LİSTESİ

<u>Fotoğraf No</u>	<u>Sayfa No</u>
Fotoğraf 1: Siyah Önlük	46
Fotoğraf 2: Mavi Önlük	47
Fotoğraf 3: Mavi Önlük ve Okula Özgü Üniforması.....	47
Fotoğraf 4: Okulla Özgü Üniforma	48

1.GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumuna, amacına, önemine, varsayımlarına, sınırlılıklarına ve araştırmada kullanılan terimlerin tanımlarına yer verilmiştir.

1.1.Problem Durumu

Giyinme ihtiyacının temelini insanoğlunun çevresel şartlardan korunma ve örtünme isteğine dayandığı düşünülmektedir. Günümüzde bu ihtiyaçları karşılama yanında giysi, kişinin mesleğini, kültürünü, maddi durumunu, ait olduğu topluluğu ve estetik anlayışını ortaya koyabilmektedir.

Çocuğun gelişiminde giyimin önemli bir rolü vardır. Giysilerin çocuğun fiziksel ve psikomotor gelişimini destekleyecek özelliklerde olması önemlidir. Kimlik arayışının yoğun olarak yaşandığı ergenlik döneminde arkadaşlık ilişkileri ön plana çıkar. Arkadaşlarının giyim ve yaşam tarzı genci öncelikli olarak etkiler. Giyim tarzı gencin gruptaki yerinin belirlenmesi, kendine güvenin kazanılmasında önemlidir (Kuru ve Çeğindir, 2001: 1). Gelişim ve giyim, birbirini etkileyen ve birbirinden etkilenen iki kavramdır.

Gelişim; fiziksel, duygusal, bilişsel, toplumsal boyutları bulunan çok yönlü karmaşık bir süreçtir. Bu süreç daha kolay tanımlanması incelenmesi ve araştırılması için bazı özellikler bakımından bir bütünlük taşıyan ve yaş aralıklarıyla ifade edilen gelişim dönemlerine ayrılmıştır. Araştırmacılar genel olarak çocuğun gelişimini bebeklik (0–2 yaş), ilk çocukluk (okul öncesi, 3–6 yaş), orta çocukluk (7–12 yaş) ve 13-17 yaşları arasındaki dönemi de ergenlik dönemi olarak kabul etmektedir (Özdemir,

Özdemir, Kadak ve Nasıroğlu, 2012). Bu çalışmanın konusunu 10–18 yaş aralığında yani ortaokul ve lise öğrenimine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Bu dönem orta çocukluğun bir kısmı ile ergenlik dönemini kapsamaktadır.

Ülkemizde, 27/11/2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik gereği okullarda tek tip kıyafet zorunluluğu kaldırılmıştır. Yönetmeliğin 3. Maddesi 1. fıkrasında; 4 üncü maddede yer alan sınırlamalar dışında ilkokul, ortaokul ve liselerde kıyafet serbestliği getirilmiş ve aşağıdaki maddelerle biçimlendirilmiştir;

- a) Öğrenim gördükleri okulun arması ve rozeti dışında nişan, arma, sembol, rozet ve benzeri takılar takamaz,
- b) İnsan sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve mevsim şartlarına uygun olmayan kıyafetler giyemez,
- c) Yırtık veya delikli kıyafetler ile şeffaf kıyafetler giyemez,
- ç) Vücut hatlarını belli eden şort, tayt gibi kıyafetler ile diz üstü etek, derin yırtmaçlı etek, kısa pantolon, kolsuz tişört ve kolsuz gömlek giyemez,
- d) Siyasî sembol içeren simge, şekil ve yazıların yer aldığı fular, bere, şapka, çanta ve benzeri materyalleri kullanamaz ve giysileri giyemez,
- e) Okul içinde baş açık, saçlar temiz ve boyasız olarak bulunur, makyaj yapamaz, bıyık ve sakal bırakamaz (mevzuat.meb.gov.tr).

Ülkemizde, 1930'larda "zengin ve fakir öğrenciler arasındaki farkın ortaya çıkmasını engellemek ve bu durumdan çocukların olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla" siyah önlük kullanılmaktaydı. Dünyada yaşanmakta olan ekonomik krizin de etkisiyle, öğrencilerin kıyafetleri en basit ve ucuz kumaştan dikilmiş siyah önlük, beyaz yaka, siyah ayakkabıdan oluşmakta idi. Yoksulluğu örten bu kıyafet 1990'lı yıllara kadar kullanılmıştır. Okullarda siyah önlük zorunluluğuna 1989–1990 eğitim öğretim yılında, yayımlanan genelgeyle son verilmiştir. Sonraki dönemde mavi önlükler ve her okulun kendisinin belirlediği okul formları giyilmeye başlanmıştır (www.yazete.com).

28–29 Haziran 2009'da “Öğrenci Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştayı” yapılmış ve bu çalıştayın tavsiye kararlarından biri de okul kıyafetlerine pedagojik ve toplumsal gerçekler ışığında belirli bir serbestlik getirilmesi olmuştur. Çalıştaydaki önerileri değerlendiren bakanlık, 2010 yılında internet sitesinde ilk ve ortaöğretim kurumlarındaki öğrenci kıyafetlerine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Ankette, öğrenci, öğretmen ve velilerin görüşleri alınırken sorularda sadece "evet" ya da "hayır" seçenekleri sunulmuş ve sonuç raporunda da serbest kıyafet uygulamasına gidilmesinin gerektiği bildirilmiştir (avrupa.hurriyet.com.tr).

Öğrenci giysileri her dönem için farklı coğrafyalarda farklı uygulamalara ve tartışılan sonuçlara neden olmuştur. Ülkemizde tek tip üniforma zorunluluğu, uzun yıllar uygulanmıştır.

Öğrenci kıyafeti eğitim sistemi içinde oldukça önemli bir yere sahiptir. Ülkemizde öğrenci kıyafetlerinin serbestliği konusundaki tartışmalarda uzmanlar farklı yönlerde açıklamalarda bulunmaktadır. Yapılan açıklamalar durumun öğrenci ya da veli açısından farklı boyutlarını değerlendirmektedir.

Kıyafet serbestliğinden ve bu durumun getirilerinden birinci derecede etkilenecek olan veliler ve öğrencilerin kıyafet serbestliği konusundaki duygu ve düşüncelerinin değerlendirilmesi amacıyla bu araştırmanın yapılması gerekli görülmüştür.

1.2.Amaç

Araştırmanın genel amacı, 27/11/2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik” gereği okullarda tek tip kıyafet zorunluluğunun kaldırılması ile ortaya çıkan yeni durum ile ilgili öğrencilerin ve velilerin görüşlerinin belirlenmesidir.

1.3.Alt Amaçlar

Araştırmanın genel amacına uygun olarak araştırma kapsamında aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır.

1. Öğrenci ve velilerin demografik özellikleri nelerdir?
2. Serbest kıyafet uygulamasının psiko-sosyal etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?
3. Serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?
4. Serbest kıyafet uygulamasının ekonomik etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?
5. Serbest kıyafet uygulamasının öğretimdeki başarıya etkisine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?
6. Serbest kıyafet uygulamasının okulda güvenliğin sağlanmasına etkileri açısından öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?

1.4.Önem

27/11/2012 tarihli ve 28480 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okul Öğrencilerinin Kılık ve Kıyafetlerine Dair Yönetmelik” kapsamında okullarda tek tip kıyafet zorunluluğu kaldırılmıştır. Bu yönetmelikle öğrenciler okula serbest kıyafetle devam edebilecektir. Bu durum veliler ve öğrenciler için psiko-sosyal, fizyolojik, ekonomik, öğretimde başarıya etkileri ve okulda güvenliğin sağlanması bakımından bazı sorunlara neden olmaktadır.

Uzmanlar okullarda serbest kıyafet uygulaması ile ilgili birbirine zıt görüşler belirtmektedir. Bir grup psikolog durumun öğrenci psikolojisine ve eğitim öğretime sayısız katkılar sağlayacağı, öğrencilerin kişilik gelişimine ve kendini rahat ifade etmesine yardımcı olacağı görüşündedir.

Diğer bir grup psikolog ise özellikle ekonomik yetersizlikleri olan öğrencilerin arkadaşları gibi giyinemeyeceği için psikolojilerinin bozulacağını, alım gücü olan çocuklar ile alım gücü olmayan çocuklar arasındaki farkların çocukların arkadaşlık ilişkilerini etkileyeceğini belirterek, her gün farklı ve yeni kıyafet giyen öğrencilerin kendi aralarında gruplaşıp, eski veya hep aynı kıyafetle okula gelen arkadaşlarını gruba kabul etmeyeceği görüşünü ortaya koymaktadır.

Uzmanlar ayrıca öğrenciler ile aileleri arasında, öğrencinin giymek istediği kıyafetin satın alınamaması nedeniyle çatışmalar yaşanabileceği, ekonomik yetersizlikleri olan öğrencilerin iyi giyinebilmek uğruna yanlış arkadaşlıklara hatta suça yönelebileceklerini belirtmektedirler.

Ayrıca okullarda güvenlik zafiyeti doğabileceği konusunda da endişelerini belirtmektedir.

Yapılan araştırmalarda okul formalarının ergonomisi ve konforunu konu alan çeşitli çalışmalara rastlanmıştır. Fakat serbest kıyafet uygulamasını içeren yönetmeliğin henüz yürürlüğe girmiş olması nedeniyle serbest kıyafet uygulamasının etkilerine ilişkin öğrenci ve velilerin algılarını belirlemeye yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Ayrıca konunun ülkemizin geleceğini ve toplumun neredeyse tamamını ilgilendirmesi araştırmanın önemini artırmaktadır.

Okullarda serbest kıyafet uygulamasından birinci derece etkilenecek olan öğrenci ve velilerin farklı açılardan görüşlerinin belirlenmesinin; okul kıyafetleri ile ilgili yasal düzenlemelerde sınırları belirleme ve gerekli önlemlerin alınması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

1.5.Varsayımlar

1. Örneklem evreni temsil etmektedir.
2. Anket uzman kanısına göre geçerlidir.
3. Öğrencilerin ve velilerin ankete doğru ve samimi cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.6.Sınırlılıklar

1. Araştırmanın konusu 10–18 yaş ortaokul ve lise öğrencilerinin ve velilerinin okullarda serbest kıyafet uygulaması ile ilgili görüşleri ile sınırlıdır.
2. Araştırmanın örneklem grubu Trabzon ilinde, 2012–2013 eğitim öğretim yılında öğrenim görmekte olan merkeze bağlı 4 ortaokul ve 4 lisenin öğrencileri ve velileri ile sınırlıdır.

1.7.Tanımlar ve Kısaltmalar

Büyüme: Hücrelerin çoğalmasının neden olduğu beden ölçülerindeki artış olarak tanımlanmaktadır (Kayapınar, 2007). Vücudun sadece boy, kilo ve hacim olarak artmasıdır. İnsan gelişiminin gözle görülebilen yönüdür. Kalıtım ve çevrenin etkisiyle şekillenir.

Fiziksel gelişim: Bedeni oluşturan bütün organların gelişmesi, boyun uzaması, kilonun artışı, kemiklerin gelişimi, dişlerin çıkması ve değişmesi, kas, beyin ve tüm sistemler (sinir, sindirim, dolaşım, solunum, boşaltım gibi) ve duyu organlarının gelişimidir (Megep, 2011).

Forma: Latince; “formattus”, Fransızca;”format”, yani; biçim, şekil, biçimlendirilmiş kelimesinden türetilmiştir. Genellikle, “Sporcuların kulüplerini, öğrencilerin okullarını ya da kimi mesleklerde çalışanların kurumlarını tanıtan tek tip giysi” olarak tanımlanmaktadır (Üstün ve Çeğindir,2006).

Gelişme: İnsanın beden yapısı, duygusal ve zihinsel özellikler bakımından düzenli bir biçimde değişmesi ve istenilen görevleri yapabilecek bir duruma gelmesidir. (Poyraz ve Dere, 2001).

Giyim: İnsan vücudunu dış etkilerden koruma ve örtünme ihtiyacı ile ortaya çıkan giyim, günümüzde süslenme ve çalışma ortamının gerektirdiği kullanım özellikleri ile farklı amaçlara hizmet edecek şekilde gelişmeler göstermiştir (Megep,2007).

Psikososyal: Bireylerin düşünce, duygu ve davranışlarının, başkalarının gerçek, hayal edilen veya gizli varlığından etkileniş tarzını anlama ve açıklama çabası olarak tanımlanmaktadır(Samelson, 1974).

Psikososyal Gelişim: Kişiliğin benlik yapısının, doğru veya yanlış ilişkine sağduyu gelişiminin sosyal etkileşimde kullanımına dönük olarak belli bir olgunluk düzeyinde ortaya çıkmasıdır(Kulaksızoğlu, 1998).

Sosyal Gelişim: Bireyin içinde yer aldığı grup veya toplumun kurallarını öğrenme sürecidir ve bu süreç toplumdaki değerlerin normların ve davranış kalıplarının öğrenilmesini ve içselleştirilmesini de içermektedir (Elkin, 1995).

2.KAVRAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde araştırmanın kavramsal çerçevesi ve problemle ilgili araştırmaların kısa özetine yer verilmiştir.

2.1.Kavramsal Çerçeve

Araştırmanın konusu ile ilgili literatür taraması sonucu; eğitim, eğitim kurumları, eğitim kademeleri, orta öğretim kurumlarındaki kıyafet yönetmeliği, insan ve ihtiyaçları, insanın gelişim özellikleri, okul kıyafetleri ile ilgili bilgilere yer verilerek kavramsal çerçeve oluşturulmuştur.

2.1.1.Eğitim

Eğitimin rolü, hedefleri, kapsamı, işlevleri geçmişten günümüze pek çok değişim geçirmiş ve bu süreçte eğitim kavramının çeşitli tanımları yapılmıştır. Genel olarak eğitim; bireyin davranışlarında, kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak, istenilen yönde değişme meydana getirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 1984:15).

Eğitim, iyi insan ve kalifiye eleman yetiştirme aracı olması bakımından sosyal ve ekonomik kalkınmanın ön şartı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kısaca, eğitim bireyi geliştirdiği, diğer taraftan ülkenin bilimsel, ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmasını sağladığı için önemlidir ve değeri çok iyi algılanmalıdır (Bowen, 1980).

2.1.2.Eğitim Kurumları

Türk Millî eğitim sistemi, bireylerin eğitim gereksinimlerini karşılayacak şekilde ve bir bütünlük içinde "örgün eğitim" ve "yaygın eğitim" olmak üzere, iki ana bölümden oluşur (meb.gov.tr).

Örgün eğitim kurumları okulöncesi, ilkokul, ortaokul, lise, yüksek öğrenim olmak üzere sıralanmaktadır.

2.1.2.1.Örgün Eğitim

Örgün eğitim, belirli yaş grubundaki ve aynı seviyedeki bireylere, amaca göre hazırlanmış programlarla okul çatısı altında yapılan düzenli eğitimidir. Örgün eğitim, okul öncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kurumlarını kapsamaktadır (meb.gov.tr.).

Örgün eğitimin hedefleri vardır; önceden hazırlanmış bir program dahilinde planlı olarak yapılmakta ve öğretim yoluyla gerçekleştirilmektedir. Eğitim süreci öğretmen tarafından detaylı bir şekilde planlanmakta, uygulanmakta ve izlenmektedir. Eğitim başından sonuna kadar kontrollü ve eğitim için özel olarak tasarlanmış bir çevrede yürütölmektedir. Sürecin belli aşamalarında ve sonunda değerlendirme işlemi yer almaktadır. Okullardaki eğitim örgün eğitimidir (Fidan, 2012:4).

Okul haricinde mesleğe hazırlık kursları, hizmet içi eğitimler, halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar da örgün eğitime örnek olarak sayılabilir. Okul dışı örgün eğitimin farkı yaş gruplaması yapılmaması, süresinin kısa olması ve ihtiyaca göre belli konularla sınırlandırılmasıdır.

Okul öncesi öğretim, ilköğretim, ortaöğretim ve yüksek öğretim örgün eğitim sistemini meydana getirir. Örgün eğitim sisteminde genel, mesleki ve teknik eğitim programları uygulanır.

2.1.2.2.Yaygın Eğitim

Yaygın Eğitim Kurumları Yönetmeliğinin 3. maddesinde, yaygın eğitim;” Örgün eğitim sistemine hiç girmemiş ya da örgün eğitim sisteminin herhangi bir kademesinde bulunan veya bu kademedен ayrılmış ya da bitirmiş bireylere; ilgi, istek ve yetenekleri doğrultusunda ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişmelerini sağlayıcı nitelikte çeşitli süre ve düzeylerde hayat boyu yapılan eğitim, öğretim, üretim, rehberlik ve uygulama etkinliklerinin tümüdür.” şeklinde tanımlanmıştır.

Yaygın eğitim, kişileri sürekli olarak eğitim faaliyetlerinin içinde tutarak, teknolojik yeniliklerin ve toplumsal değişimlerin getirdiği yeni durumlara uyumunun sağlanması açısından önem taşımaktadır. Halk eğitim merkezlerinin açtığı temel bilgisayar kullanımı kursları bu konuda önemli bir örnektir.

Halk eğitim merkezlerinde açılan kurslar, pratik sanat okulları ile resmî ve özel kurumlar ve iş yerlerinde hizmet içi eğitim faaliyetleri yaygın eğitim sistemini oluşturmaktadır.

2.1.3.Eğitim Kademeleri

Okulöncesi eğitim; isteğe bağlı olup ilkokul çağına gelmemiş bütün çocukları kapsamaktadır. Okulöncesi eğitimin amacı, çocukların bedensel, zihinsel ve duygusal gelişmelerini ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak, onları temel eğitime hazırlamak, koşulları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetiştirme ortamı yaratmak, Türkçeyi doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaktır.

Okulöncesi eğitim kurumları bağımsız anaokulları olarak kurulabildikleri gibi gerekli görülen yerlerde ilkokula bağlı ana sınıfları halinde veya ilgili diğer öğretim kurumlarına bağlı uygulama sınıfları olarak da açılabilir (mevzuat.meb.gov.tr).

İlkokul ve ortaokul; 6–14 yaşlarındaki çocukların eğitim ve öğretimini kapsamaktadır. Devlet okullarında parasız ve zorunludur. Kesintisiz zorunlu eğitim süresi 12 yıldır. İlkokul ve ortaokulların amacı, çocukların iyi birer yurttaş olabilmeleri için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazanmalarını, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda bir üst öğretime hazırlanmalarını sağlamaktır (mevzuat.gov.tr).

Lisenin amacı öğrencilere asgari düzeyde ortak bir genel kültür vererek onları birey ve toplum sorunlarını tanıyacak, çözüm yolları arayacak, ülkenin sosyo-ekonomik ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunacak bilinç ve güçle ilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda yükseköğretime veya iş alanlarına, kısaca iyi bir geleceğe hazırlamaktır (resmigazete.gov.tr).

Yükseköğretim; ortaöğretime dayalı en az iki yıllık yüksek öğretim veren ve öğrencileri ön lisans, lisans ve yüksek lisans düzeyinde yetiştiren eğitim kurumlarının tamamını kapsamaktadır. Yükseköğretimin amacı milli eğitimimizin ilke ve hedeflerinden ödün vermeksizin kalkınmanın gerçekleştirilmesinde çok önemli bir faktör olan insan kaynağını ilgi, beceri ve yetenekleri doğrultusunda ve ülkenin üst düzeyde insan gücü ihtiyacını karşılayacak şekilde yetiştirmektir. Ayrıca bilimsel alanda araştırmalarda bulunmak ve bu alanda gelişmiş dünya ülkeleri arasında yer almak da yüksek öğretimin hedefidir (tesk.org.tr).

2.1.4.Orta Öğretim Kurumlarında Kılık Kıyafet Yönetmeliği

Bu Yönetmeliğin amacı, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî ve özel okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine dair usûl ve esasları düzenlemektir. Bu Yönetmelik, 8/2/2007 tarihli ve 5580 sayılı Özel Öğretim

Kurumları Kanununun 3 üncü maddesinin sekizinci fıkrası ile 5 inci maddesinde belirtilen okulların öğrencileri hakkında uygulanmaz. Bu Yönetmelik, 14/6/1973 tarihli ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu ile 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnameye dayanılarak hazırlanmıştır (meb.gov.tr).

Temel İlkeler;

-4 üncü maddede yer alan sınırlamalar dışında okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve liselerde kılık ve kıyafet serbesttir.

-Öğrenciler, okul, sınıf ve şubelerde tek tip kıyafet giymeye zorlanamaz. Ancak, okul yönetimi ve okul-aile birliğinin koordinatörlüğünde, 4 üncü maddede yer alan sınırlamalara aykırı olmamak kaydıyla, velilerin yüzde ellisinden fazlasının muvafakati alınarak ilgili eğitim-öğretim yılı için okul kıyafeti veya kıyafetleri belirlenebilir. Bu fıkranın uygulanmasına dair usûl ve esaslar Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan yönerge ile belirlenir.

-Okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencileri, yaş grubu özelliklerine uygun, temiz ve düzenli bir kıyafet giyer.

-Öğrenciler, öğrenim gördükleri programın özelliğine göre atölye, işlik ve laboratuvarlarda önlük veya tulum, işyerlerinde ise yapılan işin özelliğine uygun kıyafet giyer.

-Öğrenciler, beden eğitimi ve spor derslerinde eşofman, diğer spor etkinliklerinde ise etkinliğin özelliğine uygun kıyafet giyer. Ancak öğrenciler tek tip eşofman veya spor kıyafeti giymeye zorlanamaz.

-Kız öğrenciler, imam-hatip ortaokul ve liseleri ile çok programlı liselerin imam-hatip programlarında tüm derslerde, ortaokul ve liselerde ise seçmeli Kur'an-ı Kerim derslerinde başlarını örtebilir.

-Sağlık özürlü bulunan ve bu durumu belgelendiren öğrencilerin özürlerinin gerektirdiği şekilde giyinmelerine izin verilir.

-Özel gün, hafta ve kutlamalarda ders içi ve ders dışı faaliyetlerde kullanılmak üzere veliye malî yük getirecek özel kıyafet aldırılamaz.

Öğrenciler;

-Öğrenim gördükleri okulun arması ve rozeti dışında nişan, arma, sembol, rozet ve benzeri takılar takamaz,

-İnsan sağlığını olumsuz yönde etkileyen ve mevsim şartlarına uygun olmayan kıyafetler giyemez,

-Yırtık veya delikli kıyafetler ile şeffaf kıyafetler giyemez,

-Vücut hatlarını belli eden şort, tayt gibi kıyafetler ile diz üstü etek, derin yırtmaçlı etek, kısa pantolon, kolsuz tişört ve kolsuz gömlek giyemez,

-Siyasî sembol içeren simge, şekil ve yazıların yer aldığı fular, bere, şapka, çanta ve benzeri materyalleri kullanamaz ve giysileri giyemez,

-Okul içinde baş açık, saçlar temiz ve boyasız olarak bulunur, makyaj yapamaz, bıyık ve sakal bırakamaz. Üçüncü maddenin altıncı fıkrası hükümleri saklıdır.

Yaptırımlar;

-Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden ortaokul öğrencilerine 27/8/2003 tarihli ve 25212 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği; lise öğrencilerine 19/1/2007 tarihli ve 26408 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği hükümleri uygulanır.

-Bu Yönetmelik hükümlerine aykırı hareket eden okul yöneticileri hakkında ilgili disiplin hükümleri uygulanır.

Uygulanmayacak ve yürürlükten kaldırılan hükümler;

-Diğer yönetmelik ve düzenleyici işlemlerin resmî ve özel okul öncesi, ilkokul, ortaokul ve lise öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine ilişkin konulardaki bu Yönetmeliğe aykırı hükümleri uygulanmaz.

2.1.5.İnsan ve İhtiyaçları

İnsan, yapısı ve özellikleri gereği birtakım donanımlar ve ihtiyaçlarla dünyaya gelmektedir. Giyinme ya da örtünme kavramı insanın önemli fizyolojik, psikolojik ve sosyal ihtiyaçları arasında sayılmaktadır. Bu ihtiyacın nedenleri ile ilgili farklı yaklaşımlar söz konusu olmakla birlikte genel olarak iklim ve mevsim şartlarından korunmak, örtünmek, psikolojik açıdan kendini iyi hissetmek için süslenmek gibi

nedenlerle ortaya çıktığı düşünülmektedir. Hangi açıdan ele alırsa alınsın giyinme insanın bütün yaşam alanlarında karşısına çıkan önemli ihtiyaçlarından biri olmaktadır.

İnsanın ihtiyaçları hakkında, ABD'li psikolog Abraham Maslow çalışmalarında bulunmuş ve insan ihtiyaçlarının belirli bir hiyerarşi içinde bulunduğunu ortaya koymuştur.

2.1.5.1.İhtiyaçlar Hiyerarşisi

Maslow teorisi veya ihtiyaçlar hiyerarşisi teorisi, ABD'li psikolog Abraham Maslow tarafından 1943 yılında yayınlanmış bir çalışmada ortaya atılmış ve sonrasında geliştirilmiş bir insan psikolojisi teorisidir. Maslow sınıflandırmasının iki temel varsayımı vardır. Birincisi, insanı davranışa yönlendiren ihtiyaçlarıdır. İkincisi, bazı ihtiyaçların giderilmesi diğer ihtiyaçlarından daha öncelikli ve önemlidir (Cüceloğlu, 1994: 237).

- Üst düzeydeki bir güdüye gidebilmek için alt düzeydeki bütün güdülerin doyuma ulaşmasının beklenmesine gerek yoktur; belirli bir derecede doyumluluk diğer bir düzey için hazır hale getirebilir. Ayrıca bazı ihtiyaçlar belirli bir doyuma ulaşsa da doyum sürekli değildir.
- Bireyden bireye düzeyler arasında farklılık olabilir; bazı kimseler için sosyal ilişkiler kurarak insanlarla yakınlaşma güdüsü, emniyet ve korunma düzeyinden daha çok doyurulması gerekebilir.
- İnsanların içinde büyüdüğü aile ortamı ve kültürün değerleri, hangi düzeydeki güdülerin daha belirgin ve baskın bir rol oynayacağını belirler. Paradan başka bir şeyin konuşulmadığı sosyo-kültürel ortamda yetişen kişinin, manevi değerlerin ağır bastığı kendini gerçekleştirme aşamasına geçmesi zor olur. Hayatın anlamını arayan bir kimse için ise maddi

kazanç ve başarılar pek önemli bir rol oynamaz, çünkü aradığı şey mutluluktur. Bu nedenle bu iki farklı ortamda yetişen bireylerin güdü piramitleri, birbirlerinden farklı gelişmeler gösterir (Cüceloğlu, 1994: 237).

- İhtiyaçlar sıralamasında zamana ve duruma göre iniş ve çıkışlar olabilmektedir (Göksu, 2002).

Maslow'a göre insanların davranışlarının temeli kabul ettiği ihtiyaçları, fizyolojik, güvenlik, sevgi-ait olma, saygınlık-değer ve kendini gerçekleştirme ihtiyacı olarak, ardışık bir düzen içinde beş kategoride incelemiştir. İlk iki sıradaki gereksinimleri temel (birincil) gereksinimler, son üç sıradaki gereksinimleri ise sosyo-psikolojik veya ikincil gereksinimler olarak ele almıştır (Süral Özer, 2008).

Şekil 1: Maslow Piramidi(Süral Özer, 2008).

2.1.5.2.Fizyolojik İhtiyaçlar

İnsanın biyolojik olarak yaşamını sürdürebilmesi için gerekli olan ihtiyaçlardır. Açlık, susuzluk, cinsellik, uyumak, boşaltım, nefes alıp vermek, giyinme, barınma gibi ihtiyaçlar bu kategoridedir. Buna göre, açlık problemi olan bir insana hürriyet, sevgi, sanat gibi konular boş gelir (Göksu, 2002). Fizyolojik ihtiyaçların yeterince karşılanmadığı az gelişmiş ülkelerde, adalet, eşitlik ve hürriyet gibi demokratik idealleri, kitlelere benimsetmekte zorluk yaşanır (Eroğlu, 1996). Çünkü üst düzey ihtiyaçların karşılanması için fizyolojik ihtiyaçların belirli bir düzeyde (kişiye göre değişebilir) öncelikli olarak karşılanması gerekir.

Giyinme ihtiyacı fizyolojik ihtiyaçlar arasında önemli bir yere sahiptir. Sıcak iklimlerde giyim kişiyi güneş yanığı veya güneş çarpmasından korurken, soğuk iklimlerde vücut ısısını koruması sebebiyle önemlidir. Giyimin diğer bir özelliği, doğal ortamda oluşabilecek sıyrıklardan ve kesiklerden insanı korumasıdır. Giysiler aynı zamanda iş veya spor gibi faaliyetler boyunca risk seviyesini düşürmektedir. Ayak ve el bileği bandajları ve sırt desteği sağlayan korseler giyimin bu fonksiyonuna örnek olarak gösterilebilir. Bazı giysiler; böcekler, zararlı kimyasallar, silahlar ve yıpratıcı maddeler gibi belirli tehlikelerden korunma amaçlı giyilmektedir. Diğer taraftan giysiler, bir ortamı onu giyen insandan koruma görevi de görebilmektedir. Hastaları enfeksiyon riskinden korumak için refakatçi ve doktorların giydiği steril giysiler örnek olarak sayılabilmektedir.

İnsanlar, çevresel tehlikelerden korunmak, mesleki risk faktörlerinin gerektirdiği şekilde giyinmek gibi amaçlarla oldukça farklı niteliklerde giysi tasarımları yapmaktadır. Astronot giysileri, havalandırılmalı dağcı giysileri, zırhlar, dalış kıyafetleri, arıcı giysileri, motosiklet giysileri, kesici ve delici aletlerle çalışanların kullandıkları çelik eldivenler, geç tutuşurluk özelliği taşıyan itfaiyeci giysileri ve diğer koruyucu giysiler.

2.1.5.3. Güvenlik İhtiyaçları

Emniyet, güven, düzen ve değişmezlik bu kategoride değerlendirilmektedir. Bu aşamada insanın kendine fiziki, ekonomik, sosyal ve belki de siyasal olarak güvenli bir ortam oluşturma ihtiyacı ortaya çıkacaktır. Şimdi de gelecekte de bireyin kendini güvende hissetmesi önemlidir (Göksu, 2002). Güven duygusunun yokluğu veya varlığı, kendisini hayatın her anında hissettirir (Baltaş, 2005). İnsanın kendine güvenli bir barınak yapması, güvenli bir sosyal ve siyasal çevre oluşturmaları hep bu çerçevede değerlendirilebilir.

Stephen Covey'e göre; "Güven, insan motivasyonunun en yüksek biçimidir. Kendine güvenmek, güvenilir olmak, başkalarına güvenmek güven duygusunun boyutları olarak tanımlanmaktadır. Kendine güvenmek güven duygusunun diğer boyutlarının temelini oluşturur. İnsanın kendisine güven duyması; kendisini ve sınırlarını kabul etmesi ile başlar, kendi iç sesini dinlemesiyle biçimlenir" (Baltaş, 2005: 70-72). Güven, her türlü riske karşı, kişinin insanca yaşamasını sağlayacak ve sürdürecektir yasaları ve uygulamaları içerir. Bireyin fizyolojik ihtiyaçları karşılanırsa bile, güveni sağlanmıyorsa, insanca yaşaması olası değildir (V. Sönmez, 1997: 41).

2.1.5.4. Ait Olma ve Sevgi İhtiyacı

Bireylerin sosyal bir varlık olmasına ağırlık vermesi nedeniyle, sosyal ihtiyaçlar olarak da adlandırılabilir (Altok, 2009: 56). Tredgold, bu ihtiyacın insanların toplu yaşama içgüdüleriyle ilişkili olduğunu belirtmektedir (Eroğlu, 1996: 43) İnsan diğer insanlarla bir arada yaşamak, onları sevmek ve onlar tarafından sevilme ister. Sevmek ve sevilmenin olmadığı yer kişiye sıkıntı verir onu rahatsız eder. Sürekli sevgi arayışı içinde olan insan bunu bulabileceği gruplar arayacak ve onların içinde yaşayacaktır. Ait olma ve sevgi ihtiyacını belli bir süre karşılayamayan fert, ihtiyacı karşılanırsa bile bunun etkisini uzun süre üzerinde taşıyacaktır (Eroğlu, 1996: 44). Kişinin sevmek sevilme ihtiyacını tatmin etmek için içinde bulunduğu organizasyonun bu ihtiyacı gideremediği

durumda başka organizasyon (grup, toplum, topluluk vs.) arayacaktır. Ait olma ve özellikle sevgi ihtiyacının karşılandığı en temel kurum ailedir. Ailedeki sevgi ve aidiyet duygusu yaşamın değişik dönemlerinde bireyin kişiliğini de etkiler bir şekilde kendini göstermektedir (Göksu, 2002). Sevmeyen, sevilmeyen, başkaları ve toplum tarafından benimsenmeyen kişinin yapamayacağı tutarsız davranış yoktur denilebilir (V. Sönmez, 1997). Dolayısıyla şartlar ne olursa olsun kişilerin sevgi ihtiyaçlarını gidermeleri gerekli ve önemlidir. Çünkü sevgi, beraberinde ait olma, anlaşılma, kendini ifade etme, yalnız kalmama gibi birçok bireysel sorunun çözümünde etkindir. Aksi halde kişi sevgi ihtiyacını sadece temel fizyolojik düzeye yani içgüdüsel düzeye indirger. Bu ise ruh sağlığının gerektirdiği sevgi tatminini önler (Fındıkçı, 2010: 101).

2.1.5.5. Takdir ve Saygı İhtiyaçları

Maslow'un takdir ve saygı ihtiyaçlarının iki yönlü olduğu görülmektedir. Birincisi bireyin başarı, hizmet gibi nedenlerle başkaları tarafından değer görmesi, takdir edilmesi; ikincisi ise kişinin kendi kendine saygı göstermesi, kendini takdir etmesidir. Başarısı ve hizmetleri başkaları tarafından fark edilip takdir edilen insanın kendine güveni gelir. Maslow, bu gruptaki ihtiyaçların başkalarının takdirini kazanmayla ilgili yönünü prestij, statü, başkalarınca tanınma, önemli olma (görünme), arkadaş çevresine egemen olma şeklinde; kendini takdir etme kısmını ise başarılı olma, kendine saygı duyma, kendine güvenme, bağımsız olma, işinde uzmanlaşma şeklinde örneklendirmektedir.

Eroğlu, takdir ve saygı ihtiyaçlarının bu ikinci aşamasının “insanın kendi benliğini aşarak, mükemmelliğe doğru bir geçiş yapma çabasıyla yakından ilgili” olduğunu vurgulamaktadır. Bu ihtiyaçların giderilmesi, kişilerin aşağılık duygularından kurtularak kendilerine güven kazanmalarına yol açacaktır. “Evrensel bir kompleks olan aşağılık duyguları, ancak bu ihtiyaç grubunun yeterince karşılanmış olmasıyla giderilir.” Başarı ihtiyacı, güçlükleri yenmek, gücünü denemek, zor olan bir şeyi mümkün olan en kısa zamanda ve en iyi biçimde yapmaya gayret etme isteği olarak tanımlanabilir.

Başarı güdüsü yüksek olan insanların; problem çözmeyi, risk almayı ve performans geri bildirimlerinden hoşlandıkları belirlenen genel özellikler arasındadır (Baltaş, 2005:192). Toplum içindeki statünün ise kişiye başkalarının verdiği değerle oluştuğuna dikkat çekmektedir (Göksu, 2002).

Takdir ve saygı ihtiyacının karşılanmasında giysi, insanın hem grup içindeki yerini belirlemede hem de insanın kendisine olan güven ve saygısını artırmada önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bireyin taşımış olduğu giysinin statü belirleyici rolünden dolayı da, takdir ve saygı ihtiyacının karşılanmasında önemi büyüktür.

2.1.5.6. Kendini Gerçekleştirme

Birey yukarıdaki ihtiyaçlarını giderse bile eğer hala yetenek, bilgi, beceri itibariyle kendini tam olarak ortaya koyamadığını düşünüyorsa içinde bir boşluk hissedecek ve bu eksikliği gidermeye çalışacaktır. İşte buna kendini tamamlama, kendini gerçekleştirme denilmektedir. Burada kişinin meslek, bilim, sanat, din, siyaset vs. alanlarda en tepe noktalara çıkmasının yanında onun örnek gösterilecek niteliklere erişmesi gerekmektedir. Yani amaç ideal insan, bilge kişi özelliklerine erişmektir (Göksu, 2002). Bu boyutta kendi potansiyelini en üst düzeye çıkarabilmek için bilme, anlama ve estetik ihtiyaçları ortaya çıkar ve bu kişinin ilgi ve istekleri yönünde yeteneklerini geliştirmesi, hem kendi, hem doğa ve toplumla denge kurarak gerçekleştirmesi olarak ele alınabilir (V. Sönmez, 1997: 42).

Piramidin en üst basamağına herkes ulaşamayabilir. Buraya peygamberler, azizler, erenler, liderler, büyük sanatkârlar, büyük bilim adamları vb. erişebilir. Ancak kendini gerçekleştiren her zaman böyle ünlü kimseler olmak zorunda değildir. Hayatı anlamlı gören, yapıcı, insanlara karşılıksız olarak faydalı olduğunu düşünen kimseler de kendini gerçekleştirmiş olarak nitelendirilir (Göksu, 2002: 2).

Kendini gerçekleştirme düzeyine erişemeyen bireyler de kısa süren doruk yaşantılar yaşarlar. Doruk yaşantılar sürekli olmasa da her bireyin yaşayabileceği

türdendir. Kendini gerçekleştiren birey ise yaşamın her dakikasını anlamlı gören ve yaşamın her dakikasını doyarcasına yaşayabilendir. Bu kişiler hayatın tadını alarak yaşarlar, yaratıcıdırlar, yaşama gülümseyerek bakarlar, kendilerini özgür hissederler, yaşamın karmaşıklığına saygı duyarlar ve olayları yargılamadan olduğu gibi kabul etmeyi başarırlar (Cüceloğlu, 1994: 235-237).

Maslow'un ihtiyaçlar piramidi genel olarak incelendiğinde tepede ideal insan, alt basamaklarda ise insanı bu ideallığe götüren ara ihtiyaçlar vardır. "En yüksek değere sahip olan ihtiyaçlar en kıt tatmin olunan ihtiyaçlardır". Amaç-araç ilişkileri açısından Maslow'un bulgularına yaklaşacak olursak amacın kendini gerçekleştirmek, araçların ise diğer basamaktaki ihtiyaçlar olduğu görülür. Bu açıdan bakınca kişinin kendini gerçekleştirmesi için alt düzeydeki temel ve sosyo-psikolojik ihtiyaçların belli ölçülerde karşılanması gerekmektedir (Göksu, 2002).

Rogers'a (1961) göre ise, toplumsal evrimin son hedefi kendini gerçekleştirmedir ve bireyin sahip olduğu kapasiteyi tam kullanması anlamına gelmektedir. Kendini gerçekleştiren insanların en belirgin özelliği duygu ve yaşantılarının farkında olmaları, onları çarpıtma ya da bastırma gereği duymadan, oldukları gibi algılamalarıdır (Kuzgun, 1972: 6). Kendinin farkında olan bireyin, diğer bireyleri de oldukları gibi anlamaya açık olması beklenir.

İçgüdüsel ihtiyaçlar karşılandıkça daha üst düzeyli arzular oluşur ve içgüdüsel ihtiyaçlar yavaş yavaş belirli kurallara, disipline yönelir. Böylece maddi kazanım odaklı içgüdüler önce arzu ve isteğe sonra maddi isteklerden sıyrılıp sosyal isteklere dönüşür (Fındıkçı, 2010: 95). İçgüdüsel ihtiyaçların disipline edilebilmesi üst düzey ihtiyaçların ortaya çıkması yolunda önemli bir adımdır.

Kendini gerçekleştirme, psikolojik sağlık halinin en üst seviyesidir. Bu psikolojik sağlık halinin oluşması için temel şart, çocuklukta koşulsuz sevginin alınmış olmasıdır. İnsanın özgür olduğu ve ruhsal gelişimine imkân tanıyan ortamlarda kişi, sosyal amaçlara ve kendini gerçekleştirmeye yönelmektedir. İnsan böyle bir ortamı baskıcı anne-baba tutumunun olmadığı demokratik aile ortamında elde eder. Kendisini

tam olarak ortaya koyan kimse, aslında “kendini gerçekleştirmiş kimse” değil “kendini gerçekleştirmekte olan kimse”dir. Çünkü kendini gerçekleştirme tamamlanmış değil devam eden bir süreçtir (Ayten, 2004: 22). Kendini gerçekleştiren bireylerin en dikkat çekici özelliği duygu ve yaşantılarının farkında olmaları, onları çarpıtmadan ya da bastırmadan ya da bu savunma mekanizmalarını kullanma ihtiyacı hissetmeden, oldukları gibi algılamalarıdır. Bu bireyin özünü kabul etmesidir (Kuzgun, 1972: 8).

Goldstein’e göre bireyin kendini gerçekleştirme için çevrenin, kendini gerçekleştirmeyi mümkün kılan şartları oluşturması gerekir. Eğer organizmanın amaçları ile çevrenin gerçekleri arasında aykırılık çok fazla ise organizma amaçlarının bir kısmından vazgeçer ve kendini daha aşağı düzeyde gerçekleştirme yoluna gitmeyi tercih eder (Kuzgun, 1972: 12). Organizma kendini çevrede gerçekleştirme nedeniyle, çevre ile baş etmek ve uzlaşmak zorundadır. Çevre onun amaçlarına ne derece iyi hizmet ediyorsa o oranda zengin ve yeterlidir. Aksi halde yetersiz ve engelleyicidir (Yanbastı, 1996: 220). Maslow’un diğer ihtiyaçların tatminini kendini gerçekleştirme sürecinde aşılması gereken engel olarak görmesine karşın, Goldstein bu ihtiyaçların tatminini kendini gerçekleştirme sürecinin içerisinde bir etkinlik olarak değerlendirmiştir (Ayten, 2004: 21).

Her insanın kendini gerçekleştirmeye yönelik doğuştan gelen eğilimi, tüm yetenek ve niteliklerini aktif olarak kullanmayı ve potansiyelini geliştirip gerçekleştirmeyi içerir. Her insanda kendini gerçekleştirme eğilimi olmasına rağmen çok az sayıda insan, bunu başarabilir. Birçok insan için bu bir arayış, özlem, dürtü, istenilen ancak henüz elde edilememiş bir safhadır (Maslow, 2001: 165-170). Bu hedefe ulaşan insanlar ancak nüfusun %1’i kadarını oluşturur (Ayten, 2004: 19).

Kendini gerçekleştiren insanlar, tüm temel ihtiyaçlarında (aidiyet, şefkat, saygı ve özgüven) tatmin bulurlar. Fakat kendini gerçekleştirme, tüm insani problemlerin aşıldığı, durağan, kusursuz bir duygu olmadığı gibi, insanların insanüstü bir dinginlik ya da eksiksizlik içerisinde sonsuza kadar mutlu yaşayacağı bir durum da değildir. Kendini gerçekleştirme, tüm insani sorunları aşmış olmak anlamına gelmez (Ayten, 2004: 20).

Maslow' a göre;

- Yaşamı bir çocuk gibi tam bir özümleme ve yoğunlaşmayla yaşamak.
- Emin ve güvenli yollara takılıp kalmaktansa yeni bir şey denemek.
- Yaşantıları değerlendirirken geleneğin, otoritenin ya da çoğunluğun sesini değil, kendi sesini dinlemek.
- Dürüst olmak; oyunculuktan ya da rol yapmaktan kaçınmak,
- Görüşlerin, çoğu insanın görüşleriyle uyuşmuyorsa gözden düşmeyi göze almak.
- Sorumluluk almak.
- Yapmayı kararlaştırdığın ne ise o konuda çok çalışmak.
- Savunmalarını saptamak ve bunlardan vazgeçme cesaretine sahip olmak gibi davranışlar bireyi kendini gerçekleştirmeye götüren davranışlar arasında sayılmaktadır (Ural, 2004: 8).

Kendini gerçekleştirme sürecinde olan bireyler Otto Rank'ın ifadesiyle “hayatı bir sanatçı gibi” yaşarlar. Kapasitelerini bütünüyle kullanırlar, kendilerini, yaşamın esrarını açıkça, sömürüye başvurmada ve sorumlu bir tavırla paylaşırlar. Kendilerini ve başkalarını olduğu kadar içinde yaşadıkları toplumu da geliştirmek için değişikliklere kucak açarlar. Bu tip insanlar, kararlarını kendileri verebilen, yaratıcı, iyi huylu, kendi içlerinde ve başkalarıyla birlikte bu dünyada rahat olan kimselerdir (Buscaglia,1987: 60).

2.1.6. İnsanın Gelişim Özellikleri

Giyisi seçiminde önemli unsurlardan biride bireylerin gelişim dönemleri ve bu dönemdeki ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik giysilerin seçilmiş olmasıdır. Gelişim kavramı, büyüme, olgunlaşma ve öğrenmenin etkisiyle sürekli ileriye doğru olan değişimi ifade etmektedir. Her değişim bir gelişme olmamakla birlikte her gelişme de ileriye doğru bir değişim söz konusudur. Gelişim psikologları evre kavramını esas alarak insan gelişiminin alanlarını incelemiştir. Gelişim alanları genel olarak fiziksel,

bilişsel, psikososyal ve ahlak gelişim alanları biçiminde gruplandırılır. Gelişim dönemleri ise ortak özellikleri kapsayan yaş aralıklarını ifade etmek için kullanılır. Gelişim dönemlerinde gerçekleştirilmesi gereken görevleri tanımlayan Havighurst'e göre dönemler; doğum öncesi, bebeklik dönemi (0-2 yaş), çocukluk dönemi (2-6 yaş), okul dönemi (6-12 yaş), ergenlik dönemi (12-18¹ yaş) olarak gruplandırılmaktadır (Senemoğlu, 2007).

Gelişim dönemleri her ne kadar yaş aralıkları ile belirtilse de bireysel farklılıklar vardır ve kesin bir çizgiyle ayırmak gelişim psikolojisi ilkelerine aykırıdır. Genel olarak 11- 14 yaşları ön ergenlik (buluş-erinlik), 14–19 yaşları ergenlik dönemini kapsamaktadır (Yeşilyaprak, 2002). Buluş döneminin başlamasıyla vücutta hızlı bir büyüme gerçekleşir. Hızlı büyüme kaynaklı birey de “sakarlık” olarak adlandırılan koordinasyon eksikliği gözlenmeye başlar. Bacanlı (2000) göre bu sakarlık dönemi başlangıçta doğal olmakla birlikte kısa sürede giderilmesi beklenir. Vücudun değişime uyum sağlaması ile zihin ve kas koordinasyonu düzelmeye başlar (Senemoğlu, 2007).

Ergenlik döneminde bireylerin zihinsel gelişiminde bu döneme has özellikler görülmeye başlar. Özellikle “benmerkezcilik”, “kişisel mit” gibi düşünce yapısında olan değişiklikler bireyin herkesin kendisini gözlediğini düşünmesi, etrafında kimse yokken bile kişisel efsanesini oluşturmak adına gereksiz cesaret olarak adlandırabilecek davranışlarda bulunmasına neden olmakta, bu duygu ve düşüncelerden dolayı dış görünüşü çok önem kazanmakta ve ayna karşısında geçirdiği zaman artmaktadır. Bu dönemde beden görünüşü ile ilgili şikâyetler başlamaktadır.

Bireylerin bedeni ile ilgili olumlu bir imge geliştirmeleri zaman ve deneyim gerektirmektedir. Bireyin geliştireceği benlik kavramı ile dış görünüşü arasında ilişki bulunmuştur. Kızların fiziksel olarak çekici olması, erkeklerin ise atletik bir vücut yapısına sahip olması ile olumlu benlik algısına sahip olmaları arasında pozitif bir ilişki görülmektedir (Erden ve Akman, 1998).

---

¹ Unesco ergenlik dönemini 12-25 yaşına kadar olan dönem olarak adlandırmaktadır.

Ergenlik döneminde bireyler için en önemli sorunlardan biri kimlik arayışında olmalarıdır. Bu arayış içinde kendilerine bir dünya görüşü, yaşam felsefesi aramaya başlarlar. Bu arayış onları belirli grupların içinde olmaya yönlendirir. Genelde kendilerini rahat hissedebilecekleri, müzikleriyle coşup, giysileri ile kendilerini ifade edebilecekleri gruplara yönelmektedirler (Uruşak, 2007: 7).

2.1.7. Gelişim Özellikleri ile Giyim Arasındaki İlişki

Çocukların vücut oranları ve hareket yetenekleri büyümeye bağlı olarak sürekli değişmektedir. Bu nedenle çocuk giysileri vücut hareketlerinde konfor sağlarken ısı-nem dengesini sağlayacak özelliklere sahip olmalıdır (Çivitçi, 2004). Çocukların sıkı, fermuarlı, boyunlu kazak ya da elbise giymekten hoşlanmadıkları gözlenmektedir. Ailenin dışında okullar çocukların ilk sosyal deneyimleri olduğu için okul giysileri fiziksel ve psikolojik olarak çocuğun rahat olmasını sağlamalı, severek giyilmeli ve kullanım kolaylığı sağlamalıdır (Üstün ve Çeğindir, 2006).

Giyim endüstrisi içinde önemli bir pazarı ön ergenliğe (kızlarda 10 yaş, erkeklerde 12 yaş) giren grup oluşturmaktadır. Çocuk tüketicilerin algılarının arttığı bu dönemde tercihleri de değişmektedir. Bu yaşlarda çocuklar satın alma kararlarını kendileri vermeye ve markaları tanımaya başlamaktadır (Levinson vd.,2001; Akt. Üstün ve Çeğindir, 2009).

Roedder John ve Sujan (1990), çocukların markaları algılamaya ve ürünün içeriği ile ilgilenmeye başladığı yaşların 8–9 yaştan itibaren arttığını, üç yıl boyunca 237 çocuk ile yapılan araştırma sonucunda ulaşımlardır. Bu yaş gruplarının açık ipuçlarının varlığına duyarlı olduğunu belirtmişlerdir (Hogg, Bruce ve Hill, 1999).

Hite ve Hite (1994)'e göre, çocuklar, tüketim davranışlarını çok genç yaşlarda ailelerini örnek alarak kazanmaktadırlar. Buna göre ailelerin sürekli aynı markayı

seçmesi çocukların o malın iyi olduğu kanısına varmalarına neden olmaktadır (Üstün ve Çeğindir, 2009).

Özelikle ön ergenlik dönemindeki kız çocuklarının marka ve moda eğilimlerinin olduğu ayrıca özel giysi ve kişisel spor giyimlere de çok fazla para harcadıkları dikkat çekmektedir (Grant ve Stephen, 2005). Bu dönem ergenin hayatında doğum günü, mezuniyet gibi özel günlerin önem kazandığı, renk ve model olarak arkadaşlarının kıyafetlerine benzemeyen ama kendisini içinde en iyi hissedebileceği giysiyi bulabilmek için özel günlerden aylar öncesinde giysi arayışına girdiği bir dönemdir. Ayrıca günümüzde şıklık ve rahatlığı bünyesinde toplayan, ergenlerin hareketli yapısına kolaylıkla uyum gösteren spor giyiminde günlük hayatta büyük bir yere sahip olduğu ve ergenlerin spor giyim mağazalarına rağbet ettiği görülebilmektedir.

Giyim, öğrenciler tarafından bugünkü ve gelecekteki konumlarını güçlendirmesi, kişiliklerini ve düşüncelerini diğer insanlara aktarması, öz güvenlerini artırmaya yardımcı olması açısından, önemlidir (Ağaç ve Çeğindir,2006: 12). Görüldüğü gibi ergenlik ile birlikte giyimin psiko-sosyal önemi artmakta, fizyolojik ihtiyaç olma yönü zayıflamaktadır. Ergenler mevsim ve iklim şartlarının zıttı olarak, sadece moda olduğu için yazın botlarla dolaşıp kışın dantel gömlekler giyebilmektedir.

2.1.8. Giyinme İhtiyacı

Giyinme ihtiyacı insanın temel ihtiyaçlarından biridir ve toplumun kültüründe giyinme tarzının önemli bir yeri vardır. Her birey giyim tarzını ve giyim ihtiyacının önem derecesini içinde bulunduğu toplumdaki öğrenir. Toplumların devamı ve gelişmesi için temel ihtiyaçlarının karşılanması gerekir. İnsanların temel ihtiyaçlarının karşılanmaması ya da zorluklarla karşılaşması toplumda huzursuzluklara neden olur. Huzursuzlukların olmaması için insanların temel ihtiyaçlarını en kolay yoldan karşılanması gerekir.

Ülkemizde giyinme ihtiyacının karşılanması, giyim kültürü ve ekonomik güçle yakından ilişkili olarak algılanma eğilimi vardır. Giyim gelir düzeyi düşük bölgelerde örtünme ve korunma amaçlı algılanırken; dış görünüşün temiz, düzgün, yeni olmasına dikkat edilir, gelir düzeyi yüksek bölgelerde ise modayı ve dış görüntüyü koruma, imaj oluşturma gibi kavramlarla karşılamaya çalışılmaktadır.

Toplumdaki genel akımların dışında kalamayan, aileden başlayarak öğrenim süresince de çevre tarafından etkilenen gençler, giyinmeyi en önemli ihtiyaç kabul etmeye ve bütçelerinin büyük bir kısmını bu ihtiyacı karşılamak amacıyla harcamaya yönelmişlerdir.

Okullarımızda giyim açısından baktığımızda ise disiplin sağlama açısından öğretmen ve yöneticilerin ilk önem verdikleri öğrencilerin dış görünüşleri, giysilerinin temizliği ve düzenidir. Örneğin, ayakkabıları boyalı olmadığı için uyarılan, okul kıyafetlerini giymediği için okula alınmayan öğrenciler gibi. Okul hayatının ilk günlerinden itibaren giyim önemli bir unsur olduğu öğrencilere yoğun olarak hissettirilir.

2.1.9.Kıyafet Seçimini Etkileyen Faktörler

Kıyafet seçimini etkileyen faktörler; renk, moda ve marka, imaj, ekonomik etkiler, aile ve sosyal çevrenin etkileri, iklim ve mevsim şartları, yer ve zaman olarak sıralanmıştır.

2.1.9.1.Renk

Renk seçimleri insanların kişiliğinin bir göstergesidir. Bazen otoriteyi, bazen güveni, bazen de enerjiyi anlatırlar. Renk tercihleri kişi farkında olmasa bile ruh halini,

içinde yetiştiği kültürün ve içinde bulunduğu sektörü hatta bazen mesleğinin göstergesidir. (Özşeker, 2008). Renk, sosyal ve kültürel bir göstergedir (Ertürk, 2011: 15).

Kıyafetlerde seçilen renkler, kişinin zevkini, renk uyumundaki becerikliliğini gösterir. Renklerle ilgili zevkler yaşa, zamana ve çevreye göre değişir. Renk özellikleri, renklerin birbirini etkilemeleri, kişinin saç, göz, cilt rengi gibi kişisel renk analizi yapabilmesi gibi konular bilgi ve deneyimle geliştirilebilir. Renk uyumu, bir veya birden fazla rengin ortaklaşa etkileridir ve renklerin birlikte kullanılmasında hoş giden bir görüntü yaratmaktadır. Belirli bir renk uyumunun seçilmesi, daha önce öğrenilmiş toplumsal ve kültürel etkenlere bağlıdır (Kırzıoğlu Görgünay, 1992: 97–101). İnsanların yaşadıkları bölgenin iklimi, bitki örtüsü, inanışları, gelenek ve görenekleri renk seçimlerini etkilemektedir (Tokgöz, 2010: 56).

Renklerin psikolojik etkisi hem teorik olarak hem de deneysel olarak birçok kez ispatlanmış ve akademik çalışmalara konu olmuştur. Uygun renkli giysiler, iş ortamında, okulda veya toplumsal hayatta kişinin etkin görünmesini sağlar (Kırzıoğlu Görgünay, 1992: 106).

Renklerin, zekânın uyarılması konusunda, ruhsal durumu etkilemesi yönünde, kişilik özellikleri ile bağlantısı hakkında bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Örneğin kişinin sevdiği renkler kişilik özellikleri ile ilgili bilgiler vermektedir (Altıntaş ve Çamur, 2005: 137). Renkler, kültüre, sosyal şartlara, zevklere vb. birçok değişkene bağlı olarak kişiye göre anlamlar içerebilmektedir. Renklerin insanların üzerinde bıraktığı etki kesin olarak söylenemez. Sadece bazı renklerin benzer insan gruplarında benzer etkiler yaptığı söylenebilir.

Renklerin insan davranışları ve psikolojisi üzerinde etkili olduğunu söyleyen uzmanlara göre kromoterapi (renklerle tedavi) geçmişi çok eskiye dayanan bir yöntemdir. Bu yöntemde çeşitli sistemler içinde çeşitli biçimlerde renkler kullanılarak kişilerin sinir sistemleri dengelenmekte, böylelikle bazı hastalıkların önüne geçilmektedir (Ölmez, 2010: 22). Kromoterapide renkler ve anlamları ise şu biçimdedir;

“mavi genellikle yıldızları, geceyi, insan sıcaklığını, kalıcı ve derin duyguları, düşünceyi ve dinlenmeyi, kırmızı hareketi ve hızı belirtir. Doğrudan beden sağlığını yansıtan bir anlamı vardır. Kırmızı renk fiziksel olarak ataklığı, canlılığı, duygusal bağlamda bir işi sonuna kadar götüren azmi ve kararlılığı gösterir. Gözü kara ve sert yapılmış anlamı da bulunur. Kromoterapide sarı güneşin rengi; aynı zamanda umudun, ilginin, iyimserliğin ve evrensel aşkın rengidir. Kahve, mükemmelliği simgelemekte, yeşil dikkatin ve konsantrasyonun rengidir. Kromoterapide siyah var olma ve gençlik başkaldırısının tipik rengidir, beyaz bütün toplumların kutsal rengidir. Bazılarında ‘ölümü’ simgeleyen beyaz, “öteki hayatın” başlangıcı da sayılır. Beyaz, aynı zamanda saflığın ve aydınlığın simgesidir. Kromoterapide pembe kadınlara huzur veren bir renktir. Mor, mesleki açıdan da ikili ilişkiler açısından da seçilecek en yaşlı renktir. Sanatçı ruhlu insanların, meraklarını fantezileriyle yaşayanların tutkun oldukları bir renktir. Kromoterapide gri ağırbaşlılığın, bağlılığın ve sessizliğin simgesidir. Turuncu rengin vücutta üreme organlarını ve dalak organını simgelediği düşünülür. Turuncu renk bir işin yapımına olan bireysel etkilerimizi ve içgüdüsel enerjimizi yansıtır” (Ölmez, 2010: 23).

2.1.9.2. Moda ve Marka

“İnsan giysisiyle karşılaşır, fikirleriyle uğurlanır”

Anonim

Kıyafet, çevre koşullarının çeşitli olumsuz etkilerinden korunmak amacıyla örtünme ihtiyacı duyan ilk insanların belki de elde ettikleri ilk nesne olarak tanımlanmaktadır (Zengingönül ve Diğerleri,1996:220). Zamanla giyinme bu anlamın dışına çıkmış her şeyden önce iyi görünme düşüncesi ön plana çıkarken, giysi onu giyenin kişilik özelliklerini yansıtır algısı oluşmuş, toplumlara göre sürekli değişime uğrayarak toplumun ve giyenin değer yargılarını yansıtan ve aitlik göstergesi gibi anlamların simgesi olmaya başlamıştır. Kıyafetler çevredekilerin kişiye baktığında ilk gördükleri iletişim aracıdır (Keklik, 2012: 132).

Giyimin genel olarak amaçlarını şu şekilde sayabiliriz:

- İklim koşulları ve her türlü dış etkenden korunmayı sağlaması,
- Güzel görünme, kendini gösterme ve beğenilme ihtiyacının karşılanmasında en önemli unsurlardan biri olması,
- Toplumsal, siyasal, ekonomik veya mesleki statüsünün göstergesi olması,
- Belli bir gruba ait olmanın ilk belirtisi olarak, sosyal etkileşim için ilk gösterge olması,
- Sosyal mesaj vermenin bir yolu olması gibi nedenler giyimi önemli yapmaktadır.

Giyim bu anlamlarından dolayı özellikle aitlik belirtisi olmasından dolayı her zaman tartışma konusu olmuştur. Gençler açısından baktığımızda ise dinlediği müziğe veya sevdiği gruba göre giysi tercihlerinin etkilendiği görülmektedir. Çünkü, gençlerin kimlik arayışında olduklarından sosyal kabul görme ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için giyim önemli bir araçtır. İnsanların sevdiği, beğendiği, yerinde olmak istediği kişilerle özdeşim kurduğunun bir göstergesi olarak onun gibi giyinme, hal ve hareketlerini taklit etme davranışı gösterdikleri bilinmektedir. Bu nedenle halk tarafından sevilen ünlülerin kullandıkları giysi ve aksesuarlar üretilip ünlünün adı giysi ya da aksesuara verilerek halka sunulmaktadır.

İnsanlar kıyafetlere bakarak kişiler hakkında pek çok konuda yargıya varırlar. Kıyafetlerin kişiliğin bir yansıması olduğunu düşünürler. Bu düşünceleri bilinç düzeyinden çok geçmiş bilgi ve deneyimler doğrultusunda oluşmuş düşünce kalıplarıdır. Kıyafetler, kişinin değerleri, sosyal kimliği ve statüsü gibi konularda iletişim kurar ve karşıdakilere bilgi verir (Keklik, 2012).

Kendini ifade için bir araç olarak giyim kullanılmaktadır (Clark, 2008). Kişinin giysisini üzerinde düzgün bir şekilde taşıması bireyin kendine olan özgüvenini artırmaktadır. Bireyin vücut yapısına uygun kıyafetler seçmesi şık görünmenin anahtarlarından biridir (Harmancı, 2009). Kişinin iyi giyindiğini bilmesi, kendine duyduğu saygıyı artırır (Carnegie, 2010). Yerine göre ve uygun şekilde giyilen ortamlarda dikkatler kişinin üzerinde toplanmaz. Böylece diğer kişilerle de bilinçli veya

bilinçsiz bir şekilde “kendilerinden biri” olduğunu düşünür ve iletişim kolaylaşır (Condrill ve Bough, 2005: 73).

Kıyafet tercihleri, insanların belli bir zaman dilimine, çağa, topluma uygun görüşlere ilişkin güçlü normları barındırır. Giyim aynı zamanda, toplumsal yapı içindeki konumların farklı çağlarda nasıl algılandığını, statü sınırlarının nasıl belirlendiğini gösterir. Giyim, toplumsal statünün ve cinsiyetin en belirgin göstergelerinden biridir ve sembolik sınırların korunmasında ya da yıkılmasında etkilidir (Crane, 2003: 11).

Giyim tarzı birbirine benzeyen insanlar birbirlerini daha çok cezbederler. Aynı tarz giyinmiş iki insan birbiriyle ilk tanıştığında, birbirlerine benzeyen tavırları, inançları ve değerleri olduğunu düşünür. İyi anlaşılan insanlar genellikle ortak bir görüntü verirler (Sampson, 1999: 49). Bu durum giyim tarzı ve kişilik yapısı arasındaki sıkı ilişki hakkında bilgi vermektedir.

İnsanların güzel görünme, farklı olma gibi değişiklik arama çabaları, “iyi giyim” deyimini ortaya çıkarmıştır. İyi ve özenli giyinmek bütün insanların içinde taşıdığı ve olanakları ölçüsünde uygulamaya çalıştığı olağan ve vazgeçilmez bir istektir (Altunyuva, 1988). Giyenin yaşayışına, kişiliğine ve fiziksel yapısına, giyme amacına, giyilecek ortama, sağlık koşullarına uygun olan, rahat, ekonomik ve estetik özellikleri bünyesinde taşıyan giyime “iyi giyim” denilebilir (Kırzioğlu Görgünay, 1992; Ağa, Çeğindir, 2006: 2). Giyimin doğal koşullardan korunma anlamının dışına çıkarak yaşadığı değişimler “giyimde moda” kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu kavram insanlar arası etkileşim nedeniyle yayılmıştır. Moda, insanların değişiklik arama ve yeni biçimler ortaya koyma tutkusu, toplumca benimsenen bir anlayış veya görüş olarak tanımlanmaktadır (Altınay ve Yüceer, 1992: 3). Başka bir deyişle insanların özgürce, hissetleri gibi, arzu ettikleri şekilde kendilerine yakışanı yaratmaları şeklinde ifade edilmektedir (Yaşa, 1999: 4).

Olgaç (2007)’in tanımı ise; “Moda bireysel açıdan, insanların birbirlerine benzeyerek farklılaştıkları bir oyun, cinsellik açısından, görünüşün yenilenmesi ile erotik açıdan çekicilik kazanılması, toplumsal ve hiyerarşik açıdan, insanın kendi

toplumsal konumunu saptama, böylece belirli bir toplumsal sınıfın üyesi olduğunu gösterme aracı, evrimi yansıtan bir unsur, geçici yenilikler ve zevkler bütünüdür” şeklindedir.

Bu tanımlara göre moda kavramı aslında insanların değişim ve fark edilme isteğinden kaynaklanırken bireyler için, önerilen yeni biçimlere kendini uydurma davranışı olarak açıklanabilir.

Giyisi; bireyin kişiliği ile özdeşleşen bir tüketim ürününü temsil etmektedir (Ağaç ve Çeğindir, 2006: 3). Günümüzde moda bir zorunluluktan çok seçenek olarak sunulmaktadır. Tüketicinin çeşitli seçenekler arasından kendine özgü bir görünüş oluşturması beklenmektedir (Crane, 2003: 30). Giyim seçimi pek çok faktörün etkisiyle kişiden kişiye farklılıklar gösterebilmektedir. İnsanların yaşamlarındaki mesleki ve sosyal aktiviteler farklı ortam ve zamanlarda meydana geldiğinden doğal olarak giysileri de o yer ve zamana uyum göstermelidir. Yer ve zamana bağlı diğer bireylerin yapacağı yorumlar dikkate alınarak, belirli model, renk ve tarzda giyim tercih edilmektedir (Yurdakul ve Vural, 2008: 47).

“Zaman, para ve emek harcayarak uyumlu, iyi ve şık giyinmek öğrenilebilir. Renk bilgisi uyumlu giyim için bireye yardımcı olabilir. Kumaşlarla ilgili basit ama önemli bilgiler en doğru kıyafetin seçimini sağlayabilir. Satın alınan kıyafetlerin farklı kıyafetlerle kombine edilmesi kişilerin giyim alternatiflerini artırmaktadır ” (Harmanacı, 2009).

20. yüzyılda tüketim ürünlerindeki artış işletmelerin rekabet gücünü artırmak amacıyla ürünlerini farklılaştırarak bir marka oluşturmaya yönlendirmiştir. Ürünlerin marka değeri, tüketiciler arasında önemli bir satın alma kriteri olarak tercih edilmesine neden olmuş ve hazır giyim sektöründe de marka olma, tercih edilirliliği artıran bir unsur olarak görülmektedir.

Marka ürünlere form sağlayan bir ruha sahiptir ve ürünün özü olarak tanımlanabilir. Markaların memnuniyet sağlaması (Çivitçi, 2004), güven oluşturması (Saylan, 2007), tutarlı olması (Cemalcılar, 1999) sahip oldukları en önemli değer olarak

görülmektedir. Bireyin kendini ifade etmesini sağlaması (Clark, 2008), sosyal rolüne uygun olması (Erikson, 1968) giysi markaları için önemli değerlerden biridir. Marka denkliği, markanın tüketicide çağrıştırdığı değerlerin bir bütünüdür. Bu değer bütünlüğü içerisinde; marka farkındalığı, marka çağrışımları, algılanan kalite ve marka sadakati boyutlarından oluşmaktadır (Lembet, 2012).

Sevil (2006: 77)'e göre marka bağlılığı kavramı, “tüketicinin markaya olan inancının gücü olarak tanımlanabilir. Tüketicilerin bir markada belirleyici özellikler algılaması ve bu özelliklerden etkilenmesi, o markaya duyulacak bağlılığın artmasına neden olmaktadır. Güçlü bir markanın en temel özelliği kendisine sadık bir tüketici kitlesi yaratmaktır. Marka bağlılığının en önemli ölçütü, tüketicinin rakiplere göre ucuz ya da pahalı değerlendirmelerine başvurmadan markayı satın almaya devam etmesi” olarak tanımlamıştır. Günümüzde ergenlerin zaman zaman yeme-içme gibi temel ihtiyaçlarından bile kısıtlamaya giderek belli bazı markaların ürünlerini giymeyi tercih ettiği gerçeği göz ardı edilmemelidir.

Çocuk ve ergenlerde tüketici olarak sosyal gelişim, satın alma kararları vermek ve bilinen markaları tercih etmekle oluşur (Ağaç ve Harmankaya, 2009: 3). Çünkü, bu dönemde çocukların değerler sistemi çevrenin etkisi altındadır. Bireyin kişisel değerleri yerleştikçe markaların kendi değeri ile paralellik gösterme beklentisinin artacağını söyleyebiliriz. Petrof ve Pons (1999), kişisel değerler ile yeni ürün kabulü arasında ilişki olduğunu belirtmişlerdir (Ünal, Deniz ve Can, 2008: 215).

Çocuk ve ergenlerin tüketici olarak sosyal gelişimini desteklemek adına anne babaların öncelikle satın alınmak istenilen ürüne ihtiyacı olup olmadığının gerçekçi olarak kararının verilmesi gerektiğini, eğer ihtiyaç var ise tüketici olarak bu üründen beklentilerinin ortaya koyulması gerekliliği ve tüketicinin beklentilerini tam olarak karşılayacak olan ürüne yönelmesi gerektiğinin model olunarak öğretilmesi uygun olacaktır. Bu şekilde çocuk veya ergenin ihtiyacı olmayan ve beklentilerini karşılamayacak bir ürünü sadece üzerinde taşıdığı marka için satın alma şeklinde gelişecek gereksiz tüketim alışkanlıkları bir ölçüde önlenmiş ve daha bilinçli bir tüketici yetiştirmekte önemli bir adım atılmış olacağı düşünülmektedir.

2.1.9.3. İmaj

İmaj kavramı ilk kez 1955 yılında Sidney Levy tarafından kullanılmıştır. İmaj, insanların zihinlerinde bilerek oluşturulan bir örgüt ya da kişi hakkındaki genel fikirler iken kişisel imaj; kişi ile ilgili tüm görünüş, beden dili, ün, iletişim tarzı ve duruş bütünlüğü olarak tanımlanabilir (Geçikli, 2002: 344–345).

Giyim, kullanılan renkler ve aksesuarlar, saç tarzı, davranış biçimi vb. karşı tarafa hakkımızda pek çok ipucu vermektedir. İlk intiba denilen ilk karşılaşma anında oluşturulan izlenim insanların hafızalarında uzun süre hatta bazen kalıcı olarak yerleşmektedir. Bu nedenle “ilk etkileşimde” yaratılacak etki tekrarlanmayacağı için çok önemlidir (İleri, 2005). Genel olarak imaj diye nitelendirebileceğimiz bütün bu unsurlar hem günlük hayatımızı, hem sosyal ilişkilerimizi hem de iş hayatımızı etkilemektedir. Her insan dış görünüşün etkisi altında kalmakta, buna göre değerlendirmeler, yargılamalar yapmaktadır. İmaj yönetimi denilen kavramla kişinin kendisini dışarıya daha doğru yansıtması başarılabilir (Keklik, 2012: 139).

Saygın (2006), imaj yönetimini; bireylerin başkaları üzerinde bıraktıkları izlenimi etkilemeye çalıştıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle birey kendi kendini yönetmelidir. Bireyin kendini nasıl gördüğü ve nasıl görmek istediği ile ilgili kendini ve kişiliğini tanıması esastır (Saygın, 2006). Özel şirketlerde kişisel imajın önemi artmaktadır. Çünkü terfi edilme veya liderliğe uygunluk kararları verilirken kişilerin imajı ve dış görünüşleri belirleyici bir faktör olmaktadır (Harmanacı, 2009: 33).

Dinçer Ker (1998)’e göre, kişisel imaj, “biriyle ilk karşılaştığında hissettikleri”, olarak tanımlanabilir. Kişisel imaj ya da profesyonel imaj kişinin nasıl giyindiği veya gönderdiği sözsüz mesajlar ile nasıl konuştuğu ve ses tonu ile yakından ilgilidir. Bu tanımdan yola çıkıldığında aslında imaj sözsüz bir iletişim aracıdır denilebilir. Araştırmalar, ilk karşılaşmada karşı taraf üzerinde etki bırakmak için dört dakikadan az bir süre olduğunu göstermektedir. Karşı tarafın ne kadar sürede ve nasıl yargıya varacağı bilinemediği için ilk seferde iyi bir izlenim yaratmak gerekmektedir (Sampson,

1995). Profesyonel imaj, giyim kuşam, tutum ve davranışlar sektöre, organizasyona, işe ve duruma göre değişiklik gösterir. Kişilik özellikleri imajı etkilese de ilk karşılaşılan birine tam ve doğru olarak kişilik özelliklerini anlatmak mümkün olmadığı için giyim kuşam ve beden dili ile oluşturulan imajın önemi artmaktadır (Barutçugil, 2002).

Kişisel imaj bireyin resmi, kişinin kendisini dış dünyaya sunma biçimi kendisinin kişisel reklamı olarak anlatılabilir. Dış görünüş, konuşma biçimi, tavır ve davranışlar, kişinin neler yapabileceğinin dış göstergeleri olarak kabul edilir. Bunların yanında beden dili, iletişim tarzı, yazım tarzı, dinleme tarzı, düşünme tarzı, sunum tarzı kişisel imajın öğeleri arasındadır. İyi görünmek kişiyi iyi kılar, özgüvenini artırır, ilişkileri geliştirir, performansı ve başarıyı yükseltir (Sampson, 1995). Çünkü kişisel imaj oluşturma ya da imaj yönetimi, bireyin benlik kavramı ile yakından ilişkilidir. Benlik kavramının boyutları “gerçek benlik”, bireyin kendisine ilişkin algıladığı imajı; “ideal benlik”, bireyin olmak istediği imajı; “sosyal benlik”, bireyin başkaları tarafından algılanan imajını; “ideal sosyal benlik” ise, bireyin başkaları tarafından algılanmasını istediği imajı olarak tanımlanmaktadır (Armutlu ve Üner, 2009: 6). Bireyin ideal sosyal benliğini oluşturmasında ise öncelik sözsüz iletişim kaynaklarını etkili kullanmasına bağlıdır. Diğer bir deyişle bireyin öncelikle dış görünüşü yani giysisi, saç, aksesuarları, beden dili bireyin başkaları tarafından nasıl algılanacağını en önemli belirleyicisidir.

Koca (2008) giysi seçiminde uyumlu giyinmek ve kendi stilini yaratmak gerektiğini ve farklı ama dengeli giyinmenin önemli olduğunu belirtmiştir. Bu nedenle gençlerde kendi içinde şık giyim tarzı bilinci oluşturma, karmaşık stiller dahil olmak üzere zaman, yer, bireysel alışkanlıklar, vb. ile uyumlu bir giyim tarzı benimsemek için bilgilendirme yapılarak bireylerin rol, sosyal statü ve özellikleri, öz güven geliştirme ve artırılması için sosyal iletişimi artıran aktiviteler içinde yer almalarını önermiştir. Giysi özellikleri çocukların arkadaş gruplarına kabul olunmasında ya da olunmamasında önemli bir faktör olarak görülmektedir (Ağaç ve Harmankaya, 2009: 4). Çünkü giyim, sözel olmayan iletişimin farklı bir şeklidir. Çocuklarda yaşın büyümesine paralel olarak giysilerinde özgün olma, öncelikli olarak tarzını yansıtmaya ve beğenilerini ifade etme özelliklerinin de geliştiği görülmektedir (Ağaç ve Şahinoğlu, 2008:11).

İnsanların kariyerlerini geliştirememelerinin en önemli sebepleri arasında, kişisel imajlarının karşdakiler üzerinde yeterli etki bırakmaması ve bu konuda bilinçli olmamaları sayılabilmektedir. Kişiler konuşmadan kıyafetleri, duruşları, aksesuarları vb. dış özellikleri ile kendileri hakkında önemli mesajlar vermektedirler (Dinçer Ker, 1998: 5–8). Bu nedenle işletmeler, çalışanlarının firmayı temsil ettiği düşüncesinden yola çıkarak giyim konusunda özen göstermektedirler. İşletmelerde de ilk göze çarpan nokta çalışanların dış görünüşleri olduğu için çalışanın imajını oluşturan kıyafet seçimi firma imajını da etkilemektedir (Gözler, 2006). Benlik ve tüketici davranışları ilişkisi kapsamında gerçekleştirilen çeşitli araştırmalar içerisinde, tüketicilerin benlik imajı ve marka imajı arasındaki algıladıkları uyumu ifade eden, “benlik imajı uyumu” teorisinin temel savı, tüketicilerin benlik imajları ile uyumlu algıladıkları markaları tercih ettikleri yönündedir (Armutlu ve Üner, 2009: 4). Bu nedenle firma çalışanlarının kişisel imajlarının firma ya da marka imajı ile uyumlu olması tercih edilmektedir.

2.1.9.4.Ekonomik Faktörler

Giyim için aile bütçesinden ayrılan oran ailelerin gelirleri ile orantılı olup birçok faktörden de etkilenmektedir (Koç, 1990: 5). Aile fertlerinin sayısı, sosyal statüsü gibi faktörlerin ailede giyim için ayrılan kaynağı etkilediği belirtilmektedir (Ağaç, Çeğindir, 2006). European Commission (2005)’e göre, aile geliri çocuğun eğitimini doğrudan ve dolaylı olarak etkilemektedir. Doğrudan etkileri okul ücretleri, kitap, üniforma ve taşıma ücretlerini kapsamaktadır. Dolaylı etkileri ise; gelişmiş bölgelerde ikamet etme, iyi akran grubu içinde yer alma ve iyi eğitim veren okullara gidebilme imkânı olarak sıralanmaktadır (Tomul, 2007: 123).

Gelir, insanların harcama gücünün bir göstergesidir (muhasabedersleri.com). Türkiye hane halkı tüketim harcamaları 2002’den 2011’e kadar incelendiğinde giyim ve ayakkabı harcamaları en çok harcama yapılan ürün türleri arasında dördüncü sırada gelmektedir.

Aileler gelirlerinin ortalama %27,48'i konut ve kira, %24,21'ini gıda ve alkolsüz içecekler, %12,48'ini ulaştırma, %5,78'ini giyim ve ayakkabı, %5,64'ünü mobilya, ev aletleri için harcamaktadır. Bu veriler giyinme ihtiyacının temel ihtiyaçlar arasında olduğunun bir ispatı olarak da değerlendirilebilir. Diğer bir deyişle aileler barınma, beslenme ve giyinme ihtiyaçlarını öncelikle karşılamaya çalışmaktadırlar.

Hane halkının tipine göre giyim ve ayakkabı harcamaları Tablo 2 de gösterilmiştir. Tablo 2 incelendiğinde hane halkı tipleri içinde bir arada yaşayan kişiler gelirlerinin %6,58'ini, üç ve daha fazla çocuklu aileler %6,43'ünü, İki çocuklu aileler %6'sını, ataerkil veya geniş aileler %5,77'sini, tek çocuklu aileler %5,76'sını tek yetişkinli aileler %5,3'ünü, çocuksuz çiftler ise %4,57'sini giyim ve ayakkabı için harcamaktadırlar. Hane halkı tipine göre ailelerin giyim ve ayakkabı harcamaları birbirine çok yakındır. Bunun nedeni olarak hane halkı tipi değişse de giyim ve ayakkabı alımındaki alışkanlıkların değişmemesinin etkili olduğu söylenebilir(www.tuik.gov.tr).

Tablo 1. Hane Halkı Tüketim Harcamalarının 2002–2011 İle İlgili Dağılım Yüzdeleri

Toplam Tüketim Harcamaları (Yıllık, Milyon YTL)	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Ort
Gıda ve alkolsüz içecekler	6,7	7,5	6,4	4,9	4,8	3,6	2,6	3,0	1,9	0,7	4,21
Alkollü içecekler ve tütün	4,1	4,1	4,3	4,1	4,1	4,3	3,8	4,1	4,5	4,1	4,15
Giyim ve ayakkabı	6,3	6,2	6,5	6,2	5,9	5,9	5,4	5,1	5,1	5,2	5,78
Konut ve kira	7,3	28,3	27,0	25,9	27,2	28,9	29,1	28,2	27,1	25,8	27,4
Mobilya, ev aletleri	7,3	5,7	6,6	6,8	6,2	5,9	5,8	6,2	6,3	6,4	5,64
Sağlık	2,3	2,2	2,2	2,2	2,2	2,4	1,9	1,9	2,1	1,9	2,13
Ulaştırma	8,7	9,8	9,5	12,6	13,1	11,1	14,1	13,6	15,1	17,2	12,4
Haberleşme	4,5	4,3	4,5	4,3	4,2	4,5	4,4	4,2	4,1	4,0	4,3
Eğlence ve Kültür	2,5	2,2	2,5	2,5	2,2	2,1	2,5	2,6	2,8	2,7	2,46
Eğitim hizmetleri	1,3	2,0	2,1	1,9	2,1	2,5	2,0	1,9	2,0	2,0	1,98
Lokanta ve oteller	4,4	4,1	4,5	4,4	4,2	4,5	4,4	5,2	5,4	5,7	4,68
Çeşitli mal hizmetler	4,6	3,5	3,9	4,1	4	4,2	4,1	4	3,7	4,3	4,04
Toplam Tüketim Harcamaları İle İlgili Dağılım	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

(TUİK, Hane Halkı Bütçe Anketleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1012 17 Mayıs 2013'de alınmıştır.)

Tablo 2. Hane Halkı Tipine Göre Aile Gelirinin Giyim ve Ayakkabı Harcamaları İle İlgili Dağılım Yüzdeleri 2002-2011

Giyim ve ayakkabı	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	Ort
Tek çocuklu aile	6,0	6,3	6,4	5,7	6	6,1	5,7	5	5,3	5,1	5,76
İki çocuklu aile	6,3	6,6	6,9	6,6	5,9	6,2	5,6	5,3	5,3	5,3	6,0
Üç ve daha fazla çocuklu aile	7,1	6,7	7,1	7,3	6,9	6,3	5,9	5,7	5,4	5,9	6,43
Çocuksuz çift	4,5	5,6	5,5	5,2	4,5	4,6	3,8	4,1	3,8	4,1	4,57
Ataerkil veya geniş aile	6,7	6,1	6,2	6,3	5,6	5,9	5,5	5,2	5,0	5,2	5,77
Tek yetişkinli aile	6,1	5,4	6,0	5,0	5,7	5,3	4,4	5,2	4,6	5,3	5,3
Bir arada yaşayan kişiler	6,8	5,5	8,8	6,5	8,3	7	6,8	4,6	5,6	5,9	6,58

(TUİK, Hane Halkı Bütçe Anketleri, <http://www.tuik.gov.tr> erişim tarihi: 17 Mayıs 2013' de alınmıştır).

2.1.9.5. Aile ve Sosyal Çevre

Çocuğun ilk sosyal çevresini oluşturan aile çocuğun ilk öğrenmelerinin de gerçekleştiği yerdir. Birçok davranış kişinin yaşadığı toplumun değer yargılarına göre şekillenir. Giyim tarzı da ailenin değerlerine, rollerine ve tutumlarına göre değişmektedir.

Ailelerin çocukları ile giysi seçimi konusunda sorun yaşadıkları iki dönem vardır. İlki 3–4 yaş aralığındaki benmerkezcilik, diğeri ise ergenlik dönemindeki benmerkezciliktir. İki dönemdeki benmerkezciliğin özellikleri farklı olmakla birlikte giysi seçimi konusunda aile ile çatışma yaşanır.

Çocukluk çağı tüketici özellikleri ve davranışları, kişinin hayat tarzını inşa etmesi ve kalıcı fikirler oluşturması açısından oldukça önemlidir (Ağaç ve Harmankaya, 2009: 3). Çocukluk döneminde aileler giysi seçimini tamamen çocuğa bırakmadığı gibi giysi seçimi konusunda ısrarcı da olmamalıdır. Çocuk yere, zamana ve iklime göre doğru giysi tercihlerinde bulunabilecek zihinsel gelişime erişmediği için giysi seçiminde bağımsız bırakılamaz. Bu dönemde ailenin sunacağı giysi seçenekleri arasından

tercihlerde bulunmasının sağlanması çocuğun giysi seçimi ile ilgili kriterleri öğrenmesini sağlayacaktır. Aile çocuğun yere, zamana yaşına uygun giysiler seçmesinde rehber olmalı ve kendini yansıtmaya izin verecek fırsatlar tanınmalıdır.

Ergenlik döneminde ise artık çocuğun etkilendiği sosyal gruplar, kültürel gelişmeler, gençlik modası, markalar önem kazanmaya başlamaktadır. Bu nedenle ergenin dış görünüşü yaşam felsefesi ve kimlik tercihinine göre şekillenecektir. Benimsediği tarz giysi ve aksesuar seçiminde kendini gösterecektir. Özellikle ön ergenlik dönemindeki kızlar sosyalleşme, kendi kimliklerini ifade etme ve sunmada birincil yöntemin giyim olduğunu ifade etmektedirler (Clark, 2008).

Hem çocukluk hem de ergenlik döneminde bireylerin göstereceği özellikler benzer olmakla birlikte, bu süreçte yaşayacakları durumlar anne babanın tutumuna bağlı olarak değişecektir. Genel kabul görmüş aile tutumları; otoriter, aşırı koruyucu, demokratik, kararsız, izin verici olmak üzere beş tanedir. Kendini gerçekleştiren bireylerin yetişmesi için tercih edilen anne baba tutumu demokratik tutumdur. Demokratik ailelerde kurallar vardır. Kurallara uyulmadığında uyulması gereken prosedürler mevcuttur. Bu aile tutumunda yetişen çocuklar kuralın neden gerekli olduğunu anlamış, kural çiğnendiğinde yaptırımın ne olacağını farkındadır. Bu tip ailelerde kurallar sadece çocuk için değil ailenin tüm fertleri için geçerlidir. Demokratik ailede yetişen bireyler kendini gerçekleştirmek için gerekli olan sevgi ve ait olma ihtiyacının karşılandığı ailelerdir. Bu ailelerde giysi seçimi de önceden belirlenmiş bir sınır içerisinde ve birey bu sınır içerisinde istediğini tercih edebilir.

Clark (2008), yaptığı araştırma sonucunda ebeveynlerin, giysi seçiminde küçük yaşlarda en etkili faktör olduğunu, çocuklar büyüdükçe ise diğer faktörlerin etkisinin arttığını, bununla ters orantılı olarak ebeveynlerin etkisinin azaldığını bulmuştur. Kız çocukları için kardeşler, arkadaşlar, medya ve dergilerin, erkek çocukları için ise yakın çevresindeki insanların giysi seçiminde etkili olduğunu belirtmiştir. Ayrıca yeni kıyafet alırken rahat olmasının yanında tarzını yansıtmalarının önemli olduğu araştırma sonucunda bulunmuştur.

2.1.9.6. İklim ve Mevsim Şartları

İklim, coğrafi çevrenin şekillenmesini ve insan hayatını çok yakından etkileyen bir etmen olarak tanımlanabilmektedir. İklim uzun yıllar boyunca belli bir coğrafyada değişmeyen ortalama hava şartlarını ifade ettiği için, o bölgedeki giyim tarzında da etkisini göstermektedir. Giysinin en temel ve muhtemelen en eski işlevi, vücudu doğa şartlarından korumasıdır. Bu nedenle iklim, mevsim şartları ve giyim arasında sıkı bir ilişkiden bahsedilebilir. İnsanlar, kıyafetlerini sağlıklarını korumak için iklim ve mevsim değişikliklerine göre tercih etmektedirler (Kuru ve Çeğindir, 2001). Çocukların ve gençlerin sağlıklı büyümelerini desteklemek için okul kıyafetlerinin de iklim ve mevsim değişikliklerine uyum gösterebilecek özelliklerde olmasına ve alternatifler içermesine dikkat etmek gerekmektedir.

2.1.9.7.Yer ve Zaman

Giyimi etkileyen önemli faktörlerden biri de yer ve zamandır. Kişinin mevkisi, katılacağı toplantının veya davetin resmiyet derecesi, mekânı, saati, bulunacağı ortamdaki kişilerle olan yakınlık derecesi, çevrenin örf, adet ve geleneklerinin beklentileri, zevkleri, moda eğilimleri ve ekonomik imkânları kişinin giysisini şekillendirmektedir. Kişiler farklı durumlarda farklı giyim tarzları tercih etmektedirler. Bu durum toplumsal hayattaki rollerin ve sosyal faaliyetlerin çeşitliliğinin getirdiği bir gerekliliktir. Mesela; çalışan bireyler iş yeri şartlarını, yaptıkları işin niteliklerini ve ortamı dikkate alarak giyinmek durumundadır. Bireyler; görgülü, zevkli, nazik, kültürlü, ağır başlı vb. izlenimleri karşı tarafa yansıtmak şekilde giyinmeye özen göstermelidirler. Aksi mesajlar verecek giyim ve kuşamdan kaçınmalıdırlar(Kuru ve Çeğindir, 2001).

Yerine ve zamanına uygun giyinme konusu toplumumuzda oldukça önemli görülmektedir. Bireyler daha küçük yaşlarda iken aileleri tarafından bayram ve

düğünlerde özenli giyinmenin önemi hakkında bilgilendirilirler. Ayrıca mutluluğun hâkim olduğu mezuniyet, nişan, doğum günü gibi günlerde giyim konusunda dikkat edilmesi gereken hususlar olduğu gibi hüznün öne çıktığı cenaze, anma töreni gibi toplantılarda da kullanılacak giysilerin yer ve zamana uygun olarak seçilmesi konusunda kişilerin özenli davranması gerekmektedir.

2.1.10.Okul Kıyafetleri

Okul kıyafetleri ilk olarak 16. yüzyılda yetim ve düşük gelirli ailelerin çocukları için tasarlanmıştır. Okul üniformalarının sosyal, fizyolojik ve psikolojik amaçları vardır. Formaların en önemli amacı ise; kişiye belirli bir grubun üyesi olmanın ayrıcalığını hissetmesini ve kişinin üyesi olduğu grubun sorumluluğunu almasını sağlamasıdır (Bahadır Ünal, Yıldız ve Özdil, 2011: 245). Türk Dil Kurumunda üniforma: “Aynı işi yapanların giydikleri, tüzükle belirtilmiş, bir örnek giysi” olarak tanımlanmaktadır.

Eğitimin devlet ya da belirli bir düzen tarafından verildiği, özellikle de ulusal değerlerin yeniden üretilmesinin öncelikli amaç olduğu eğitim sistemlerinde okullarda üniforma giyilmektedir (Hesapçioğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009: 1719).

Okulların öğretim durumuna göre ilköğretim öğrencileri, günlerinin önemli bir kısmını okul kıyafeti içinde geçirmektedirler. Bu nedenle, okul kıyafeti fiziksel ve psikolojik bakımdan çocukların rahat kullanabileceği ve severek giyebileceği bir kıyafet olması açısından önemlidir (Bahadır Ünal ve diğerleri, 2011: 244). Kendini iyi hissettiği bir kıyafet içinde bulunmak, çocuğun okula karşı olumlu tutumlar geliştirmesine yardımcı olacaktır.

Okullar, aileden sonra sosyalleşme kaynaklarından en önemlisi olarak kabul edilir, öğretmenler ise bu sosyalleşme sürecinde çok önemli bir yere sahiptirler (Pianta, 1992). Öğretmenler öğrencileri yakından tanıma olanağına sahip oldukları için öğrencide meydana gelen değişiklikleri de hemen fark edebilmektedirler. Öğretmenler,

öğrencilerin akademik gelişimlerinin yanında psikososyal gelişimlerine de katkıda bulunma ve takip etmede önemli bir role sahiptirler (Myrick, 2003).

2.1.10.1.Avrupa’da Eğitim ve Giyim Şekli

İngiltere’de tek tip okul kıyafeti 1960’larda dini geleneğin hâkim olduğu okullarda ortaya çıkmıştır. Kökeni ise fakir çocukların gittiği vakıf okullarına dayanmaktadır. İngiltere’de ilk vakıf okulu olan Christ’s Hospital’da çocuklar tarafından giyilen manastıra özgü papaz cüppesi, büyük ihtimalle ilk okul üniforması olarak tahmin edilmektedir (Hesapçioğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009). Sonrasında ise “Butler Reformu” ile orta öğretimde farklı tipte okul kıyafeti yeniden kullanılmaya başlanmıştır. Devlet okullarının büyük bir çoğunluğunun üniforması vardır ancak her okulun üniforma ile ilgili kuralları farklıdır. İngiltere’de, Kral 8. Henry’den günümüze 600 yıldır tüm okullarda üniforma uygulanmaktadır (Türtat, 2012). Fakat bazı okullarda üniforma zorunluymken diğerlerinde öğrencilerin tercihine bırakılmıştır. Özellikle anaokulu ve ilkokullarda forma konusunda katı kurallar uygulanmamaktadır. Maddi durumu kötü olan ailelerin çocuklarının üniforma masrafları da genelde okul tarafından karşılanmaktadır (dilokulubul.com).

Fransa’da tek tip kıyafetlerde öncelik yine dini sembollü iken Fransız devriminden sonra askeri örneklere benzetilmeye çalışılmıştır. Okullarda giyilen askerî üniformalar 18. yüzyılda J. J. Rousseau (1956)’nın “Çocuk ne hekim, ne asker, ne de papaz, öncelikle insan olmalıdır.” sözü okullardaki üniforma anlayışı ile örtüşmemektedir (Hesapçioğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009). 1968 yılından bu yana ise, birkaç istisna dışında okullarda tek tip okul kıyafeti kullanılmamaktadır. Ancak bazı turizm ve otelcilik okullarında erkek öğrencilere takım elbise ve kravat, kız öğrencilere klasik kıyafet ve ten rengi çorap önerilmektedir. Fransa’da okullarda şu an bir kıyafet zorunluluğu bulunmamaktadır (haberler.com).

Almanya'da okul üniformaları 2. Dünya Savaşı'ndan önce kullanılmaktaydı. Okullarda üniforma zorunluluğu 1980'li ve 1990'lı yıllarda neredeyse tamamen ortadan kalkmıştır. Son zamanlarda disiplini sağlamak ve öğrenciler arasındaki marka savaşıyla mücadele etmek için az sayıdaki okulda tek tip okul kıyafeti yeniden kullanılmaya başlanmıştır (Avrupa.hürriyet.com). Üniforma konusu halen kamuoyunda tartışılmaktadır.

ABD'de "okul üniforması" uygulaması ilk kez 1987'de Baltimore'da bir ilkokul tarafından başlatılmıştır. Bu uygulamanın 21 eyalete yayılması ise 1995 yılında California'nın Long Beach bölgesindeki okullarda üniformanın zorunlu hale getirilmesi ve 5 yıl sonra çıkarılan istatistiklerde çok önemli verilere ulaşılması nedeniyle günümüzde 22 eyalette "okul üniforması" uygulaması bulunmakta ve tüm eyaletlere yaygınlaştırılmaktadır. 1996'da dönemin ABD Başkanı Bill Clinton, Ulusa Sesleniş Konuşmasında 'Eğer öğrencilerin pahalı kıyafetler için birbirini öldürmelerini engelleyecekse tüm devlet okullarında üniformaya geçilmeli' demiştir. Ardından da okul üniformasıyla sınıfların daha düzenli ve disiplinli olacağını savunarak tüm eyaletlere, nasıl zorunlu üniformaya geçebileceklerini anlatan kitapçıklar gönderilmiştir. ABD'de bu konuda karar eyalet yönetimleri tarafından veriliyor. ABD'nin en kalabalık 5 eyaleti (California, Florida, Illinois, New York, Teksas) de tavrını üniformadan yana koymuş. 2000'de yapılan bir anket, okulların yüzde 23'ünde, 2008'de yapılan bir araştırma devlet okullarının yüzde 55'inde okul üniformasının uygulandığını ortaya çıkarmıştır. ABD'de uygulama eyaletlere göre değişmekle birlikte, genel olarak devlet okullarında uygulama zorunlu değildir. Ancak, az sayıda da olsa bazı resmi okullarda zorunlu okul kıyafeti uygulaması vardır. Bu husus yerel yönetimlerin ve okul aile birliğinin kararına bırakılmıştır (Avrupa.hürriyet.com). Long Beach'teki okullarda üniformanın zorunlu olmasının ardından:

- Okul çevresi suç oranlarında % 91,
- Disiplin cezalarında % 90,
- Taciz olaylarında % 96,
- Vandalizm² olaylarında ise % 69'luk düşüş kaydedildiği (Koçbaş, 2012)

belirtilmektedir.

---

² TDK, eski kültür ve sanat anıtlarını yakıp yıkma düşünce ve davranışı; bilerek ve isteyerek, kişiye ya da kamuya ait bir mala, araca ya da ürüne zarar verme eylemidir.

Kanada'da devlet okullarında okul kıyafeti uygulaması yoktur. Bazı okullarda da kıyafetler okul aile birliğinde oy hakkına sahip velilerin yüzde 55'inin onaylaması sonucu belirlenmektedir (Avrupa.hürriyet.com).

Belçika ve Hollanda'da okul kıyafeti kullanılmamaktadır. Ayrıca okul kıyafetleri konusunda kısıtlayıcı hükümler de yoktur. Japonya'da 18.yüzyıldan beri öğrenciler üniforma giymekte olup, üniformalar mevsim koşullarına göre farklılıklar göstermektedir. Avustralya ve Brezilya'da bütün okullarda tek tip üniforma uygulanmaktadır (Avrupa.hürriyet.com).

2.1.10.2. Osmanlı Döneminde Eğitim ve Giyim Şekli

Selçuklulardan gelen devlet tecrübesine sahip Osmanlılar, fethettikleri her yerde, halkın ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına cami, mektep ve medreseler inşa etmişlerdir. Bu inşa işi Osmanlılarda adeta bir gelenek haline almış, mekteplere ve medreseleşme faaliyetine, padişah ve yakınlarının yanı sıra sosyoekonomik durumları iyi birçok vatandaş da katılmış, böylelikle köylere varıncaya kadar hemen hemen her yerde eğitim ve öğretim kurumları açılmıştır (Taşkın, 2008: 344).

Abbasiler devrinde “küttab” adıyla anılan mektebe, Karahanlı, Selçuklu ve Osmanlı Türkleri sıbyan mektebi diyorlardı. Osmanlılar bu tip mektepleri “daruttalim, darulilm, muallimhane, mahalle mektebi, taş mekteb, mekteb-i ibtidaiyye” gibi adlarla da anmışlardır (Baltacı, 2004: 6–7).

Ana ve babaların, çocuklarına ayet ve hadislerle de desteklenen dini inanç ve şartları öğretme isteği, sübyan mekteplerinin yaygınlaşmasında etkili olmuş ve hemen hemen her mahallede açılmasından bunlara mahalle mektebi denmiştir (Gelişli, 2002:

35-43). Meşrutiyete kadar harcamalar vakıf gelirleri ve çocuklardan haftalık almak suretiyle yapılmakta olup yetim ve fakir öğrenciler için vakıflar harçlık ve giyim olarak yardımda bulunabiliyorlardı (Taşkın, 2008: 345). Çocuklara alınan giysiler arasında boğazı kapama, fes, mintan, zıbın, kuşak, mest, papuç yer aldığından (Gelişli, 2002: 41). halk arasında bu mektepler “kapamalı mektep” olarak bilinmektedir (Taşkın, 2008: 345).

Mektebe kaydolup başlamak, çocukların hayatında önemli bir olaydı. Evde hazırlıklar yapılır, çocuğa yeni elbiseler alınırdı. Yumuşak ve güzel bir minder doldurulur; imkânı olan aileler, mor kadife üzerine sarı sırma kılâptan işlemeli, kâr-ı kadîm bir cüz kesesini, çocuğun sağ omzundan sola doğru çapraz asmak için hazırlardı. Dört-beş yaşına geldiklerinde ilkokula başlarken düzenlenen merasime “Bed’-i besmele cemiyeti” ya da “amin alayı” denmektedir. Bu merasim genellikle Kandil, Pazartesi veya Perşembe günleri düzenlenirdi. Ailenin varlıklı veya yoksul olmasına bağlı olarak bu merasim düzenlenmekteydi. Yoksul bir ailenin çocuğu, “eti senin, kemiği benim” anlayışıyla hocanın eli öptürülür ve eğitilmesi için teslim edilirdi. Orta halli bir ailenin çocuğu ise çocuk giydirilip kuşatılır; erkek ise fesine, kız ise saçlarına süsler takılır, yakın akraba ile mektebe gidilir, mektepteki çocuklara birkaç kuruş, hoca ile halifeye ise ucunda mecidiye bağlı birer mendil hediye edilerek mektebe başlatılırdı. Anadolu’da ise çocuklara para verilmez, simit ve şeker dağıtılırdı. Zengin çocukların kaydı ise adeta bir düğün kadar ciddiye alınır; çocuk önce giydirilerek bir at veya arabaya bindirilir, mektepten gelen ilahici ve amincilerle birlikte tespit edilmiş yerlerden geçerek, Eyüb Sultan’a gidilirdi. Yol boyunca ilahiler ve dualar okunur, aminci çocuklar amin diye bağırırlardı. Alay döndükten sonra, çocuk hocanın karşısındaki seccade veya mindere oturur ve sembolik olarak ilk ders böyle bir iki harfin tekrarlatılmasıyla yapılırdı (Ürgüplü, 2011). Tören sonunda çocuğun ailesince hazırlanmış yemekler yenilir, hocaya, kalfaya, ilahi okuyan ve amin alayına katılan bütün çocuklara hediyeler ve harçlıklar dağıtılırdı. Bu tören müsaitse talebenin evinde de yapılabilmekteydi (Yazıcı, t.y). Okula başlayan çocuk eğer tarikat şeyhinin çocuğuyorsa o zaman âmin alayına tarikatın sancağı ile dervişler de katılır, ilahiler sırasında mazharlar çalınır, zikirler çekilir ve tarikat ayini yapılırdı (Taşkın, 2008: 347).

Giyim şeklinin eğitim açısından büyük önem taşıdığı kurumlardan biri de askeri okullardır. Abdülhamit döneminde en iyi askeri sistem olarak Prusya askeri sistemine geçilmiştir. Bu sistemde ordu, subayları en küçük şehirlerde bile kurulan harp okullarında yetiştirilmekteydi. Çünkü subaylar küçük yaşta askeri üniforma giyerek askeri disiplin içinde toplumdan uzak yetiştirilirdi (Bostancı, t.y.). Harp okullarında öğrencilerin belirli bir disiplini kazanmaları için giysinin ne kadar büyük bir öneme sahip olduğu açık olarak vurgulanmaktadır.

2.1.10.3. Cumhuriyet Dönemi'nde Eğitim ve Giyim Şekli

Cumhuriyet kurulduğunda Türkiye'nin savaştan yeni çıkmış ve çok yoksul olması, insanların çoğunun kırk yamadan oluşan giysilerle dolaşması, ezikliğe, özgüven eksikliğine neden olmaktaydı (Hacıömeroğlu, 2012). 1929 İlk Mektepler Talimatnamesi (Kültür Bakanlığı, 1938)'nden anlaşıldığı üzere Cumhuriyet'in kurulduğu ilk yıllardan beri ilkokul öğrencileri daha esnek olmakla birlikte önlük giymektedir (Hesapçıoğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009: 1719). Bu şekilde yoksulluk içindeki öğrencilerin okula ezik olarak başlamasını önlemektedir. Önlük: eski, yırtık, kimi zaman da olmayan giysilerin örtüsü olarak yoksul ile varlıklı arasındaki göstergeleri saklayarak eğitimde ayrımcılık (Hacıömeroğlu, 2012) önlenmeye çalışılmıştır.

3 Aralık 1934'de Meclisçe kabul edilen "Bazı Kisvelerin Giyilemeyeceğine Dair Kanun'unun 2. maddesi "Türkiye'de kanuna tevkifan teşekkül etmiş ve edecek olan izcilik ve sporculuk gibi topluluklar ve cemiyet ve kulüp gibi heyetler ve mektepler mahsus kıyafet, alamet ve levazım taşımak istedikleri zaman, yalnız nizamname veya talimatname ile muayyen tiplere uygun kıyafet, alamet ve levazım taşıyabilirler." (Özcan, 2008: 77) maddesi ile düzenlenmiştir.

Siyah önlük ve beyaz yakanın eğitim kurumlarında kullanılmasının kökeni İngiltere üniversiteleri ve vakıf okullarına kadar uzanmaktadır. İngiltere ve Fransa'da okul üniformaları üzerinde en fazla şekillendirici etki dinî gelenek tarafından yapılmıştır. Batı eğitim sistemi ise bu dönemde Türkiye'ye model olmuştur (Hesapçıoğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009).

Türkiye’de siyah önlük ve beyaz yaka ilk defa 1981’de Resmî Gazete’de yayımlanan Millî Eğitim Bakanlığı ile Diğer Bakanlıklara Bağlı Okullardaki Görevlilerle Öğrencilerin Kılık Kıyafetlerine İlişkin Yönetmelik ile tam olarak tanımlanmış ve zorunlu hâle getirilmiştir. Bu yönetmeliğe kadar öğrenci kıyafetlerinde kep, kasket, bere giyilmesi ve yerli kumaş kullanılması dışında bir zorunluluk vurgulanmamıştır (Hesapçioğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009: 1719-1735). Bu nedenle 1990’lara kadar ilköğretim okulları için üniformalar siyah renkli olarak kullanılmıştır(Bahadır Ünal ve diğerleri, 2011:245). Fakat özel kolejlere baktığımızda onların kendine özgü formları bulunmaktadır.

Fotoğraf 1. Siyah Önlük (milliyet.com.tr)

1990’dan sonra ise önlükler mavi olarak değiştirilmiştir (Bahadır Ünal ve diğerleri, 2011: 245). Renkteki bu farklılaşmaya rağmen önlük ve beyaz yaka geleneği değişmeden 2008 yılına kadar devam etmiştir (Hesapçioğlu ve Meşeci Giorgetti, 2009: 1719).

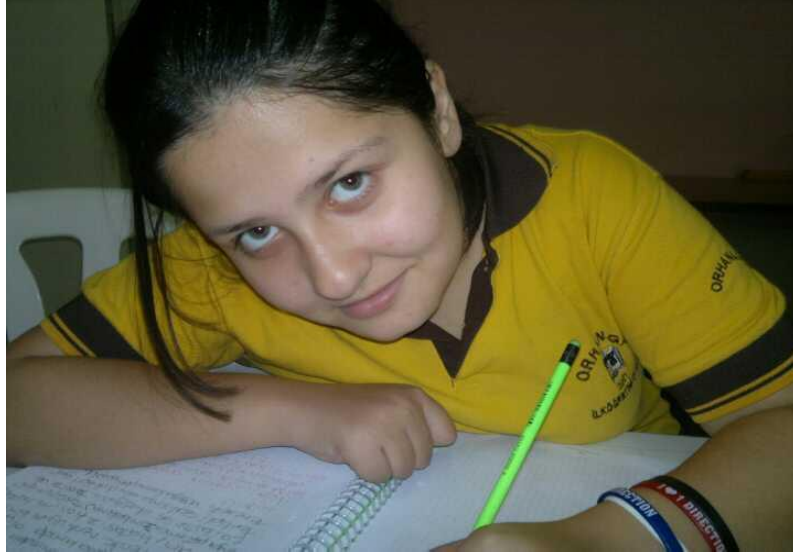

Fotoğraf 2. Mavi Önlük (milliyet.com.tr)

Sonrasında ise iklim farklılıkları nedeniyle, ilköğretim okullarında okul üniformaları belirli kuralları takip etmek koşulu ile serbest bırakılmıştır (Bahadır Ünal ve diğerleri, 2011: 245). Okul üniformalarının kurallara bağlı serbest bırakılması ile geçiş sürecinde hem mavi önlük hem de okula özgü belirlenen üniformalar giilmeye devam etmiştir. Birçok okulda velilerin kararı ile üniformalar belirlenerek giilmeye başlamıştır.

Fotoğraf 3. Mavi Önlük ve Okula Özgü Üniforması (Kişisel Fotoğraflar)

Fotoğraflar 4. Okulla Özgü Üniforma (Kişisel Fotoğraflar)

Serbest kıyafet uygulaması, çocukların daha özgür, güçlü bireyler olarak yetişeceği düşüncesinde olan kimi öğrenci ve ailelerin kararı memnuniyetle karşılmasına neden olurken, bazı aileler ise çocuklar arasındaki rekabetin ve gelir dağılımındaki uçurumların, avantajsız durumdaki öğrencilerin hayatını olumsuz yönde etkileyeceğini düşünmektedir (Bayraktar, 2012).

Euronews'a konuşan Çocuk-Genç ve Erişkin Psikiyatristi Prof.Dr. Bengi Semerci ise okul kıyafetinin gerekli olduğunu söylemiştir. Semerci, okulların siyah önlük değil ama seçtikleri sade ve ekonomik formları olmalı, ancak çocukları kazak, gömlek rengi, uzunluk kısalık, saç toplu ya da açık, jöleli değil, gömlek içerde-dışarda, kravat var-yok ya da bağlaması yanlış gibi ayrıntılarla aşırı zorlamayan, bunları disiplin sorunu haline getirmeyen, daha esnek olan bir tutum geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Vural (1995), “ Çocuk Giyiminin Ebeveynler Tarafından Algılama Biçimi ve Giysi Seçiminde Dikkat Edilen Noktalar” konulu çalışmada Ankara ili Büyükşehir Belediyesine bağlı yedi ilçede oturan 1–16 yaş arası çocukları olan 100 ebeveyne 30 soruluk anket uygulanmıştır. Çocuklarına giysi seçiminde annenin tercihlerinin ön plana çıktığı ve ebeveynlerin %72’sinin çocuklarının vücut ölçülerine dikkat etmeden alışveriş yaptığını ortaya koymuştur.

Erdoğan (1999), “Bebek-Çocuk-Genç Yaş Gruplarında Vücut ve Giysi Ölçülerinin Standardizasyonu” konulu çalışmada bebek, çocuk ve genç vücut ölçüleri alınarak standart tablolar oluşturulmuştur. Bu tablolar “Temel Vücut Standart Ölçüleri” ve “Çeşitli Giysilerin Mamul Ölçüleri” başlıkları altındadır. Bu ölçü tablolarından seçilen bazı bedenlerin “Bilgisayarlı kalıp hazırlama sistemi”nde kalıpları hazırlanmış ve vücut üzerinde kontrolleri yapılmıştır.

Kuru ve Çeğindir (2001), “ Çocuk Giysi Tasarımında Kalıp Çizimleri” adlı kitapta çocuk giysi tasarımının önemi, çocuğun psikolojik ve bedensel gelişiminde giyimin önemi, çocuk giysi tasarımında beden numaraları konuları ele alınmış ve çocuk giysilerinin taşınması gereken özellikler tespit edilmiştir. Çocuk giysi tasarım aşamaları etraflıca ele alınmış ve bu bilgiler ışığında tasarım örnekleri sunulmuştur.

Goldsmith (2002), her cinsiyetten tüketiciler için sık giysi kullanımının bağlılık, yenilikçilik, bilgi ve fikir liderliği ile aralarında pozitif bir ilişki olduğunu ve yine bu kullanımın fiyat duyarlılığı (sık kullanıcılar giyim ile ilgili fiyat duyarsızlığına meyillidirler) ile de negatif bir ilişkisi olduğunu bulmuştur. Giysi ürün kategorisinde sık kullanım ilişkisi fazla olan dört kişilik özelliğinin (Fikir liderliği, Yenilikçilik, bilgi, bağlılık ve sosyal kimlik), demografik yapıdan (cinsiyet, yaş, eğitim ve gelir) bağımsız

olarak sık kullanmayı etkileyen genel yapılar olarak belirlenmiştir. Bu çalışmada ayrıca, sık giyim eşyası satın alan kişilerin, yenilikçilik özelliklerini yansıtmak için modayı takip ettikleri ortaya çıkmış ve bu tüketicilerin, diğer tüketicilerden daha fazla giyim eşyası aldıkları gözlenmiştir.

Dinçer (2005), lise öğrencilerinin okul üniformalarına ilişkin sorunlarıyla ilgili araştırma bulguları; üniformaların modelinin kullanışlı olmasının sosyo-ekonomik düzeye göre; düğmelerinin çabuk kopmasının, fermuarlarının çabuk bozulmasının, öğrencilerin üniformalarının renklerini beğenmelerinin ve üniforma ölçülerinin vücutlarına uygun olmasının cinsiyete göre değişiklik yarattığını, üniformaların tüylenerek eski bir görünüm almasının ve öğrencilerin ciltlerinde rahatsızlık yaratmasının yine cinsiyete bağlı olarak önemli ölçüde değişiklik yarattığını belirlemişlerdir. Öğrencilerin okul üniformalarıyla ilgili tercihlerine ilişkin araştırma bulguları ise; öğrencilerin üniformalarının vücutlarına uygun olmasını istemelerinin sosyo-ekonomik düzeye göre farklılık yarattığını, üniformalarının rahat ve kullanışlı olmasını, ayırt edici olmasını (öğrenci olduğunu çevredeki bireyler tarafından bilinmesini sağlama), seçenekli olmasını (gömlek veya tişört kullanabilme ya da gömlekte farklı renkler kullanabilme gibi) ve fiyatının uygun olmasını istemelerinin sosyo-ekonomik düzeye bağlı olarak önemli ölçüde değişiklik yarattığını belirlemişlerdir. Öğrencilerin üniformalarında gömlek ve tişörtleriyle ilgili tercihlerinin sosyo-ekonomik düzeye göre, gömlek ve tişörtleriyle ilgili model ve desen özellikleri tercihleri ile kravat ve yaka bağı tercihlerinin cinsiyete göre ayrıca ceket, hırka, kazak ve süveterleriyle ilgili tercihlerinin sosyoekonomik düzey ve cinsiyet göre istatistiksel olarak önemli ölçüde farklılık olduğunu bulmuştur.

Akşit (2006), “Büyümenin Değerlendirilmesi” konulu çalışmasında yaş gruplarına göre ağırlık, boy ve baş çevresi ölçülerinin hangi değerlerde olması gerektiği ve ölçümlerinin nasıl yapılması gerektiği konularında bilgiler vermiştir. Ayrıca çocuğun sağlığı ve gelişimi açısından büyümenin izlenmesinin önemini vurgulamıştır.

Üstün ve Çeğindir (2006), “İlköğretim Çağı Çocukları ve Annelerinin Okul Önlük ve Formalarının Konforundan Memnuniyet Durumlarının İncelenmesi” adlı makalede ilköğretim çağı çocukları ve annelerinin okul önlük ve formalarının

konforundan duydukları memnuniyet incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda Ankara’da yaşayan 7-14 yaş ilk öğretim çağı 204 çocuk ve 122 anneye ayrı ayrı anketler uygulanmıştır. Çalışmanın sonucunda çocukların % 65’inin forma modellerinden memnun olduğu ve %60’ının formaların kullanım özelliklerinden memnun olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Annelerin ise %57’sinin çocuklarının forma modellerinden memnun olduğu ve %73’ünün formaların kullanım özelliklerinden memnun olmadığı tespit edilmiştir.

Koç (2007), Araştırmasında farklı ülkelerde öğrenim gören lisans ve yüksek lisans öğrencilerinin markalı giysilere karşı tutumunun sosyo-kültürel açıdan değerlendirilmesi ve ülkeler arasındaki farklılıkların karşılaştırılması amacı ile Türkiye’de Ankara, Kıbrıs’ta Lefkoşa, İngiltere’de Liverpool şehirlerinde ve Türk Cumhuriyetlerinden gelerek Ankara’da üniversite öğrenimi gören üniversite öğrencileri arasından seçilen 406 öğrenciden elde edilen veriler şöyledir.

- Farklı sosyo-kültürel değerlere sahip olduğu belirlenen ülkelerde öğrenim gören öğrencilerin markalı giysileri benimsemelerine rağmen fiyatının yüksek olmasından dolayı markalı giysi edinmekte güçlük çektikleri sonucuna varılmıştır.
- Markayı üreten ve satan batı ülkelerinde yaşayan öğrencilerin diğer ülkelerin öğrencilerine göre daha az marka tutkunu oldukları, öğrencilerin markalı giysiler giyen kişileri lider, ekonomik durumu iyi ve çok zevkli olarak tanımlandıkları belirlenmiştir.
- Markalı giysilere karşı tutum puanları açısından cinsiyet ve eğitim düzeyleri arasında fark görülmezken, ülke, aile geliri, yaş grupları arasında farklılıklar görülmüş.

Tomul (2007), Türkiye’de eğitime katılım üzerinde gelirin etkisi ile ilgili; yüksek gelir düzeyine sahip çocuklarının eğitime katılımının da yüksek olduğunu bulmuş, erkek ve kadınların eğitime katılımında bölgesel ve gelir düzeylerine göre farklılıklar olduğunu belirtilmiştir. Bütün bölgelerde ve bütün gelir gruplarında

erkeklerin eğitime katılım oranları kadınların katılım oranından yüksek çıkarken, gelir artışının en fazla kadınların eğitimi üzerinde etkili olduğu belirlenmiştir.

Ağaç ve Harmankaya (2009), İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin giysi tercihleri ve giysi satın alma davranışlarına etki eden faktörleri belirlemeye yönelik araştırmalarında; 7-11 yaş arasındaki özel ve devlet okulu öğrencileri giysi alışverişini aileleri ile birlikte yapmakta olduğu ve alışverişte öğrencilerin tercihlerine en çok anneler etkili olurken, okul türü fark etmeksizin öğrenciler için ihtiyaç duyulduğunda alışveriş yapıldığı belirlenmiştir. Giysilerde tercih edilen renkler açısından bakıldığında en fazla mavi renk öne çıkmıştır. Çocukların giyinip soyunmada her iki okul türü açısından düğme ilikleme konusunda yardıma ihtiyaç duydukları, düğme iliklemeyi, kemer takma ve bağcıkları bağlama seçeneklerinin takip ettiği belirlenmiştir. Cinsiyet açısından değerlendirildiğinde kızların fermuar çekme, erkeklerin ise kemer takma konusunda zorlandıkları görülmüştür.

Siyez (2009), Lise öğrencileri ile yaptığı araştırmasında en sık karşılaşılan olumsuz öğrenci davranışları içinde sırasıyla; kılık kıyafet kurallarına uymama, devamsızlık, derse geç kalma olarak, toplamda 16 kez belirtilerek olumsuz davranışlar sıralamasında dördüncü sırada yer almıştır. Olumsuz davranış sıralamasında birinci sırada akademik yaşantı, ikinci sırada arkadaşlarına yönelik ve üçüncü sırada öğretmenlerine yönelik olumsuz davranışlar yer alırken kılık kıyafet sadece okul kuralları ile ilgili olumsuz davranışlar içinde yer almıştır. Bu sonuçlar incelendiğinde okullarda kılık-kıyafet kurallarına uymama ile ilgili yaşanan olumsuz davranışlar diğer olumsuz davranışlara göre daha az bir paya sahiptir.

Özbaş (2010), İlköğretim öğrencilerinin devamsızlığının nedenleri ile ilgili yaptığı araştırmada; ailelerin çocuklarının beslenme, giyim, kırtasiye ve sosyal yaşamla ilgili gereksinimlerini karşılayabilecek ekonomik yeterliğe sahip olmamaları ve ekonomik gerekçelerle çocuklarının işgücüne ihtiyaç duymaları da öğrencilerin günlük devamsızlığına yol açan nedenlerden biri olduğu sonucuna ulaşmıştır.

E. Sönmez (2010), Giyimde marka bağımlılığı ve marka duyarlılığı konusunu gençler (12-19 yaş) üzerinde incelemiştir. Araştırma sonucunda; öğrencilerin marka

bağlılığı ve marka duyarlılığı arasında olumlu yönde ilişki olduğunu bulmuştur. Giyimde marka bağlılığını ve marka duyarlılığını olumlu yönde etkileyen en önemli ortak tahmin edici, psikolojik faktörler iken marka bağlılığını ve marka duyarlılığını etkileyen diğer ortak değişken, giyim ürünleri tercihinde arkadaşlarla olan iletişime verilen önem olarak bulunmuştur. Diğer bir deyişle arkadaşlarla olan iletişime verilen önem, hem marka bağlılığını hem de marka duyarlılığını olumlu yönde etkilemektedir. Aile içi iletişim, marka duyarlılığını olumlu olarak etkilemektedir. Annesi çalışan gençlerin marka bağlılık ve marka duyarlılık düzeyleri ile annesi çalışmayan gençlerin marka bağlılık ve marka duyarlılık düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu gözlenmiştir.

Bilgin (2011), popüler kültürün moda tasarımı öğrencileri ve öğretim üyeleri üzerindeki etkilerini belirlemeye çalıştığı araştırmasında öğrencilerin, giysi seçimi yaparlarken popüler marka giysi almadıklarını ve dinledikleri müzik tarzlarını giysilerine yansıtmadıklarını, giysi tercihlerini değişen popüler kültür öğelerine göre düzenleme durumlarının azlığı ve bu durumdan kaynaklı popüler olan her şeyi takip etmelerine rağmen daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Giysi seçiminde öğrencilerin giysilerini moda akımlarına göre tercih etme oranlarının düşük olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca öğrenciler çoğunluk tarafından kısa sürede kabul edilerek popüler olan giysilerin (popüler kültüre göre giyinmenin) önemli olduğunu düşündükleri sonucuna ulaşılmıştır.

Koçtürk (2011), Ülkemizde üniversite öğrencisinin giyim sorunları olarak şunları belirtmiştir. “Öğrenciler, giyinme olanağı bakımından, beslenme, barınma, ısınma, aydınlanma, temizlenme durumuna benzer koşullar içinden gelirler. Çoğunluğu köylü, işçi ve dar gelirli aile çocukları olan öğrenciler, okul öncesi çağ ile ilk ve ortaöğrenim süresince, ayıplarını kapamayı hedef edinmiş bir giyim tarzına uyarlar. İç çamaşırları genel olarak yetersizdir. Türk anasının gelenekleri ile korunan gelenekler giyimin temiz kalmasını sağlarsa da, fukaralık çok zaman şartları etkiler. Bazı ailelerde sabun almak ve su ısıtmak için yakıt tedarik etmek bile mesele haline geldiği için, çamaşırı temizlemek zor olur. Böyle olmasına rağmen dış görüntünün korunması esastır.”

Keklik (2012), üniversite öğrencilerinden öğretim üyelerini dış görünüşlerini giyim, saç, aksesuar ve renkler açısından değerlendirmeleri istenmiştir. Araştırma sonucunda, “tüm öğrenciler öğretim üyelerinin kişisel bakımına dikkat etmesi gerektiğini, derse şık gelmelerini beklediklerini çünkü bu durumun derse olan konsantrasyonunu etkilediğini ve iyi giyinirse derse daha çok motive olduğunu, öğretim üyesinin kıyafetlerinin düzgün olmasının ona karşı saygısını artırdığını belirtmektedirler. Öğretim üyesi sadece bilgi öğretene konumundaki kişi değil aynı zamanda öğrencilere örnek olması gereken toplumsal sorumluluk taşıyan kişidir. Kişinin kendine ve karşısındaki kişilere saygısının bir ifadesi olan giyim ve dış görünüş öğretim üyelerinin özen göstermesi gereken bir konudur. Hem derslerin verimliliğinin artışında hem öğretim üyesi-öğrenci ilişkilerinin daha etkin olması yönünde dış görünüşün önemli bir etken olduğu görülmektedir” sonucuna ulaşmıştır.

Ağaç ve Çeğindir (2006), araştırmalarında, üniversite öğrencilerinin % 93,5’i indirimli satışları fırsat olarak nitelendirilirken, % 4,7’si düşük kalite anlamına geldiğini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin tamamına yakınının indirimli satışların ucuz bir şeyler alabilme fırsatı olduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin giysi satın alırken, % 72,9’unun giysinin rahat ve estetik olmasını önemseydiğini bulmuşlardır. Bu nedenle, öğrencilerin giysi tercihlerinde vücut özelliklerine dikkat ederek rahatlık ve estetik faktörlerini önemli bulduklarını belirtmişlerdir.

Çivitçi ve Harmankaya (2012), 6–16 yaş arası obez çocukların ve ergenlerin giysilerde tercih ettiği özellikler; alışverişlerinde en çok giysinin beden ölçülerine uygun olmasına, hareketlerini engellememesine önem verdikleri, giysi türü olarak pantolonu, renklerden maviyi, elastik kumaş türünü tercih ettikleri belirlenmiştir. Pantolonlarda tercih edilen özellikler açısından bakıldığında kızlarda kot, erkeklerde cepli modeller öne çıkmıştır. Gömleklere beden bölgesinin bol olması tercih edildiği belirlenmiştir.

28–29 Haziran 2009’da Öğrenci Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştay’ı sonuç raporunda; gelişmiş ülkelerde okul kıyafetlerinde tek tip zorunluluğunun bulunmadığı, okul aile birlikleri ve okul yönetimlerinin okullarda sık kıyafet

değişikliğine giderek ailelere ekonomik bir yük getirdikleri, okul kıyafetlerine serbestlik getirilmesinin uygun olacağı belirtilmiştir.

Koca ve Çağman (2012), çalışan kadınların ekolojik yaklaşımları ve kullanmadıkları giysilerini nasıl değerlendirdiklerini belirlemeyi amaçlayan araştırma sonuçlarına göre;

- Çalışan kadınların %70,7'sinin bazen yeni sezon giysiler çıktığında giysi satın aldıkları, %56,4'ünün giysi alışverişlerinde sürekli modayı takip etmedikleri ve çalışan kadınlardan %38,6'sının farklı ve yeni giysiler giyinmekten hoşlandıkları için giysi satın aldıkları tespit edilmiştir.
- Çalışan kadınların %35,6'sının ihtiyaçları olduğunda, %20,4'ünün sezon sonu indirimlerinde giysi alışverişine çıktıkları tespit edilirken, %10,9'unun her zaman beğendikleri giysi olduğunda giysi satın aldıkları tespit edilmiştir.
- Çalışan kadınların %93,1'inin yeni giysi aldıklarında eskilerini de birlikte giydikleri tespit edilirken, %66,7'sinin giymedikleri giysilerini giyebilecek kişilere vererek değerlendirdikleri tespit edilmiştir.
- Araştırma sonuçlarına göre çalışan kadınların %70,9'unun kullanılmayan giysilerin atılmasının ülke ekonomisine zarar verdiğini düşündükleri (ekonomik açıdan) sonucuna ulaşılmış ve çalışan kadınlardan %71,5'inin kullanılmayan giysilerin çevrede ihtiyacı olanlara verilerek değerlendirilmesi gerektiğini düşündükleri tespit edilmiştir.

3.YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın yöntemi, evreni ve örneklemini açıklanarak, veri toplama araçlarının nasıl hazırlandığına ilişkin bilgiler ile verilerin toplanmasında ve analizinde uygulanan istatistiklere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada, okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin öğrenci ve veli görüşlerini belirlemek amacıyla tarama modeline dayalı betimsel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte olmuş veya halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemek, değişkenler arasındaki ilişkileri karşılaştırmak ve belli bir zaman diliminde veri toplamaya dayalı bir araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2000). Betimsel (survey) araştırmalar kullanılan tekniklere göre; anket survey, mülakat survey, gözlem survey şeklinde sınıflandırılmaktadır(Kaptan, 1995).

Bu araştırmada öğrenci ve velilerin okullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerinin anket yoluyla elde edilmesi nedeniyle anket survey tekniği uygulanmıştır.

3.2.Evren ve Örneklem

Araştırmanın önemli süreçlerinden biri evreni temsil edebilecek örnekleme ve örneklem büyüklüğüne karar verebilmektir. Araştırma deseni, incelenecek değişken sayısı, uygulanacak analiz teknikleri, araştırmanın süresi, araştırma için ayrılan kaynak

gibi değişkenler örneklem büyüklüğünü belirlerken dikkat edilmesi gereken hususlar olarak belirtilmektedir. Araştırmanın evren ve örneklemini belirlemek amacıyla Trabzon İl Milli Eğitim Müdürlüğünden alınan veriler aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 3. Orta Okul ve Lise Öğrenci Sayıları

	Ortaokul	Lise
Türkiye	5.566.986	4.995.623
Trabzon İl Geneli	45.889	42.906
Trabzon Merkez	18.883	17.903

Kaynak: 03.04.2013 tarihinde Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümünden alınmış verilerdir.

Araştırmanın evrenini; Trabzon Milli Eğitim Müdürlüğü verilerine göre 2012–2013 eğitim öğretim yılında Trabzon ilinde ortaokul ve liselerde öğrenim gören 88.795 öğrenci ve velileri oluşturmaktadır.

Araştırmanın örneklemini; Trabzon il merkezinde bulunan okullardan, araştırmanın yapıldığı tarihte serbest kıyafet uygulamasına geçmiş olan tesadüfi örnekleme yolu ile seçilmiş 4 lise ve 4 ortaokulda öğrenim gören 270 öğrenci ve bu öğrencilerin velileri oluşturmaktadır.

3.3.Verilerin Toplanması

Bu araştırmada öğrenci ve velilerin okullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan anket formları kullanılmıştır. Anket hazırlama aşamasında ilgili literatür taramasından sonra serbest kıyafet uygulamasının öğrenci ve velileri etkileyeceği düşünülen boyutlar, konu ile ilgili ulusal basındaki yayınlar incelenerek, uzmanlar ve öğretmenlerin görüşleri alınarak belirlenmiştir. Görüşler incelendiğinde, serbest kıyafet

uygulamasının psiko-sosyal etkileri, fizyolojik etkileri, güvenlik açısından etkileri, ekonomik etkileri ve öğretim başarısına etkileri açısından beş gruba ayrılarak incelenmesinin uygun olacağı kanaatine varılmıştır. Bu nedenle öğrenci ve veli anketi oluşturulurken bu alanlara ait olduğu düşünülen sorular yazılarak uzman görüşüne başvurulmuştur. Hazırlanan anket 20 öğrenci ve velisine pilot uygulama yapılarak ankete son şekli verilmiştir.

Öğrenci ve veli için iki ayrı anket formu düzenlenmiştir. Anket formları iki bölümden oluşmaktadır. Anketin 1. bölümünde kişisel bilgilerle ilgili öğrencileri için iki, veliler için beş soru bulunmaktadır. 2. bölümünde ise öğrenci ve velilerin okullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla 55 maddeli beşli likert ölçeği yer almaktadır. Likert tipi ankette yer alan “kesinlikle katılıyorum” seçeneğine 5, “kısmen katılıyorum” seçeneğine 4, “kararsızım” seçeneğine 3, “katılmıyorum” seçeneğine 2, “kesinlikle katılmıyorum” seçeneğine 1, sayısal değeri verilmiştir.

Aşağıdaki tabloda okullara dağıtılan anket sayıları ve geri dönen anket sayıları verilmiştir.

Tablo 4. Dağıtılan Anketlerin Okullara Dağılımı

Okullar	Dağıtılan Anket Sayısı		Dönen Anket Sayısı	
	Veli	Öğrenci	Veli	Öğrenci
1. Özel Alparslan Anadolu Lisesi	30	30	19	23
2. Kanuni Anadolu Lisesi	30	30	16	17
3. Pelitli Ahmet Can Bali Anadolu Lisesi	30	30	22	25
4. Trabzon Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi	30	30	18	17
5. Özel Alparslan Orta Okulu	30	30	23	26
6. Pelitli 75. yıl Cumhuriyet Orta Okulu	30	30	20	21
7. Cudibey Orta Okulu	60	60	41	42
8. Kaledibi Orta Okulu	30	30	30	27
TOPLAM	270	270	189	198

Örneklem grubuna 270 veli, 270 öğrenci anketi olmak üzere toplam 540 anket dağıtılmış olup, 189 veli anketi, 198 öğrenci anketi geri dönmüştür. Anket kontrolünde çeşitli nedenlerle rastgele cevaplandığı düşünülen veli anketlerinden 2 tanesi, öğrenci anketlerinden 15 tanesi çıkarılmıştır. Bu nedenle analize alınan anket sayısı veli için 187, öğrenci için 183 olmuştur.

3.4.Verilerin Analizi

Ankete katılan öğrenci ve velilerin görüşleri alınırken “Ek-1 ve Ek-2”de verilen anket formu ile elde edilen verilerin istatistiksel analizi için aşağıda belirtilen sıra izlenmiştir.

Ankete cevap veren örneklem grubunun okullarda serbest kıyafet uygulamasına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanan ankete verdikleri cevaplardan elde edilen veriler 5-1 derecelendirme ölçeğinde SPSS 20.0 istatistiksel paket programında bilgisayar ortamına aktarılmış, frekans ve yüzde dağılımları hesaplanmış. 2. bölüm için verilerin aritmetik ortalamaları alınmıştır.

1. Anketin birinci bölümünde verilen cevapların analizinde, frekans ve yüzde dağılımları kullanılmıştır.

2. Anketin ikinci bölümünde yer alan likert tipi sorulara verilen cevaplar analiz edilirken verilerin aritmetik ortalamaları alınmıştır.

4.BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın genel amacı doğrultusunda cevap aranan sorulara ilişkin toplanan veriler, sorular bazında çözümlenmiş, elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayanarak ulaşılan yorumlar sunulmuştur.

4.1. Öğrenci ve Velilerin Demografik Özellikleri

Alt Amaç 1. Öğrenci ve velilerin demografik özellikleri nelerdir?

Demografik özelliklerden öğrenci için; yaş ve cinsiyet, veli için; yaş, cinsiyet, öğrenim durumu, aylık gelir ve çocuk sayısı değişkenlerine yer verilmiştir.

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş ve Cinsiyet Durumuna İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
10–13 yaş ortaokul	90	49,1
14–18 yaş lise	93	50,9
Toplam	183	100
Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kız	94	51,4
Erkek	89	48,6
Toplam	183	100

Tablo 5'te verilen bilgiler incelendiğinde; ankete cevap veren öğrencilerin; %49,1'inin 10–13 yaş aralığında ortaokul öğrencisi, %50,9'unun 14–18 yaş aralığında lise öğrencisi olduğu görülmektedir.

Tablo 5'te Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyet dağılımları incelendiğinde; %51,4'ünün kız, %48,6'sının ise erkek öğrencilerden oluştuğu görülmektedir.

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Velilerin Demografik Özellikleri İle İlgili Frekans ve Yüzde Dağılımları

Yaş Aralığı	Frekans	Yüzde
25–30 yaş	16	8,6
31–35 yaş	38	20,3
36–40 yaş	76	40,6
41–45 yaş	28	15
46 ve üzeri	29	15,5
Toplam	187	100
Cinsiyet	Frekans	Yüzde
Kadın	125	66,8
Erkek	62	33,2
Toplam	187	100
Öğrenim Durumu	Frekans	Yüzde
Cevaplamayan	5	2,7
İlkokul	35	18,7
Ortaokul	38	20,3
Lise	75	40,2
Üniversite	24	12,8
Lisansüstü	10	5,3
Toplam	187	100
Çocuk Sayısı	Frekans	Yüzde
1 çocuk	44	23,5
2 çocuk	70	37,4
3 çocuk	57	30,5
4 ve üzeri	16	8,5
Toplam	187	100

Aylık Gelir	Frekans	Yüzde
Cevaplamayan	6	3,2
1000 TL ve altı	24	12,8
1000-2000 TL	44	23,5
2000-3000 TL	69	36,9
3000-4000 TL	23	12,3
5000 TL ve üstü	21	11,2
Toplam	187	100

Tablo 6'da verilen bilgiler incelendiğinde; ankete cevap veren velilerin; %8,3'ünün 25–30 yaş aralığında, %20,3'ünün 31–35 yaş aralığında, %40,6'sının 36–40 yaş aralığında, %15'inin 41–45 yaş aralığında, %15,5'inin 46 yaş ve üzerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 6'da verilen bilgiler incelendiğinde; ankete cevap veren velilerin; %66,8'inin kadın, %33,2'sinin ise erkek olduğu görülmektedir.

Tablo 6'da Ankete cevap veren velilerin öğrenim durumları incelendiğinde; %18,7'sinin ilkokul mezunu, %20,3'ünün ortaokul mezunu, %40,2'sinin lise mezunu, %12,8'inin üniversite mezunu ve %5,3'ünün lisansüstü mezunu olduğu görülürken velilerin %2,7'si bu soruyu cevaplamamıştır.

Ankete cevap veren velilerin; %23,5'inin 1 çocuğu, %37,4'ünün 2 çocuğu, %30,5'inin 3 çocuğu, %8,5'inin 4 ve daha fazla çocuğu bulunmaktadır.

Ankete cevap veren velilerin; %12,8'nin geliri 1000 TL ve altında, %23,5'inin geliri, 1000–2000 TL arasında, %36,9'unun geliri 2000–3000 TL arasında, %12,3'ünün geliri 3000–4000 TL arasında, %11,2'sinin geliri 5000 TL ve üstüdür.

4.2. Serbest Kıyafet Uygulamasının Psiko-Sosyal Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi

Alt Amaç 2: Serbest kıyafet uygulamasının psiko-sosyal etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?

Araştırma kapsamına alınan 183 öğrenci ve 187 velinin serbest kıyafet uygulamasının psiko-sosyal etkileri açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 7. Serbest Kıyafet Uygulamasının “Psiko-sosyal Etkileri Açısından” Öğrencileri Etkileme Durumuna İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu

Soru	İfadeler	X öğrenci	X veli
1.	İstediğim giysiyi giydiğimde, kendimi huzurlu hissederim.	3,78*	4,15*
2.	Seçtiğim kıyafeti giymem, grup içinde kendimi ifade etmemi kolaylaştırır.	4,03*	4,30*
3.	Kıyafetlerime karar vermem, karar verme becerimi geliştirir.	3,74*	3,90*
4.	Kendime özgü bir kıyafet giydiğimde kendimi özel hissederim.	4,40*	4,70*
5.	Serbest kıyafet, özgüvenimi artırır.	2,83*	3,10*
6.	Serbest kıyafet öğrencinin kendini ifade etme becerilerini geliştirir.	4,40*	4,32*
7.	Kendi imajıma uygun kıyafetler giyebileceğim.	3,45*	4,10*
8.	Öğrenci kıyafetlerinde kişiliğini yansıtmaya imkân bulur.	4,16*	3,90*
9.	Serbest kıyafet uygulaması ortama uygun giyinmeyi öğrenmemi sağlar.	3,62*	4,30*

10.	Kişiliğimi yansıtan giysiler giymem, velimi mutlu eder.	3,29*	4,20*
11.	Serbest kıyafet uygulaması kıyafetimle ilgi sorumluluk alma becerilerimi geliştirir. (temizliği ve ütüsünün kontrolü gibi)	3,78*	4,60*
12.	Serbest kıyafet uygulaması temiz ve özenli giyinme becerimi geliştirir.(Özbakım)	3,47*	3,90*
13.	Forma, düşüncelerimi rahatça açıklamama engel olur.	3,74*	3,65*
14.	Serbest kıyafet uygulaması ailem ile ilişkilerimi zedelemmez.	4,36*	4,22*
15.	Serbest kıyafet uygulaması için geç kalınmıştır.	3,64*	3,80*
16.	Serbest kıyafet uygulamasında, velim ile problem yaşamam.	3,60*	3,94*
Olumlu görüş ortalamalarının ortalaması =		3,76	4,06
17.	Öğrenciler arasında kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar.	4,56	4,24
18.	Serbest kıyafet uygulamasıyla kıyafetim ile ilgili kaygı yaşamaya başlarım.	3,37	3,20
19.	Serbest kıyafet, okula karşı aitlik duygumun azalmasına neden olur.	3,14	3,21
20.	Serbest kıyafet uygulaması ailem ile disiplin problemleri ortaya çıkarır.	3,17	3,06
21.	Serbest kıyafet uygulamasına geçilmesi, bazı arkadaşlarım için problem olabilir.	3,34	3,01
22.	Bazı arkadaşlarım daha iyi giyinebilmek için olumsuz davranışlara yönelebilir.	2,68	3,39
Olumsuz görüş ortalamalarının ortalaması =		3,37	3,35

*Serbest Kıyafet uygulamasının olumlu etkilerini gösteren görüşleri ifade etmektedir.

Ankette yer alan ifadelerden;

Kesinlikle Katılmıyorum: 1,00–1,79

Katılmıyorum: 1,80–2,59

Kararsızım: 2,60–3,39

Katılıyorum: 3,40–4,19

Tamamen Katılıyorum: 4,20–5,00 Aralığında değerlendirilmiştir.

Serbest kıyafet uygulamasının “psiko-sosyal etkileri açısından” öğrencileri etkileme durumuna ilişkin ifadelerle öğrenci ve velilerin katılım durumları aşağıda belirtilmektedir.

Kendime özgü bir kıyafet giydiğimde kendimi özel hissedirim, serbest kıyafet öğrencinin kendini ifade etme becerilerini geliştirir, serbest kıyafet uygulaması ailem ile ilişkilerimi zedelemeyiz, öğrenciler arasında kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar, ifadelerine öğrenci ve velilerin tamamen katıldığı görülmektedir.

İstediğim giysiyi giydiğimde, kendimi huzurlu hissedirim, kıyafetlerime karar vermem, karar verme becerimi geliştirir, kendi imajıma uygun kıyafetler giyebileceğim, öğrenci kıyafetlerinde kişiliğini yansıtmaya imkânı bulur, serbest kıyafet uygulaması temiz ve özenli giyinme becerimi geliştirir, forma düşüncelerimi rahatça açıklamama engel olur, serbest kıyafet uygulaması için geç kalınmıştır, serbest kıyafet uygulamasında, velim ile problem yaşamam ifadelerine öğrenci ve velilerin katıldığı görülmektedir.

Seçtiğim kıyafeti giymem, grup içinde kendimi ifade etmemi kolaylaştırır, Serbest kıyafet uygulaması ortama uygun giyinmeyi öğrenmemi sağlar, kişiliğimi yansıtan giysiler giymem, velimi mutlu eder, serbest kıyafet uygulaması kıyafetimle ilgi sorumluluk alma becerilerimi geliştirir ifadelerine öğrencilerin katıldığı velilerin ise tamamen katıldığı görülmektedir.

Serbest kıyafet giymek, okula karşı aitlik duygumun azalmasına neden olur, serbest kıyafet uygulaması ailemle aramda disiplin problemleri ortaya çıkarır, bazı arkadaşlarım daha iyi giyinebilmek için olumsuz davranışlara yönelebilir, serbest kıyafet giymek, özgüvenimi artırır, serbest kıyafet uygulamasıyla kıyafetim ile ilgili kaygı yaşamaya başlarım, serbest kıyafet uygulamasına geçilmesi, bazı arkadaşlarım için problem olabilir ifadelerinde öğrenci ve velilerin kararsızlık yaşadığı görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının öğrenci üzerinde “olumlu psiko-sosyal etkileri” olacağına ilişkin ifadelerin ortalamaları öğrencilerde 3,76 ve velilerde 4,06 ile her ikisinin de “katılıyorum” görüşünü benimsediğini göstermektedir.

Öğrenci ve velilerin psiko-sosyal etkiler açısından endişe duyduğu nokta her iki grubunda tamamen katılıyor oldukları “öğrenciler arasında kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar” ifadesidir. Bu endişenin, ekonomik faktörlerin kıyafet üzerindeki etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının “olumsuz psiko-sosyal etkileri” olacağına ilişkin ifadelerin ortalamaları öğrencilerde 3,37 ve velilerde 3,35’tir bu durum her iki grubunda “kararsızım” görüşünü benimsediğini göstermektedir. Bu kararsızlığın uygulamanın çok yeni olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Sonuçlar incelendiğinde öğrenci ve velilerin kıyafet serbestliği uygulamasının psiko-sosyal etkileri açısından öğrencileri olumlu yönde etkileyeceği görüşünün ağırlık kazandığı görülmektedir.

4.3. Serbest Kıyafet Uygulamasının Fizyolojik Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi

Alt Amaç 3: Serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?

Araştırma kapsamına alınan 183 öğrenci ve 187 velinin serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkileri açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo. 8. Serbest Kıyafet Uygulamasının “Fizyolojik Etkilerinin” Öğrencileri Etkileme Durumuna İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu

Soru	İfadeler	X öğrenci	X veli
1.	Dersin şartlarına göre en rahat edebileceğim kıyafeti giyerim.	3,47*	3,64*
2.	Serbest kıyafet uygulaması ile okulda iklim ve mevsim şartlarına uygun giyinebilirim.	4,23*	3,49*
3.	Serbest kıyafet uygulamasıyla okula giderken, gelişim dönemime uygun giysileri seçebilirim.	3,62*	4,31*
4.	Serbest kıyafet uygulamasıyla okulda, hareketlerimi kısıtlamayan giysiler giyebileceğim.	3,49*	4,23*
5.	Serbest kıyafet uygulaması ile sağlık şartlarıma en uygun giysiyi giyebileceğim.	4,43*	4,10*
Olumlu görüş ortalamalarının ortalaması =		3,84	3,95

*Serbest Kıyafet uygulamasının olumlu etkilerini gösteren görüşleri ifade etmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkileri açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin ifadelere öğrenci ve velilerin katılım durumları aşağıda belirtilmektedir.

Dersin şartlarına göre en rahat edebileceğim kıyafeti giyerim ifadesine öğrenci ve velilerin katıldığı görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulaması ile okulda iklim ve mevsim şartlarına uygun giyinebilirim ve sağlık şartlarıma en uygun giysiyi giyebilirim, ifadelerine öğrenciler “tamamen katılıyorum” derken, veliler “ katılıyorum” demektedir.

Serbest kıyafet uygulaması ile okula giderken, gelişim dönemime uygun giysileri seçebilirim ve okulda hareketlerimi kısıtlamayan giysiler giyebilirim, ifadelerine öğrencilerin “katılıyorum” velilerin ise tamamen katılıyorum” dedikleri görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkileri açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin ifadeler öğrencilerin 3,84 ve velilerin 3,95 ortalama ile “katılıyorum”

dediği görülmektedir. Bu sonuç; öğrenci ve velilerin, kıyafet serbestliği uygulamasının öğrencileri olumlu şekilde etkileyeceğine inandığını göstermektedir.

4.4. Serbest Kıyafet Uygulamasının Ekonomik Açıdan Etkisine İlişkin Öğrenci Ve Veli Görüşlerinin Analizi

Alt Amaç 4: Serbest kıyafet uygulamasının ekonomik etkilerine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nedir?

Araştırma kapsamına alınan 183 öğrenci ve 187 velinin serbest kıyafet uygulamasının “ekonomik etkileri” açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 9. Serbest Kıyafet Uygulamasının Ekonomik Açıdan Etkisine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılımı

Soru	İfadeler	X öğrenci	X veli
1.	Mevcut bir kıyafetimi giyeceğim için velim kendini ekonomik açıdan rahat hisseder.	2,54*	1,84*
2.	Velim forma alma maliyetinden kurtulur.	3,34*	3,22*
Olumlu görüş ortalamalarının ortalaması =		2,94	2,53
3.	Serbest kıyafetle okula giderken, ailemin alım gücünün üstünde kıyafetler isterim.	3,47	3,90
4.	Ailemin ekonomik durumunun giysilerime yansması, utanma duygusu yaşamama neden olur.	3,72	3,94
5.	Serbest kıyafet uygulaması, ailemin giyim masrafını artıracaktır.	4,36	4,20
6.	Serbest kıyafet uygulaması, ailemin bütçesini olumsuz etkiler.	3,64	3,70
7.	Serbest kıyafet uygulaması ile gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanırım.	3,60	3,81

8.	Serbest kıyafet uygulaması marka bağımlısı olmama neden olur.	3,58	4,10
9.	Serbest kıyafet uygulaması konusunda ailemle ekonomik nedenli çatışma yaşarım.	3,63	3,90
Olumsuz görüş ortalamalarının ortalaması =		3,71	3,93

*Serbest Kıyafet uygulamasının olumlu etkilerini gösteren görüşleri ifade etmektedir.

Öğrenci ve velilerin, serbest kıyafet ile okula gidildiğinde velimin alım gücünün üstünde kıyafetler isterim, ailemin ekonomik durumunun giysilerime yansımaları utanma duygusu yaşamama neden olur, serbest kıyafet uygulaması ailemin bütçesini olumsuz etkiler, gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanırım, marka bağımlısı olmama neden olur, ekonomik nedenli ailem ile çatışma yaşarım ifadelerinde, birbirine paralel görüşler sergileyerek “katılıyorum” görüşünü benimsedikleri dikkat çekmektedir.

Öğrenci ve velilerin, velim forma alma maliyetinden kurtulur ifadesinde, “kararsızım” görüşünü benimsediği ve serbest kıyafet uygulaması ailemin giyim masrafını arttıracaktır ifadesinde de “Tamamen katılıyorum” yönünde yine paralel görüş belirttikleri görülmektedir. Ayrıca mevcut bir kıyafetimi giyeceğim için velim kendini rahat hisseder ifadesinde, öğrenciler ve velileri “katılmıyorum” şeklinde görüş belirtmişlerdir.

Kıyafet serbestliğinin ekonomik açıdan olumlu olacağına dair ifadeler öğrencilerin katılım durumlarının ortalaması 2,94 ile “kararsızım” şeklinde olurken, velilerin ortalaması 2,53 ile “katılmıyorum” şeklindedir.

Kıyafet serbestliğinin ekonomik açıdan olumsuz olacağına dair ifadeler öğrencilerin katılım durumlarının ortalaması 3,71 ve velilerin katılım durumu ortalaması 3,93 ile “katılıyorum” şeklindedir. Bu sonuçlara göre öğrenci ve veliler serbest kıyafet uygulamasının ekonomik anlamda öğrenciyi olumsuz etkileyeceği görüşündedir.

4.5. Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğretimdeki Başarıya Etkisine İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi

Alt Amaç 5: Serbest kıyafet uygulamasının öğretimdeki başarıya etkisine ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nedir?

Araştırma kapsamına alınan 183 öğrenci ve 187 velinin serbest kıyafet uygulamasının “öğretimdeki başarıya etkisine” ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 10. Serbest Kıyafet Uygulamasının Öğretimdeki Başarıya Etkisi Açısından Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılımı

Soru	İfadeler	Xöğrenci	Xveli
1.	Serbest kıyafet uygulaması, eğitim öğretim ortamını demokratikleştirir.	3,42*	3,51*
2.	Serbest kıyafet uygulaması okullarda öğrenmenin ön planda olmasını sağlar.	2,66*	3,01*
3.	Forma eğitim için gerekli değildir.	3,45*	2,62*
4.	Okulda giydiğim kıyafetler eğitim öğretim sürecini etkilemez.	3,60*	3,43*
Olumlu görüş ortalamalarının ortalaması =		3,28	3,14
5.	Kıyafet serbestliği, kurallara uymamı zorlaştırır.	3,96	3,80
6.	Forma, eğitim öğretim uygulamasının vazgeçilmez bir parçasıdır.	3,27	3,10
7.	İstediğim kıyafeti giyemezsem, okula devam etmek istemem.	4,08	3,72
8.	Serbest kıyafet derse ilgimi azaltır.	3,78	3,96
9.	Formanın, eğitim öğretimi kolaylaştırıcı etkisi vardır.	2,77	2,90
10.	Okullarda mutlaka forma giyilmelidir.	3,23	3,60
11.	Serbest kıyafet, disiplin problemlerini artırır.	3,52	4,10

12.	Eğitim ğretime odaklanmakta güçlük yaşarım	3,79	3,70
13.	Forma, otoriteyi temsil eder	3,84	3,90
14.	Okula göre, model ve renk alternatifleri sunularak farklı forma kombinleri oluşturmam daha iyi olur.	3,50	3,82
Olumsuz görüş ortalamlarının ortalaması =		3,57	3,66

*Serbest Kıyafet uygulamasının olumlu etkilerini gösteren görüşleri ifade etmektedir.

Öğrenci ve velilerin; serbest kıyafet uygulaması eğitim ğretim ortamını demokratikleştirir, kıyafet serbestliği kurallara uymamı zorlaştırır, istediğim kıyafeti giyemezsem okula devam etmek istemem, okulda giydiğim kıyafetler eğitim sürecimi etkilemez, serbest kıyafet derse ilgimi azaltır, serbest kıyafet disiplin problemlerini arttırır, eğitim ve öğretime odaklanmada güçlük yaşarım, forma otoriteyi temsil eder ve okula göre renk ve model alternatifleri sunulmalıdır ifadelerinde birbirine paralel görüşler sergileyerek ‘‘Katılıyorum’’ görüşünü benimsedikleri dikkat çekmektedir.

Öğrenci ve velilerin; okullarda öğrenmenin ön planda olmasını sağlar, forma eğitim-ğretim uygulamasının vazgeçilmez bir parçasıdır, formanın eğitim ğretimi kolaylaştırıcı etkisi vardır ifadelerinde, yine birbirine paralel görüşlerde bulunarak ‘‘Kararsızım’’ görüşünü benimsedikleri görülmektedir.

Forma eğitim için gerekli değildir, ifadesine ğrenciler ‘‘Katılıyorum’’ ,velileri ‘‘Kararsızım’’ görüşünü benimsemiştir.

Okullarda mutlaka forma giyilmelidir ifadesinde ise öğrencilerin kararsız olduğu velilerin ise bu görüşe katıldıkları görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının öğretimdeki başarıya olumlu yönde etkisi olacağına dair ifadelerin ortalamları öğrencilerde 3,28 ve velilerde 3,14 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar ğrenci ve velilerin uygulamanın öğrenciler açısından olumlu olacağı konusunda kararsızlık içinde olduklarını göstermektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının öğretimdeki başarıyı olumsuz yönde etkileyeceğine dair ifadelerin ortalamaları öğrencilerde 3,57 ve velilerde 3,66 olarak hesaplanmıştır. Bu sonuçlar öğrenci ve velilerin uygulamanın öğretim başarısını olumsuz yönde etkileyeceği kanısında olduklarını göstermektedir.

4.6. Serbest Kıyafet Uygulamasının Okulda Güvenliğin Sağlanmasına Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşlerinin Analizi

Alt Amaç 6: Serbest kıyafet uygulamasının güvenlik açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin öğrenci ve veli görüşleri nelerdir?

Araştırma kapsamına alınan 183 öğrenci ve 187 velinin serbest kıyafet uygulamasının “güvenlik açısından” öğrencileri etkileme durumuna ilişkin görüşleri aşağıda tablo halinde sunulmuştur.

Tablo 11. Serbest Kıyafet Uygulamasının Okulda Güvenliğin Sağlanmasına Etkileri Açısından Öğrenci ve Veli Görüşleri Dağılım Tablosu

Soru	İfadeler	X öğrenci	X veli
1.	Okullarda serbest kıyafet uygulamasından kaynaklanan güvenlik problemi yaşanmaz.	3,19*	2,82*
2.	Formasız olarak, istediğim her yere rahatlıkla girebileceğim.	2,65*	2,60*
3.	Serbest kıyafet uygulaması disiplin problemlerinin azalmasına yardımcı olur.	2,39*	2,52*
Olumlu görüş ortalamalarının ortalaması =		2,74	2,64
4.	Öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencileri diğer kişilerden ayırması zorlaşacağı için güvenlik zafiyeti doğar.	3,64	4,21
5.	Serbest kıyafet uygulaması ile okula yabancıların rahatlıkla girip çıkabileceği ortam oluşur.	3,85	4,39
Olumsuz görüş ortalamalarının ortalaması =		3,74	4,30

Öğrenci ve velilerin; okullarda serbest kıyafet uygulamasından kaynaklanan güvenlik problemi yaşanmaz ve formasız olarak, istediğim her yere rahatlıkla girebileceğim ifadelerinde, birbirine paralel olarak “ Kararsızım” görüşünü benimsedikleri dikkat çekmektedir.

Serbest kıyafet uygulaması disiplin problemlerinin azalmasına yardımcı olur ifadesine öğrencilerin ve velilerin katılmadığı görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının okulda güvenliğin sağlanmasına olumlu etkileri olabileceğine dair ifadelerin ortalamaları öğrencilerde 2,74 velilerde ise 2,64 ile “karasız” olduklarını göstermektedir.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin, öğrencileri diğer kişilerden ayırması zorlaşacağı için güvenlik zafiyeti doğar ve serbest kıyafet uygulaması ile okula yabancıların rahatlıkla girip çıkabileceği bir ortam oluşur ifadesine öğrencilerin katıldığı, velilerin ise tamamen katıldıkları görülmektedir.

Serbest kıyafet uygulamasının okulda güvenliği sağlama konusunda olumsuz etkileri olacağı öğrenci ve velilerin ortak görüşüdür.

5.SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde serbest kıyafet uygulamasına ilişkin öğrencilerin ve velilerinin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar ve önerilere yer verilmektedir.

5.1.Sonuçlar

Bu bölümde öğrenci ve velilere, serbest kıyafet uygulamasının etkilerini belirlemek amacıyla uygulanan anket sonucunda elde edilen bulgulardan şu sonuçlar çıkarılmıştır.

1. Araştırma kapsamına alınan öğrencilerin yarısının ortaokul yarısının liseye devam ettiği ve yaklaşık olarak yarısının kız yarısının erkeklerden oluştuğu görülmektedir.
2. Araştırma kapsamındaki velilerin büyük çoğunluğunun (%71), 36 yaş ve üzerinde olduğu ve yaklaşık üçte ikisini kadınların oluşturduğu tespit edilmiştir.
3. Araştırmaya katılan velilerin yarısından çoğunun (%58) öğrenim durumlarının lise ve üzeri olduğu ve ayrıca velilerin yaklaşık dörtte üçünün iki ve daha fazla çocuk sahibi olduğu görülmektedir.
4. Araştırma kapsamındaki velilerin yaklaşık yarısının (%49,2) gelirlerinin 2000–4000 TL arasında olduğu görülmüştür.

5. Serbest kıyafet uygulamasının “psiko-sosyal etkileri açısından” öğrencileri etkileme durumuna ilişkin öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde, istediğim giysiyi giydiğimde, kendimi huzurlu hissederim, serbest kıyafet öğrencinin kendini ifade etme becerilerini geliştirir, kıyafetlerime karar vermem, karar verme becerimi geliştirir, kendime özgü bir kıyafet giydiğimde kendimi özel hissederim, seçtiğim kıyafeti giyiyor olmam grup içinde kendimi ifade etmemi kolaylaştırır, kendi imajıma uygun kıyafetler giyebileceğim, öğrenci kıyafetleri ile kişiliğini yansıtmaya imkânı bulur, serbest kıyafet uygulaması ortama uygun giyinmeyi öğrenmemi sağlar, kişiliğimi yansıtan giysiler giymem, velimi mutlu eder, serbest kıyafet uygulaması kıyafetimle ilgi sorumluluk alma becerilerimi geliştirir, serbest kıyafet uygulaması temiz ve özenli giyinme becerimi geliştirir, forma düşüncelerimi rahatça açıklamama engel olur, serbest kıyafet uygulaması ailem ile ilişkilerimi zedelemeyebilir, serbest kıyafet uygulaması için geç kalınmıştır, serbest kıyafet uygulamasında, velim ile problem yaşamam şeklindeki olumlu ifadelerle katıldıklarını belirtmektedir.

Bu sonuç öğrenci ve velilerin serbest kıyafet uygulamasının psiko-sosyal etkileri açısından öğrenciyi olumlu şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermektedir. Öğrenci ve veli görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.

6. Serbest kıyafet uygulaması ailem ile disiplin problemleri ortaya çıkarır, serbest kıyafet giymek, okula karşı aitlik duygumun azalmasına neden olur ifadesinde velilerin, serbest kıyafet giymek, özgüvenimi artırır, serbest kıyafet uygulamasıyla kıyafetim ile ilgili kaygı yaşamaya başladım, serbest kıyafet uygulamasına geçilmesi, bazı arkadaşlarım için problem olabilir ve bazı arkadaşlarım daha iyi giyinebilmek için olumsuz davranışlara yönelebilir ifadelerinde öğrenci ve velilerin birlikte kararsızlık yaşadığı görülmektedir.
7. Öğrenci ve velilerin, Öğrenciler arasında kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar maddesine kesinlikle katıldığını belirtmesi ise bu durumla ilgili endişelerinin olduğunu göstermektedir.

8. Serbest kıyafet uygulamasının “fizyolojik etkilerinin” öğrencileri etkileme durumuna ilişkin öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde; öğrenci ve velilerin ortak olarak dersin şartlarına göre en rahat edebileceğim, iklim mevsim ve sağlık şartlarıma en uygun, gelişim dönemime uygun ve hareket özgürlüğümü kısıtlamayan kıyafetler giyebileceğim görüşüne katıldıkları görülmektedir. *Bu sonuç, öğrenci ve velilerin serbest kıyafet uygulamasının fizyolojik etkileri açısından öğrenciyi olumlu şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermektedir. Öğrenci ve veli görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.*
9. Serbest kıyafet uygulamasının “öğretimdeki başarıya etkisi” konusunda öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde, öğrenci ve velilerin; serbest kıyafet uygulaması eğitim öğretim ortamını demokratikleştirir, forma eğitim için gerekli değildir, okulda giydiğim kıyafetler eğitim sürecimi etkilemez, ifadelerine katılmakları serbest kıyafet uygulamasının öğretim başarısına olumlu yansıtacağını düşündürmektedir. Fakat devamında gelen ifadelerden, serbest kıyafet giymem okullarda öğrenmenin ön planda olmasını sağlar, forma eğitim-öğretim uygulamasının vazgeçilmez bir parçasıdır, formanın eğitim öğretimi kolaylaştırıcı etkisi vardır ifadelerinde kararsız oldukları ve kıyafet serbestliği kurallara uymamı zorlaştırır, istediğim kıyafeti giyemezsem okula devam etmek istemem, serbest kıyafet derse ilgimi azaltır, serbest kıyafet disiplin problemlerini artırır, eğitim ve öğretime odaklanmada güçlük yaşarım, forma otoriteyi temsil eder ve okula göre renk ve model alternatifleri sunulmalıdır ifadelerine katılıyor olmaları serbest kıyafet uygulamasının, öğrencilerin öğretim başarısını olumsuz şekilde etkileyeceği düşüncesinin ağırlık kazandığını göstermektedir. *Öğrenci ve veli görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.*
10. Serbest kıyafet uygulamasının “ekonomik etkileri” açısından öğrencileri etkileme durumuna ilişkin öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde, öğrenci ve velilerin, serbest kıyafet ile okula gidildiğinde velimin alım gücünün üstünde kıyafetler isterim, ailemin ekonomik durumunun giysilerime yansımaları utanma duygusu yaşamama neden olur, serbest kıyafet uygulaması ailemin bütçesini olumsuz etkiler, gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanırım, marka bağımlılığı olmama neden olur, ekonomik nedenli ailem ile çatışma yaşarım, serbest kıyafet

uygulaması ailemin giyim masrafını arttıracaktır ifadelerine katılması, velim forma alma maliyetinden kurtulur ifadesinde, kararsız olduklarını ve mevcut bir kıyafetimi giyeceğim için velim kendini rahat hisseder ifadesine, öğrenciler ve velilerin katılmadıklarını belirtmesi, *öğrenci ve velilerin serbest kıyafet uygulamasının “ekonomik açıdan” öğrenciyi olumsuz şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermektedir. Ailelerinin endişeleri de çocuklarınınki ile örtüşmektedir. Öğrenci ve veli görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.*

11. Serbest kıyafet uygulamasının “güvenlik açısından” öğrencileri etkileme durumuna ilişkin öğrenci ve veli görüşleri incelendiğinde, okullarda serbest kıyafet uygulamasından kaynaklı güvenlik problemi yaşanmaz ve formasız olarak kendim için uygun olmayan yerlere rahatlıkla girebileceğim ifadelerinde, kararsız oldukları, Disiplin problemlerinin azalmasına yardımcı olur ifadesine katılmadıkları, öğretmenlerin ve yöneticilerin, öğrencileri diğer kişilerden ayırması zorlaşacağı için güvenlik zafiyeti doğar ifadesine katıldıkları, okula yabancıların rahatlıkla girip çıkabileceği bir ortam oluşur ifadesinde öğrencilerin kararsız olduğu velilerin ise katıldıkları belirlenmiştir. *Bu sonuçlar, öğrenci ve velilerin serbest kıyafet uygulamasının “güvenlik açısından” öğrenciyi olumsuz şekilde etkileyeceği kanısında olduğunu göstermektedir. Öğrenci ve veli görüşleri arasında tutarlılık görülmektedir.*

5.2. Öneriler

Araştırmadan elde edilen sonuçlara göre, okullarda serbest kıyafet uygulamasına öğrenci ve veliler tarafından, psiko-sosyal etkileri ve fizyolojik etkileri açısından genel olarak olumlu bakılmakla birlikte, uygulamanın çok yeni olmasından kaynaklanan kararsızlıkların olduğu, özellikle güvenlik açısından, ekonomik açıdan ve öğretim başarısına etkileri açısından öğrencilerin ve velilerin serbest kıyafet uygulamasıyla ilgili olumsuz görüşe sahip oldukları tespit edilmiştir. Bu sonuçlar ışığında,

1. Serbest kıyafet uygulamasında veli ve öğrencilerin olumlu karşıladığı psiko-sosyal ve fizyolojik özellikleri bünyesinde barındıran, güvenlik açısından, ekonomik açıdan ve öğretim başarısına etkileri açısından öğrenci ve velilerin belirttiği endişeleri ortadan kaldıracak nitelikte, öğrencinin farklı kombinasyonlar oluşturarak kendini ifade etmesine imkan tanıyan sınırlı bir serbestlik modeli uygulanabilir.
2. Okullarda öğrencilerin, imajına uygun kıyafetler giyerek, kişiliğini yansıtabileceği, ortama uygun giyinmeyi öğrenebileceği, kıyafetiyle ilgi sorumluluk alarak, temiz ve özenli giyinme becerini geliştirebileceği moda ve giyim bilgisi kulüpleri kurulabilir.
3. Okul aile birlikleri ve okul yönetiminin ortak kararıyla belirlenen okul kıyafetlerinde; öğrencilerin gelişim dönemleri, hareket özgürlükleri, mevsim, iklim ve sağlık şartları göz önüne alınmalı gerekli görülmesi halinde forma modeli tasarımında, kumaş, renk ve model seçiminde uzman desteği alınmalıdır.
4. Araştırma sonucunda, Öğrenci Okul Kıyafetlerini Değerlendirme Çalıştay'ının sonuç raporuna paralel olarak, ekonomik faktörlerin öğrenci ve veliyi zorladığı görülmüştür. Bu nedenle, okullarda sık kıyafet değişikliğine gidilerek ailelere ekonomik bir yük getirmek ve ayrıca okulun belirlediği giysileri satma hakkını belli bazı firmalara vererek kıyafetlerin değerinin çok üzerinde fiyatlarla satılması engellenmeli, okul kıyafetlerinde veliyi ekonomik anlamda sıkıntıya sokmayacak makul zaman aralıklarında değişikliğe gidilmeli ve makul fiyatlarla her yerde rahatlıkla bulunup alınabilecek şekilde satılması sağlanmalıdır.
5. Sosyal devlet olmanın bir gereği olarak, ekonomik açıdan zor durumda olan öğrenciler tespit edilerek okul kıyafeti konusunda desteklenmelidir.
6. Öğrenci ve velilerin; öğrencilerin gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanarak, marka bağımlılığına kapılacakları endişelerini gidermek

amacıyla bilinçli tüketici yetiştirmeye yönelik konulara ders programlarında yer verilmelidir.

7. Ülkenin geleceği ve toplumun neredeyse tamamını ilgilendiren bu tür uygulamalarda, bölgesel farklılıklar ve öğrenci-veli açısından kıyafet seçimini etkileyen değişkenlere dikkat edilerek pilot uygulamalar yapıldıktan, olumlu ve olumsuz yönleri net bir şekilde ortaya konulduktan sonra ülke geneline yaygınlaştırılması gerekmektedir.
8. Araştırma konusu Trabzon ilindeki ortaokul ve lise öğrencileri ve velileriyle sınırlı kalmıştır. Kapsam genişletilerek daha geniş bir örneklem grubuna uygulanmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma gelecekte yapılacak olan benzer özellikteki araştırmalar için örnek olmalı ve bu konuya ilişkin benzer araştırmalara temel teşkil etmelidir.

Kıyafet serbestliğinden ve bu durumun getirilerinden birinci derecede etkilenecek olan veliler ve öğrencilerin kıyafet serbestliği konusundaki duygu ve düşüncelerinin değerlendirilmesi ve bundan sonra yapılacak çalışmalara katkı sağlaması açısından bu çalışma önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Ağaç, S. ve Çeğindir, N. Y. (2006). *Üniversite öğrencilerinin giyim ihtiyaçlarını karşılama ve moda konusundaki görüş ve davranışları*. <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/sagac.pdf> 19 Haziran 2013'de alınmıştır.
- Ağaç, S ve Şahinoğlu Arga, M. (2008). Ergenlik Dönemindeki Kızların Giysileri İle İlgili Problemleri. *New World Sciences Academy*, 2, 250- 262.
- Ağaç, S. ve Harmankaya, H. (2009). İlköğretim birinci kademe öğrencilerinin giysi tercihlerinin ve giysi satın alma davranışlarına etki eden faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22, 1-13.
- Altınay, H. ve Yüceer, H. (1992). *Moda ve tarihi*, Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Altıntaş, E. ve Çamur, D. (2005). *Beden dili*, Ankara: Aktüel Yayınları.
- Altok, T. (2009). *Çalışanların motivasyonunu etkileyen faktörlere ilişkin hizmet ve imalat işletmelerinde karşılaştırmalı bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Altınyuva Sever, Ş. (1988). *Kadın giyimi ve temel dikiş*. Ankara.
- Akşit, S. (2006). Büyümenin değerlendirilmesi. *Klinik Çocuk Forum Dergisi*, 5(5), Eylül, Ekim, 27.
- Armutlu, C. ve Üner, M.M. (2009). Benlik imajı uyumu, tüketici tatmini ve marka sadakati ilişkisi üzerine görgül bir araştırma. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(3), 1-26.
- Ayten, A. (2004). *Kendini gerçekleştirme ve dindarlık ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bacanlı, H. (2000). *Gelişim ve öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Bahadır Ünal, Z., Yıldız, E.Z., and Özdil, N. (2011). A study on analysis and improvement of trouser fabrics used for primary school uniforms. *Tekstil ve Konfeksiyon*, 2, 244-248.
- Baltacı, C. (2004). *Mektep*, XXIX, Ankara: DİA.
- Baltaş, A. (2005). *Ekip çalışması ve liderlik*. (6. Baskı), İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Barutçugil, İ. (2002). *İş hayatında kadın yönetici*. İstanbul: Kariyer Yayıncılık.
- Bayraktar, B. (29 Kasım 2012). Avrupa'da sorgulanan serbest kıyafet uygulaması Türkiye'de ne getirecek?. <http://tr.euronews.com/2012/11/29/avrupada-sorgulanan-serbest-kiyafet-uygulamasi-turkiyede-ne-getirecek/>. 16 Haziran 2013'de alınmıştır.

- Bilgin, B. (2011). *Popüler kültürün moda tasarımı öğrencileri ve öğretim elemanları üzerindeki etkilerinin belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bostancı, D. Türk modernleşmesinde ordunun siyaset üzerindeki rolü. <http://acikarsiv.atilim.edu.tr/browse/290/377.pdf>. 17 Haziran 2013'de alınmıştır.
- Bowen, Howard R. *The costs of higher education: how much do colleges and universities spend per student and how much should they spend?* Jossey-Bass, San Francisco, California.
- Buscaglia, L.(1987). *Kişilik: tümüyle insan olabilme sanatı*. (çev. N. Ebcioğlu). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Carnegie, D. (2010). *Söz söyleme ve iş başarma sanatı*. İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Cemalcılar, İ. (1999), *Pazarlama kavramlar kararlar*. İstanbul: Beta Basım Yayın.
- Clark, L.J. (2008). *The early sexualisation of tween girls in and by the media: an examination of fashion*. Unpublished master's thesis, University of Canterbury, Christchurch, New Zealand.
- Condriil, J. and Bough, B. (2005). *Ne demek istiyorsunuz? etkili iletişimin yaratıcı ve pratik yolları*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Crane, D. (2003). *Moda ve gündemleri*. (çev. Ö. Çelik). İstanbul: Ayrıntı Yayınevi.
- Cüceloğlu, D. (1994). *İnsan ve davranışı :psikolojinin temel kavramları*. (5. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çivitçi, Ş., (2004), *Moda pazarlama*. Ankara: Asil Yayınevi.
- Çivitçi, Ş. ve Harmankaya, H. (2012). 6-16 Yaş arası obez çocukların ve ergenlerin giysilerde tercih ettiği özellikler. *Electronic Journal of Vocational Colleges*, Mayıs, 49- 60.
- Diñer, T. (2005). *Lise öğrencilerinin okul üniformalarına ilişkin tercihlerinin ve sorunlarının belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Diñer Ker M. (1998), *İş yaşamında ve özel yaşamda kişisel imaj*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Elkin, F. (1995). *Çocuk ve toplum, çocuğun toplumsallaşması*. (1. Baskı). Ankara: Gündoğan Yayınları.
- Erden, M. ve Akman, Y. (1998). *Eğitim Psikolojisi*, Ankara: Arkadaş Yayınevi.
- Erdoğan, Ç. (1999). Bebek-çocuk-genç yaş gruplarında vücut ve giysi ölçülerinin standardizasyonu. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, Haziran, 453.
- Erikson, E. (1968), *Identity: youth and crisis*, Norton, New York.

- Eroğlu, F. (1996). *Davranış bilimleri*,. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ertürk, S. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: Meteksan A.ř.
- Ertürk, N. (2011). Moda kavramı, moda kuramları ve gúncel moda eğilimi alışmaları, *Súleyman Demirel Üniversitesi Gúzel Sanatlar Fakóltesi Dergisi*, Mayıs, 1-32.
- Fındıkçı, İ. (2010). *İnsani derinlik-aşk, aile ve kişisel gelişim sürecinde*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Fidan, N. (2012). Okulda öğrenme ve öğretme (3.Baskı), Ankara: Pegem Akademi.
- Geçikli, F. (2002). Bireysel kariyer planlama ve geliştirmede imajın rolü. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakóltesi Dergisi*, 15, 337-354. <http://journals.istanbul.edu.tr/tr/index.php/iletisim/article/view/12808/12036> 02 Haziran 2013’de alınmıştır.
- Gelişli, Y. (2002). Osmanlı ilköğretim kurumlarından sıbyan mektepleri (kuruluşu, gelişimi ve dönüşümü), *Türkler*, XV, Ankara, 35-43.
- Goldsmith, R.E. (2002). Some personality traits of frequent clothing buyers. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 6(3), 303-316.
- Göksu, T. (2002). Maslow’un ihtiyaçlar (güdüler) piramidi ve polislin yabancılaşma olgusu. *Polis Bilimleri Dergisi*, 4,(3-4), 27-48 <http://www.turgutgoksu.com/FileUpload/ks7441/File/masloweski.pdf>. 09 Nisan 2013’de alınmıştır.
- Gözler, Ö. (2006). Her şirkete bir giyim kodu. <http://www.capital.com.tr/her-sirkete-bir-giyim-kodu-haberler/19181.aspx>. 28 Haziran 2013’de alınmıştır.
- Grant I.J. and Stephen G.R. (2005). Buying behavior of “tweenage” girls and key societal communicating factors influencing their purchasing of fashion clothing. *Journal of Fashion Marketing and Management*, 9(4), 450-467.
- Hacıömeroğlu, A. (30 Kasım 2012). Kıyafet deyip geçme. <http://www.kemalistler.org/adil-haciomeroglu-kiyafet-deyip-gecme.html>. 05 Haziran 2013’de alınmıştır.
- Hesapçıoğlu, M. Ve Meşeci Giorgetti, F. (2009). Siyah önlük beyaz yakanın kökeni. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9(4), 1717-1750.
- Harmancı, M. (2009), *İş’te imaj faktörü*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Hogg, M.K., Bruce, M., and Hill, A.J. (1999). Brand recognition and young consumers, *Advances in Consumer Research*, 26, In E. J. Arnould and L. M. Scott, Provo, UT : *Association for Consumer Research*, 671-674. <http://www.acrwebsite.org/search/view-conference-proceedings.aspx?Id=8343> 16 Haziran 2013.
- İleri, F. (2005). Beden dili. <http://www.sosyalhizmetuzmani.org/bedendiliteorisi.htm> 19 Haziran 2013’de alınmıştır.

- İngiltere İlk ve Orta Eğitime Genel Bakış, (28 Aralık 2012), <http://www.dilokulubul.com/ulkeler/ingiltere/egitimgb.asp> 16 Temmuz 2013'de alınmıştır.
- İşte okullarda kıyafet serbestliğinin gerekçesi. (27 Kasım 2012). *Avrupa.hürriyet.com*, <http://avrupa.hurriyet.com.tr/haberler/gundem/1332844/ste-okullarda-kiyafet-serbestliginin-gerekcesi> 31 Aralık 2012'de alınmıştır.
- Kaptan, S. (1995), *Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Teknisk Web Ofset.
- Karasar, N. *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
- Kayapınar, F.Ç. (2007). *Örnek pilot çalışma programının okul öncesi çocuklarının antropometrik, postür ve fiziksel uygunluk düzeylerine olan etkisinin araştırılması*. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Keklik, B. (2012). Öğretim üyelerinin dış görünüşlerinin öğrenciler tarafından algılanma biçiminin incelenmesine yönelik bir araştırma, *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 4(3), 129-141.
- Kırzioğlu Görgünay, N. (1992). *Giyim sanatı ve kişisel görünüm*. Ankara: Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi.
- Koca, E. (2008). Comparison of viewpoints towards fashion among university students in different countries. *Tekstil ve Konfeksiyon*, 3, 174-184.
- Koca, E. ve Çağman, D.S. (2012). Kullanılmayan giysilerin değerlendirilmesinde çalışan kadınların ekolojik yaklaşımları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27, 159-169.
- Koç, F. (1990). *Kütahya geleneksel kadın giysileri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Koç, F. (2007). Socio-cultural evaluation of attitude of the youth against branded clothing, *Tekstil ve Konfeksiyon*, 2,103-113.
- Koçbaş, U. (27 Kasım 2012). Clinton kampanya bile yapmıştı, *Vatan*, <http://haber.gazetevatan.com/abdde-tek-tip-suc-oranini-dusurdu/495754/30/dunya> 15 Mayıs 2013'de alınmıştır.
- Koçtürk, O.N. (25 Ocak 2011). Öğrencilerin temel biyolojik ihtiyaçları, 1968 devrimci eğitim şurası- komisyon 6: türk eğitiminde öğrenci sorunları. <http://www.insanokur.org/?p=25842> 15 Mayıs 2013'de alınmıştır.
- Kuru, S. ve Çeğindir, N.Y. (2001). *Çocuk giysi tasarımında kalıp çizimleri*. (1. Baskı). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kuzgun, Y. (1972). Eğitimde kendini gerçekleştirme. *Araştırma, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Felsefe Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 10,

- <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/34/970/11942.pdf>. 14 Haziran 2013'de alınmıştır.
- Lembet, Z., (2012). Markalar ve kurumsal sosyal sorumluluk, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/MARKALARVEKURUMSALSOSYALSORUMLULUK.pdf> 22 Haziran 2013'de alınmıştır.
- Maslow, A. (2001) *İnsan olmanın psikolojisi* (çev. O. Gündüz), İstanbul: Kuraldışı Yayınları, 165-170.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2007). *MEGEP Giyim üretim teknolojisi- giyimde ölçülendirme*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.
- Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *MEGEP Çocuk gelişimi ve eğitimi- fiziksel gelişim*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Milli eğitim bakanlığına bağlı okul öğrencilerinin kılık ve kıyafetlerine dair yönetmelik. (2012, Kasım). Web: <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/52.html> 18 Aralık 2012'de alınmıştır.
- Millî eğitim bakanlığı ortaöğretim kurumları yönetmeliği. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/09/20130907-4.htm>
- Myrick, R. D. (2003). *Developmental guidance and counseling: A practical approach*. Fourth Edition. USA: Educational Media Corporation.
- Olgaç, P. (2007). *Moda resmi*. İstanbul: Ya-Pa Yayınevi.
- Okullarda Kıyafet serbestliği. (27 Kasım 2012). <http://www.haberler.com/okullarda-kiyafet-serbestligi-4124156-haberi/>. 30 Kasım 2012'de alınmıştır.
- Ölmez, N.F. (2010). Tekstillerde renkler üzerine simgesel ve alegorik bir değerlendirme. *SDÜ Türk Sanatları Araştırmaları Dergisi*,1(1), 17-24.
- Örgün eğitim sisteminin kademeleri ve bu kademelerin özellikleri.(2013, Aralık). <http://www.tesk.org.tr/tr/yayin/76/cevap2.php>
- Özbaş, M. (2010). İlköğretim okullarında öğrenci devamsızlığının nedenleri. *Eğitim ve Bilim*, 56(156), 32-44.
- Özcan, B. (2008). *Basına göre şapka ve kılık kıyafet inkılabı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul.
- Özdemir, O., Özdemir, P.G., Kadak, M.T., ve Nasıroğlu, S. (2012). Kişilik gelişimi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4(4), 566–589.
- Özşeker, R. (2008). Dikkat! giysileriniz konuşuyor, *Kariyer Dergisi*, Mayıs, <http://www.kigem.com/content.asp?bodyID=5166&G=1>., 23 Mayıs 2013'de alınmıştır.

- Pianta, R. C. (1992). *Beyond the parent: The role of other adults in children's lives. New Directions in Child Development (New Directions for Child Development, Number 57)*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Poyraz, H. ve Dere, H. (2001). *Okul öncesi eğitimin ilke ve yöntemleri*. (1. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Saygın, O. (2006). *Etkili iletişimin 6 temel yolu-insanları tanıma sanatı*. İstanbul: Yakamoz Yayınları.
- Samelson, F. (1974). History, origin myth and ideology: "Discovery" of social psychology. *Journal for the Theory of Social Behaviour*, 4, 217-231.
- Sampson, E. (1995). *İmaj faktörü*. İstanbul: Rota Yayınları.
- Sampson, E.(1999). *30 Dakikada doğru izlenim bırakma*, İstanbul: Damla Yayınevi.
- Saylan, M. (2007). Bir markaya isim vermek. <http://markaisimleri.wordpress.com/2009/02/04/bir-markaya-isim-vermek/> 17 Ağustos 2013.
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim*. Ankara: Gönül Yayıncılık.
- Sevil, B. (2006). *Moda sektöründe küresel marka yaratılması: markalaşma çalışmaları üzerine bir uygulama*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Siyah önlüğün hikayesi. (2012, Kasım). Web: <http://www.yazete.com/gundem/siyah-üonlugunhikayesi-517957.html> 31 Aralık 2012'de alınmıştır.
- Siyez, D.M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 67-80.
- Sönmez, E. (2010). Giyimde marka bağlılığı ve marka duyarlılığı: gençler üzerine bir araştırma, *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(28), 67-91.
- Sönmez, V. (1997). *Sevgi eğitimi*. (5. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süral Özer, P. ve Topaloğlu, T. (2008). Motivasyonda kapsam kuramları, http://www.tayfuntopaloglu.com/pdf/tayfun_topaloglu_motivasyonda_kapsam_kuramlari.pdf 03 Mayıs 2013'de alınmıştır.
- Taşkın, Ü. (2008). Klasik dönem Osmanlı eğitim kurumları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(3), 341-366.
- Tomul, E. (2007). Türkiye'de eğitime katılım üzerinde gelirin etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22), 122-131.
- Tokgöz, S. (2010). *Giyim tasarımında renk algısı ve algıyı değiştiren faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, İstanbul.

- TUİK, Hane halkı bütçe anketleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1012 17 Mayıs 2013’de alınmıştır.
- Türtat, Ş.B. (30 Aralık 2012). Hippy’lik yıllarından günümüze dünya’da ‘okul kıyafeti’ uygulamaları. <http://blog.milliyet.com.tr/hippy-lik-yillarindan-gunumuze-dunya-da-okul-kiyafeti--uygulamaları/Blog/?BlogNo=390309> 13 Mayıs 2013’de alınmıştır.
- Ural, A. (2004). Yarışmacı eğitim anlayışının eleştirisi. *Bilim, Eğitim ve Düşünce Dergisi*, 4(1), <http://www.universite-toplum.org/text.php?id=178#TOP> 09 Nisan 2013’de alınmıştır.
- Uruşak, D. (2007). *12-19 Yaş gençler için hip hop pantolon model tasarımlarının bilgisayar ortamında hazırlanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünal, S., Deniz, A. ve Can, P. (2008). Marka bağlılığı ve kişisel değerler açısından pazar bölümlenme. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(1), 211-237.
- Ürgüplü, A. (2011). Osmanlı’da bir tören: amin alayı. 392. <http://www.sizinti.com.tr/konular/ayrinti/osmanli-da-bir-toren-amin-alayi-eylul-2011.html> 18 Haziran 2013’de alınmıştır.
- Üstün, G. ve Çeğindir, N.Y. (2006), İlköğretim çağı çocukları ve annelerinin okul önlük ve formalarının konforundan memnuniyet durumlarının incelenmesi, *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/gu.pdf>
- Üstün, G. ve Çeğindir, N., (2009). Ön ergen çocukların marka tercihlerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/ustun-cegindir-marka.pdf>. 14 Mayıs 2013’de alınmıştır.
- Vergi, <http://www.muhasabedersleri.com/butce-vergi/vergi.html> 12 Haziran 2013’de alınmıştır.
- Vural, T. (1995). Çocuk giyiminin ebeveynler tarafından algılama biçimi ve giysi seçiminde dikkat edilen noktalar. *Sanat Eğitimi Fakültesi Dergisi*, 3, 1–12.
- Yanbastı, G. (1996). *Kişilik kuramları*, İzmir: Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Yaşa, F. (1999). Modada demokrasi. <http://dosyalar.hurriyet.com.tr/ozel/turk/99/10/28/ozehab/02oze.htm>. 26 Şubat 2013’de alınmıştır.
- Yazıcı, N. (t.y.). Bed’i besmele cemiyeti ve amin alayı. <http://www.diyanet.gov.tr/turkish/DIYANET/avrupa/2004avrupa/subat/y08.html> 18 Haziran 2013’de alınmıştır.

Yeşilyaprak. B. (2002). Rehberlik Nedir.

www.binnuryesilyaprak.com/file/gelisimselyaklasımpdr.doc. 04 nisan 2013'de alınmıştır.

Yurdakul, S. ve Vural, Ö. (2008). İletişimde giyimin yeri. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 44-54.

Zengingönül N., Şener F. ve M. Baysal. (1996). Giysi seçimine etki eden faktörler. *Tekstil ve Konfeksiyon Dergisi*, 3, 220-225.

EK-1 OKULLARDA KIYAFET SERBESTLİĞİ ÖĞRENCİ ANKETİ

Bu anket formu; okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sorularına verilecek cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Soruların hepsini cevaplamanız, anketinizin değerlendirilmeye alınabilmesi için gereklidir.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Hilal COŞKUN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi

1. Yaşınız?

- a. 10-13 yaş (Ortaokul)   b. 14-18 yaş (Lise)   c. Diğer.....

2. Cinsiyetiniz?

- a. Kız   b. Erkek

Sıra	Aşağıda verilen ifadelere katılma durumunuzu Kesinlikle katılıyorum (5), Kısmen katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle katılmıyorum (1) , olarak belirtiniz	5	4	3	2	1
1	İstediğim giysiyi giydiğimde, kendimi huzurlu hissederim.					
2	Seçtiğim kıyafeti giymem, grup içinde kendimi ifade etmemi kolaylaştırır.					
3	Kıyafetlerime karar vermem, karar verme becerimi geliştirir.					
4	Kendime özgü bir kıyafet giydiğimde kendimi özel hissederim.					
5	Serbest kıyafet, özgüvenimi artırır.					
6	Serbest kıyafet, kendimi ifade etme becerilerimi geliştirir.					
7	Kendi imajıma uygun kıyafetler giyebileceğim.					
8	Kıyafetlerimde, kişiliğimi yansıtmaya imkanı bulurum.					
9	Ortama uygun giyinmeyi öğrenmeme yardımcı olur.					
10	Kişiliğimi yansıtan giysiler giymem, velimi mutlu eder.					
11	Sorumluluk alma becerilerimi geliştirir.					
12	Özbakım becerilerimi geliştirir.					

13	Forma, düşüncelerimi rahatça açıklamama engel olur.						
14	Serbest kıyafet uygulaması ailem ile ilişkilerimi zedelemmez.						
15	Geç kalınmış bir uygulamadır.						
16	Serbest kıyafet uygulamasında, velim ile problem yaşamam.						
17	Öğrenciler arasında kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar.						
18	Kıyafetim ile ilgili kaygı yaşamaya başlarım.						
19	Okula karşı aitlik duygumun azalmasına neden olur.						
20	Ailem ile disiplin problemleri ortaya çıkar.						
21	Serbest kıyafet uygulamasına geçilmesi, bazı arkadaşlarım için problem olabilir.						
22	Bazı arkadaşlarım daha iyi giyinebilmek için olumsuz davranışlara yönelebilir.						
23	Dersin şartlarına göre en rahat edebileceğim kıyafeti giyerim.						
24	Okulda iklim ve mevsim şartlarına uygun giyinebilirim.						
25	Okula giderken, gelişim dönemime uygun giysileri seçebilirim.						
26	Okulda, hareketlerimi kısıtlamayan giysiler giyebileceğim						
27	Sağlık şartlarıma en uygun giysiyi giyebileceğim.						
28	Okullarda serbest kıyafet uygulamasından kaynaklı güvenlik problemi yaşanmaz.						
29	Formasız olarak, istediğim her yere rahatlıkla girebileceğim.						
30	Disiplin problemlerinin azalmasına neden olur.						
31	Öğretmenlerin ve yöneticilerin öğrencileri diğer kişilerden ayırması zorlaşacağı için güvenlik zafiyeti doğar.						
32	Serbest kıyafet uygulaması ile okula yabancıların rahatlıkla girip çıkabileceği bir ortam oluşur.						
33	Mevcut bir kıyafetimi giyeceğim için velim kendini rahat hisseder.						
34	Velim forma alma maliyetinden kurtulur.						
35	Serbest kıyafet ile okula giderken, ailemin alım gücünün üstünde kıyafetler isterim.						
36	Ailemin ekonomik durumunun giysilerime yansması, utanma duygusu yaşamama neden olur.						
37	Serbest kıyafet uygulaması, ailemin giyim masrafını artıracaktır.						
38	Serbest kıyafet uygulaması, ailemin bütçesini olumsuz etkiler.						

39	Gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanırım.						
40	Marka bağımlısı olmama neden olur						
41	Ekonomik nedenli ailem ile çatışma yaşarım.						
42	Serbest kıyafet uygulaması, eğitim öğretim ortamını demokratikleştirir.						
43	Okullarda öğrenmenin ön planda olmasını sağlar.						
44	Forma eğitim için gerekli değildir.						
45	Okulda giydiğim kıyafetler eğitim öğretim sürecini etkilemez.						
46	Kıyafet serbestliği, kurallara uymamı zorlaştırır.						
47	Forma, eğitim öğretim uygulamasının vazgeçilmez bir parçasıdır.						
48	İstediğim kıyafeti giyemezsem, okula devam etmek istemem.						
49	Serbest kıyafet, derse ilgimi azaltır.						
50	Formanın, eğitim öğretimi kolaylaştırıcı etkisi vardır.						
51	Okullarda mutlaka forma giyilmelidir.						
52	Serbest kıyafet, disiplin problemlerini artırır.						
53	Eğitim öğretime odaklanmakta güçlük yaşarım.						
54	Forma, otoriteyi temsil eder.						
55	Okula göre, model ve renk alternatifleri sunulması daha iyi olur.						

Teşekkürler

EK-2 OKULLARDA KIYAFET SERBESTLİĞİ VELİ ANKETİ

Bu anket formu; okullarda kıyafet serbestliği uygulamasına ilişkin veli görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Anket sorularına verilecek cevaplar sadece araştırma amaçlı kullanılacaktır. Soruların hepsini cevaplamanız, anketinizin değerlendirilmeye alınabilmesi için gereklidir.

Değerli katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Hilal COŞKUN

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Giyim Endüstrisi ve Giyim Sanatları Eğitimi

1. Yaşınız?

- b. 25-30   b. 31-35   c. 36-40   d. 41-45   e. 46 ve üzeri

2. Cinsiyetiniz?

- b. Kadın   b. Erkek

3. Öğrenim durumunuz?

- a. İlkokul   b. Ortaokul   c. Lise   d. Üniversite   e. Lisansüstü

4. Çocuk sayınız?

- a. 1   b. 2   c.3   d. 4 ve üzeri

5. Aylık toplam geliriniz?

- a. 1000 TL ve altı
b. 1000 - 2000 TL
c. 2000 - 3000 TL
d. 3000 – 4000 TL
e. 5000 TL ve üstü

Sıra	Aşağıda verilen ifadelere katılma durumunuzu Kesinlikle katılıyorum (5), Kısmen katılıyorum (4), Kararsızım (3), Katılmıyorum (2), Kesinlikle katılmıyorum (1) , olarak belirtiniz	5	4	3	2	1
1	Öğrenci tercih ettiği giysi ile kendini huzurlu hisseder.					
2	Öğrencinin seçtiği kıyafeti giymesi, grup içinde kendini ifade etmesini kolaylaştırır.					
3	Öğrencinin kıyafetini seçmesi, karar verme becerisini geliştirir.					

4	Öğrenci, kendine özgü bir kıyafet giydiğinde kendini özel hisseder.						
5	Serbest kıyafet, öğrencimin özgüvenini artırır.						
6	Serbest kıyafet, kendini ifade etme becerilerini geliştirir.						
7	Öğrencim, kendi imajına uygun kıyafetler giyebilecektir.						
8	Öğrencim kıyafetlerinde, kişiliğini yansıtmaya imkanı bulur.						
9	Öğrencimin ortama uygun giyinmeyi öğrenmesine yardımcı olur.						
10	Öğrencimin kişiliğini yansıtan giysiler giymesi, beni mutlu eder.						
11	Öğrencimde sorumluluk alma becerilerini geliştirir.						
12	Öğrencimde özbakım becerilerini geliştirir.						
13	Forma, öğrencimin düşüncelerini rahatça açıklamalarına engel olur.						
14	Serbest kıyafet uygulaması çocuğumla ilişkilerimi zedelemmez.						
15	Geç kalınmış bir uygulamadır.						
16	Serbest kıyafet uygulamasında, öğrencim ile problem yaşamam.						
17	Öğrenciler arası kıyafet seçimlerine bağlı, gruplaşmalar ortaya çıkar.						
18	Öğrencim, kıyafeti ile ilgili kaygı yaşamaya başlar						
19	Öğrencimin okula karşı aitlik duygusunun azalmasına neden						
20	Çocuğumda disiplin problemleri ortaya çıkar.						
21	Serbest kıyafet uygulamasına geçilmesi, bazı öğrenciler için kötü olabilir.						
22	Bazı öğrenciler daha iyi giyinebilmek için olumsuz davranışlara yönelebilir.						
23	Öğrenci içinde bulunacağı dersin şartlarında en rahat edebileceği kıyafeti giyer.						
24	Öğrenci, okulda iklim ve mevsim şartlarına uygun giyinebilir.						
25	Öğrencim, okula giderken gelişim dönemine uygun giysileri seçebilir.						
26	Öğrencim hareketlerini kısıtlamayan giysiler giyebilecektir.						
27	Öğrencim sağlık şartlarına en uygun giysiyi giyebilecektir.						
28	Okullarda serbest kıyafet uygulamasından kaynaklı güvenlik problemi yaşanmaz.						
29	Öğrencim formasız olarak, kendisi için uygun olmayan yerlere rahatlıkla girebilecektir.						
30	Öğretmen ve yöneticilerin öğrencileri diğer kişilerden ayırması zorlaşacağı için güvenlik zafiyeti doğar.						

31	Serbest kıyafet uygulaması ile okula yabancıların rahatlıkla girip çıkabileceği bir ortam oluşur.						
32	Disiplin problemlerinin azalmasına yardımcı olur.						
33	Öğrenciye mevcut bir kıyafetini giydireceğim için kendimi rahat hissedirim.						
34	Veli olarak forma alma maliyetinden kurtuluruz.						
35	Öğrencimin, alım gücümün üstünde kıyafetler almak istemesi beni mutsuz eder.						
36	Ailemizin ekonomik durumunun giysilere yansması, öğrencimin utanma duygusu yaşamasına neden olur.						
37	Serbest kıyafet uygulaması, ailemizin giyim masraflarını artıracaktır.						
38	Serbest kıyafet uygulaması, ailemizin bütçesini olumsuz etkiler.						
39	Öğrencim, gereksiz tüketim alışkanlıkları kazanır.						
40	Öğrencimin, marka bağımlılığına neden olur.						
41	Ekonomik nedenli öğrencim ile çatışma yaşarım.						
42	Serbest kıyafet uygulaması, eğitim öğretim ortamını demokratikleştirir.						
43	Okullarda öğrenmenin ön planda olmasını sağlar.						
44	Forma eğitim için gerekli değildir.						
45	Öğrencimin kıyafetleri eğitim öğretim sürecini etkilemez.						
46	Kıyafet serbestliği, öğrencimin kurallara uymasını zorlaştırır.						
47	Forma, eğitim öğretim uygulamasının vazgeçilmez bir parçasıdır.						
48	İstediği kıyafeti giyemeyen öğrencim, okula devam etmek istemez.						
49	Serbest kıyafet, öğrencimin derse ilgisini azaltır.						
50	Formanın eğitim öğretimi kolaylaştırıcı etkisi vardır						
51	Okullarda mutlaka forma giyilmelidir.						
52	Serbest kıyafet, disiplin problemlerini artırır.						
53	Öğrencim, eğitim öğretime odaklanmakta güçlük yaşar.						
54	Forma, otoriteyi temsil eder.						
55	Okula göre, model ve renk alternatifleri sunulması daha iyi olur						

Teşekkürler

EK-3 TRABZON MİLLİ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜ ARAŞTIRMA İZİNİ

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 80105252.605.99/ **6728**

14 MART 2013

Konu : Araştırma İzni

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : 08/03/2013 tarihli ve 80287700-302.08/775 sayılı yazı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Giyim Endüstrisi ve Moda Tasarımı Eğitimi Bilim Dalı Sanatları Eğitimi Bilim Dalı yüksek lisans öğrencisi Hilal Coşkun'un "Okullarda Kıyafet Serbestliği Uygulamasına İlişkin Öğrenci ve Veli Görüşlerinin İncelenmesi" adlı çalışması kapsamında kullanılacak veri toplama araçlarını (7 sayfa) Müdürlüğümüze bağlı Özel Alparslan Anadolu Lisesi, Kanuni Anadolu Lisesi, Pelitli Ahmet Can Balı Anadolu Lisesi, Trabzon Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi, Özel Alparslan Ortaokulu, Özel Neşem Ortaokulu, Mimar Sinan Ortaokulu, Pelitli 75.Yıl Ortaokulu, Ka edibi Ortaokulu, İbrahim Alemdağ Ortaokulu, Cudibey Ortaokulu, Cumhuriyet Ortaokulu ve Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu'nda uygulama isteği Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir

Makamlarımızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Tamer KIRBAÇ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
14/.../2013
Hüseyin ECE
Vali a.
Vali Yardımcısı

14/03/2013 Ar-Ge Üyesi : B.BEKAROĞLU
.../03/2013 Şube Müdürü : M.YOL
14/03/2013 Md. Yrd. : S.ÇAKAR

Adres : Trabzon Valiliği İl Millî Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge Birimi Ek Bina Kat-1 TRABZON
Tlf : 0 462 230 21 11-12'den 22 nolu telefon
e-posta : arge61@meb.gov.tr trabzonarge61@gmail.com trabzonarge61@hotmail.com
İletişim :B.BEKAROĞLU As-Ke Sorumlusu

